

874

GYNGOR

Hunan-Ymholiad.

(/ Wedi ei draethu

Mewn V. o Bregethau,

Ar 2 C O R. xiii. 5.

Profwch chwychwi eich hunain a ydych yn y
ffydd ; holwch eich hunain : Ai nid ydych
yn eich adnabod eich hunain, sef bod Jeshu
Grist yn och, oddieithr i chwi fod yn ang-
hymmeradwy ?

Gan THO. WADSWORTH, M. A.
Gweinidog yr Efengyl gynt yn *Newington-
Butts, yn Southwork.*

Wedi ei gyfieithu er mwyn rhoi cymmorth
cymru i w hadnabod eu hunain, gan T. B.

Argraphwyd yn y Mwyllbiggan Tho. Darglan

Dwys ddifrifol

GYNGOR

I

Hunan-Ymholiad.

2 COR. 13. 5.

Profwch chwychwi eich hunain, a ydych yn y ffydd; holwch eich hunain, ai nid Ydych yn eich adnabod eich hunain, sef bod Jezu Grist ynoch, oddieithr i chwifod yn Angbymeradwy.

Diben mawr yr Arglwydd Jezu Grist yn cymmeryd mewn llaw brynedigaeth ein heneidiau, ydoedd fel y difeddiannei y Diafol o honom ni, yr hwn trwy bechod oedd yn byw ac yn teyrnasu ynom, ac fel y bydde iddo ef yn lle Diafol feddiannu ein calonau.

Neges a gorchwyl mawr Gweinidogion yr Efengyl, ydyw mynegu i chwi y gwirionedd mawr hwn, a'ch perfwadio i newid eich Arglwydd, i newid y Diafol am Grist; a chan fod *Satan* wedi byw a theyrnasu ynoch, yr agoroch o'r diwedd ddrws eich calon, fel y deuo Jezu Gristich mewn, a golod ei orleddfaingc ynoch, a theyrnasu megis Brenin arnochwi.

Hyn a fuom yn ei bregethu i chwi tros hir amfer; ac mi a fynwn bellach brofi pa lwyddiant a gafodd y gair a bregethasom ar eich calonnau; Profwch a ddaeth *Jesu Grist* ich mewn chwi, a gymerodd Christ feddiant ynoch, a ydyw efe yn byw ac yn teyrnasu ynoch. Mae'r Apostl yn eich cynghori chwi i hyn yn y man ymma, ar i chwi eich profi eich hunain ynghylch y pwngc mawr a phwys-fawr hyn; gan ddywedyd i chwi a'ch siccrhau nad yw amgen na'ch *bod yn angbymmeradwy oddieithr bod Christ ynoch*; hynny yw, yr ydych mewn cyflwr amherchenogol a gwrthodedig gan Dduw; ac megis yr ydych yn y cyfryw gyflwr yr *awrbon*, os byddwch feirw ynddo, chwi a gewch wybod yn *Nydd Farn* (lle yr ydych oll yn credu y cewch ymddangos ger bron Christ) er trist brawf i chwi, eich bod yn *angbymmeradwy*, hynny yw, yn wrthodedig ac yn amherchenogedig gan Dduw.

Yn y *wers* hon myfi a ystyriaf,

1. *Fwriad yr Apostl,*
2. *Y geiriau eu hunain.*

1. *Bwriad*

1. *Bwriad yr Apostl* ; beth ydyw hynny ? beth y ma'er Apostl yn amcanu atto trwy ddwyn y geiriau hyn i mewn ? wele, mae efe yn eu dwyn i mewn megis rhan o Ddad-leuaeth trosto' i hunan, iw gyfiawnhau ei hunan yn erbyn achwyn rhai o Eglwys *Corinth*, ai diystyrent ef ac ai tybient ef yn ddŷn ang-hymmys iw alw yn Apostl ; wrth edrych ar ei bresenoldeb corphorol ef, ni welent ddim anarferol ynddo, ac wrth ddal sulw ar ddull ei ymadrodd ef yn Pregethu nad oedd ddim araith yn rhagori, hwy a'i barnasant ef yn annheilwng o'r enw anrhydeddus o fôd yn Apostl, ac na ddarfuafei i Grist erioed ei urddo ef a'r swydd honno : Yn awr y maent yn gosod *Paul* ar brofi ei fod ef yr hyn yr oedd yn cymmeryd arnoei fod, yn *Apostl Christ*, y modd y gellwch weled (gwers 3.) gan eich bod yn ceisio profiad o Grist, yr bwn sydd yn llefaru yn- of, chwi *Corinthiaid* ; yn ceisio profiad fod Christ yn llefaru yn of, hynny yw, gosyn yr ydych pa fodd y profaf fod Jesu Grist yn of, a'i fod ef yn llefaru trwofi : Gosodwyd yr Apostl ar brofi ei weinidogaeth i'r gau-Apostolion hyn, fel y gerfydd i lawer o weinidogion Duw brofi eu gweinidogaeth yn yr oes hon ; os gwelwch gwestiwno ein gweinidogaeth, na ryfeddwch ar hyn, nid peth anarferol ydyw, o herwydd cwestiwnwyd gweinidogaeth yr Apostl mawr.

Yn awr i hyn mae'r Apostl yn ateb, ydych
chwi

chwi yn ceisio profiad fod Christ yn llefaru ynof? ac ai tybied yr y'ch nas medraf roddi profiad, oblegid nad 'wyf yn ymddiddan (yn ôl eich tŷb chwi) mor ymadroddus ag eraill? ac oblegid fy mod ar olwg yn debyg i ddyn tlawd diystyr a gwan? tybiwch chwi yn ddi-anrhydedd i Grist ofod y cyfryw un a myfi yn ei waith : os eb efe, (yn yr ystyriaeth hon) y bernwch fi yn ôl y golwg hyn oddiallan, os bernwch fi yn y dyn oddiallan, yna (eb efe) yn ôl y cyfryw hyn, rhaid i chwi farnu Christ ei hunan : Ydwyfi yn ymddangos yn wan? felly yr oedd Christ, fel y dywaid efe iddynt, (wers 4) *er ei groeshoelio ef o ran gwendid, etto byw ydyw drwy nerth Duw; er ei groeshoelio ef o ran gwendid; yr oedd Christ ei hun yn wan megis yr oedd efe yn ddŷn; fel yr oedd yn ddŷn; cyhuddwyd ef megis drwg-weithredŵr; fel yr oedd yn ddŷn, dalwyd ef, rhoddwyd ef yngharchar, cafodd ei holi am ei fywyd, condemnwyd ef megis cablwr, dygwyd ef at groes, codwyd ef i fynu, hoelwyd ef wrthi, oche-neidiodd a gruddfanodd, dolefodd fel y dolefa dŷn, tuchanodd fel y tuchana dŷn: Ymddangosodd llawer o wendid yngnghawd Christ, yn y Dŷn Christ, yr ydoedd gwendid mawr ynghrist ei hunan : os bernwch o honof wrth y Dŷn oddiallan, yr oedd Christ hetyd yn wan; ond os bernwch am Grist mewn perthynas i Dduw, ir hwn yr oedd yn perthyn fel yr oedd yn Fab iddo, fel yr oedd yn antonedig gennad*

y cyfammod, fel yr oedd yn Achubwr y bŷd; felly chwi a welwch yn y Christ gwan hwnnw lawer o allu Duw; er ei fod yn wan pan ystyrier ei groes hoeliad, etto os ystyriwch ei adgyfodiad oddiwrth y meirw, felly cewch weled ddarfod i Duw ei berchenogi ef, sef y Christ gwan hwnnw, y Christ hwnnw a gondefnwyd, y Christ a ruddfanodd a ddolefodd ac a weddiodd; efe a gyfodwyd trwy allu Duw, ac y mae'r Apostl yn edrych ar yr Adgyfodiad, neu'r gallu hyn o eiddo Duw a otodwyd allan yn cyfodi Christ oddiwrth y meirw, yn arwyddfod Christ yn Fab iddo, *Rbaf. i. 4* a eglurwyd yn *Fab Duw mewn gallu*: eglurwyd fod Jelu Grist yn Fab Duw mewn gallu: pa'm pwyfodd? yn ol yspryd Sancteiddrwydd, trwy adgyfodiad odddiwrth y meirw; gallu Duw a welwyd yn fawr ynghrist, yn ei gyfodi ef oddiwrth y meirw, er fod llawer o wendid Dŷn yw weled yn ei farw ef, ac yn y ffordd a'r modd o'i farw ef.

Yn awr, eb efe, pan edrychoch arnafi meg i yn ddyn, chwi a welwch lawer o wendid ynof, felly y gwelfoch ynghrist hefyd; ond fel yr oedd gan Grist allu Duw iw adgyfodi, felly chwi ellwch weled (os jaw'n ystyriwch) lawer o allu Duw yn myned gyda myfinneu hefyd; *Canys ninneu hefyd 4 w. ydym weiniaid ynddo ef, neu gydag ef, eithr byw fyddwn gydag ef trwy nerth Duw tuag attoch chwi*; hynny yw, nerth Duw a gyda'm ni ddynion

gweiniaid ie a aeth gydam fi tuag attoch chwi;
 chwi a brofasoch nerth Duw tuag attoch trwy
 fy ngweinidogaeth i, felly, o chwi Corinthiaid!
 nid oes gennyh ddim achos i ammeu fy aw-
 durdod, nac i gwestiwno fy ngweinidogaeth,
 na'm Apostoliaeth; o herwydd, chwi a wel-
 soch nerth Duw, a'm bod i yn byw trwy
 nerth Duw tuag attoch chwi; hynny yw, chwi
 a welsoch nerth Duw yn cyd-weithio a'm gwei-
 nidogaeth i yn eich troedigaeth chwi; ac am
 hynny mewn lle arall y mae yn ei brofi ei hun
 yn Apostl trwy hyn, *1 Cor. 9. 2. onid wyf yn*
Apostol i eraill (oblegid hynny oedd y peth mawr
 a ymegnient i'w brofi, nad oedd yn Apostol)
etto yr wyfi chwi; hynny yw, chwi Corinthiaid,
canys sel fy Apostoliaeth i ydych chwi yn yr Ar-
glwydd; chwi a brofasoch fod Duw trwy eiyf-
 pryd wedi gweithio yno fi tuag attoch chwi,
 i'ch dwyn i wybodaeth o Grist, i'ch dwyn
 chwi a Christ mewn cydnabyddiaeth, i osod
 Christ i fynu yn eich calonau; (ac yr hynny
 y mae yn dwyn fy nhecst i mewn) ond pa
 fodd? y modd hyn (eb efe) chwi a ellwch
 weled nerth Duw yn cydweithio a'm gweini-
 dogaeth i, ac o herwydd hynny *er fy mod yn*
sear, etto trwy allu a nerth Duw, nerthol yd-
 wyfi; o herwydd pahan *Profwch chwychwi*
eich hunain a ydych yn y ffydd; Profwch a yd-
 ych yn credu, profwch chwychwi eich hun-
 ain a ydyw Jesu Grist ynoch, os nid yw ynoch,
 yr ydych yn anghymmeradwy; os ydyw ynoch,

pa fodd y daeth i'ch mew'n chwi? ai nid myfi ydoedd y Pregethwr cyntaf o hono' i chwi? ai nid myfi a ddygodd newyddion yr Efengyl attoch chwi? oni weithiodd Duw yn alluog ac yn nerthol trwofi i'ch dwyn chwi trosodd at Christ trwy fy ngweinidogaeth? os medrwch ar brofiad o honoch eich hunain gael fod Christ ynoch, oddiwrth hynny y gellwch gael profiad fod Christ ynofi; oblegid, Christ ynofi a ddygodd Grist i chwi; ac yn y modd hyn yr yspysais i chwi amcan yr Apostol, ar dibendod o'r wers hon ar yr hyn aeth o'r blaen.

Yn awr y deawn at y geiriau eu hunain.

1. Mae ymma ddyledswydd, *Profwch chwyhchwi eich hunain.*

2. Mae ymma'r Defnydd ynghylch yr hyn, y mae'r ddyledswydd hon iw harferu; hynny yw,

1. *Ydyw Christ ynoch chwi?*

2. Ac megis modd i'wybod hynny, *aydych yn y ffydd?*

3. Mae ymma reswm iw cynhyrfu i fanwl holiad o honynt eu hunain, trwy ddangos iddynt y perigl o'u cael allan o Grist, neu Grist allan o honynt hwy; oblegid, os nid yw Christ ynoch, os nid ydych yn credu ynddo ef, yr ydych yr awr hon mew'n cyflwr anghymeradwy, yn awr pa mor docturus yw'r cyflwr hwnnw, chwyhchwieich hunain a'i gwyddoch, bod yn wrthodedig gan Dduw ymma ydyw,

ydyw, ac os marw a wnewch yn y cyflwr hyn; bod yn wrthodedig gan Dduw i dragwyddoldeb ydyw.

Yr Athrawiaethau a godafoddiwrth y geiriau hyn ydynt,

1. Athr. *Y Sawl y mae ganddynt Grist ynddynt, ydynt mewn Stat a chyflwr o jechydwriaeth*; hwy a allant fod yn siccr o'u jechyd-wriaeth.

2. Ath. *Y Sawl nid oes gantbynt Grist ynddynt, y maent bwy mewn cyflwr damnadwy*; y maent yn siccr mewn cyflwr anghymmeradwy: Yn unig mi a fynnwn nas camlynniech *angbymeradwiaeth* mewn perthynas i *Arfaeth* Dduw, yn yr hyn ystyriaeth y sonir yn fynnych am dano; nis mynnwn i chwi ei synnied felly, oblegit y mae cyflwr anghymeradwy yr hwn y mae rhai ynddo cyn eu troedigaeth a'u dwyn at Grist; oblegit y mae pob anghredadyn megis yr ystyrir ef yn anghredadyn, yn anghymeradwy, beth ydyw hynny? hynny yw, un yn y cyfamfer neu tra felly, *fy'n wrthodedig gan Dduw*, yn cael ei amherchenogigan Dduw, ynddigymmeradwy gyda Duw; fe ddichon ir cyflwr anghymeradwy gael ei newid fe eill dŷn fod yr awron yn anghymeradwy, ac a'r ei droedigaeth yn gymeradwy; rhaid i chwi ei gymeryd yn yr ystyriaeth hynny, o herwydd mae cyflwr anghymeradwy, mewn perthynas i arfaeth dragwyddol Dduw, yr hwn ni cheiff byth gyfnewidiad, na dim

dim troead.

3. Athr. Dyledswydd pob un sy'n ei broffessu ei bun i fod yn Gristion ydyw iw brofi ei bun, ydyw Crist ynddo neu nid yw.

Athraw. 1. Y Sawl y mae Crist Jesu ynddynt, hwy a allant fod yn siccr eu bod mewn cyflwr jechydwriaeth y maent yn fyw, mae ganddynt fywyd tragwyddol, mae ganddynt yr ernes o hono, ni fyddant yn ôl o gael gan Dduw gyflawni a pherffeithio y bywyd tragwyddol hynny iddynt, y jechydwriaeth hynny a addawodd efe. Mae hyn yn gynhwysedig tan y geiriau, os bod allan o Grift sy'n dywedyd ein bod ni yn anghymeradwy, yno ynte ein bod yn Ghrift, neu Grift ynom ni, sy'n dywedyd ein bod yn Etholedig. Mi a ddangosaf yn awr i chwi. *Pwngc* 1.

1. *Fod yr ysgrhythyr trachefn a thrachefn yn mynegu am y rhai a achubiff Duw, mae pobl ydynt y mae Crist ynddynt.*

2. Pa fodd y dywedir fod Crist yn ei bobl.

3. Y Sawl y mae Crist ynddynt, hwy yn siccr a fyddant gadwedig.

1. *Fod y Scrythyr trachefn a thrachefn yn mynegu am y rhai a achubir gan Duw, sef bod Crist ynddynt.* Crist ynddynt hwy. *Joan.*

17. 23. (gweddi Crist at ei Dad ydyw) *myfi ynddynt hwy, a thitbau yno fi, fel y bo'nt wedi eu perffeithio yn un.* Myfi ynddynt hwy, pwy ydyw'r myfi hwn? myfi Jesu Grift: Crist a weddiodd ar gael o hono ef fod yn ei bobl, *myfi*

myfi ynddynt bwy, Christ ynoch chwi; hyn yr ydych i'ch holi'ch hunain yn ei gylch, pa un a ydyw'r *myfi* hwn ynoch, pa un ai bod y *myfi* Jesu Grist hwn ynoch: trachefn, *Colos. 1. 27.* *Pr rhai yr ewyllsiodd Duw byspysu beth yw golud gogoniant y dirgelwch hyn, ymmhlith y Cenedloedd: beth yw'r dirgelwch mawr hwn a bregethwyd ir Cenedloedd? Christ ynoch gobaitb y gogoniant, hyn' yw Athrawiaeth fawr yr Efengyl, hyn ydyw dirgelwch mawr yr Efengyl, dymma'r dirgelwch mawr a bregethir ymmhlith y Cenedloedd; ond, pam y mae'n ddirgelwch?*

Dirgelwch yw'r hyn sy'n dywyll ac yn guddiedig, ag felly mae hyn, ief bod Christ ynom, bod Christ ynom, *gobaitb*, sy' ddirgelwch, o herwydd ei dywyllwch ai aneglurder; i bwy? nid ir rhaiysprydol, ond ir *anianol*: dyn anianol nid yw yn deall y pethau sy' o Dduw, a pharod yw i lefain allan gyda *Nicodemus*, pan y dywedodd Christ iddo, *oddieithr geni dyn trachefn*, ni ddichon iddo *weled teyrnas Dduw*; eb efe, *Joa. 3. 3, 4.* *pa fodd y dichon dyn ei eni, ac efe yn hên? a ddichon efe fyned i groth ei fam eilwaitb, a'i eni?* pa beth, a ddichon i Grist fod ynom ni, ac yn y nefoedd? felly y dywaid *Nicodemus*, felly y dywaid y dyn anianol yr hwn ni ddeall y pethau sy' o'r yspryd, pa fodd y dichon hyn fod? pa'm, medd yr Apostol, dirgelwch yw, y dirgelwch mawr yw ymmhlith y *Cenedloedd*, mae'r holl fyd yn ei syn-ryfeddu, *Christ ynoch gobaitb y*

gogoniant.

Yn awr fel na bo' ir ymadrodd hyn ymddangos yn rhyfedd i Chwi ; sef, bod Christ yn-
och, cyfrifir i'r personau eraill yn y Duwdod,
 yn gyftal ag i Grift ; fe ddywedir am Dduw'r
 Tad ei fod ef hefyd ynom ni, 1. *Joa.* 4. 12.
Ni welodd neb Dduw erioed : os Carwn ni ei
gilydd, y mae Duw yn trigo ynom, ymna mae
gennych Dduw'r Tad ynoch, Duw yn trigo
ynoch ; a thrachefn, 15. wers ; pwy bynnag a
gyffesso fod Jesu Grift yn fab Duw, y mae Duw
yn aros ynddo ef, ac yntef yn Nuw. Hyn sy'
ddirgelwch, yn ddirgelwch ymmhlith y Cen-
hedloedd ; ac ni chyfrifir hyn yn unig i'r per-
son cyntaf a'r ail, ond hefyd ir trydydd per-
son yn y Drindod, yr yspryd glan. 2. Tim. 1.
 14. *Y peth da a rodded iw gadw attat, cadw*
trwy'r Yspryd Glan, yr bwn sy'n preswilio ynom.
 Trwy'r Yspryd-glan sy'n preswilio ynom,
 mae'r yspryd-glan yn preswilio ynom, fe ddywed
 Christ, yr ydwyf ynoch ; Christ ynom gobaith
 gogoniant, medd yr Apostl, dirgelwch mawr
 y Cenhedloedd ; mae Duw yn aros ynom
 (medd Joan) ac medd yr Apostl Paul wrth
Timotheus, mae'r yspryd-glan yn preswilio yn-
 om ; mae'r holl Dduwdod yn cymmeryd
 Meddiant o'r calonnau hynny a fyddant gad-
 wedig : Mi a wn yr amosynir a chwi oll sy'n
 ofni'r Arglwydd, ac sy'n diſgwyl am ei ym-
 ddangosiad ef, pa bryd yr ymddengis Christ,
 yr hwn yw'n bywyd ni ; tydi enaid truan
 'wyr

'wynt yn gofyn itti dy hun : a ymddangosaf fi gydag ef mewn gogoniant ? mi a glywaf am Ogoniant mawr iw ddatcuddio, a ddatcuddier ef ynof fi ? a gymmerir fi gydâ Duw ir nef ? mi a ddywedaf it pa fodd y Cei wybod hyn ; gofyn, a ddaeth Duw i Wared i' th galon di ? diogel itti yw, y cei breswilio gydâ Duw, os yw Duw yn aros ynot ti ; ydyw Duw'r Tâd yn aros ynot ? ydyw Jesu Grift y mâb ynot ? ydyw'r Yspryd-glan ynot ? Chwi a welwch fod y Scrythyr yn eglur ac yn gyflawn ddigon yn adrodd y preſwiliad hyn o Dduw yn ei bobl ; *Fel byn y dywed y Goruchel a'r derchafedig ; yr hwn a breswilia dragwyddoldeb, ac y mae ei enw'n sanctaidd ; y goruchelder a'r cyſſegr a breswyliaf, a chyd â'r Cystuddiedig â'r iſſel o yspryd, yno y preſwyliaf ; Duw ynoch chwi : ai credadyn 'wyti ? a fynnit ti adnabod Duw, a dyfod yn agos at Dduw ? na ddywed gan hynny, a gâf fi fyned i fynu ir nêf iedrych am Dduw yno ? na ddymuna adenydd Colommen i ehedeg i eithafoedd y ddaiar, iw gael ef yno ; y mae Duw'r Tâd, y Mâb a'r yspryd ynot ti.*

A'r Sawl nid oes ganddynt Dduw ynddynt, ni chânt byth mo' Dduw gydâ hwynt, os byddi farw cyn i Dduw gymeryd Meddiant o honot, na obeithia byth am gymeryd Meddiant o'r nefoedd ; a gofiwch chwi hyn ?

Da y gallei'r Apostl eich gosod ar yr ymofyn hyn, *a ydyw Christ ynoch ? pa'm oblegit*

oblegit nad yw ym mhawb, ie nid yw ond yn ychydig jaw'n; eiddo pwy yw'r lleill? y lleill ydynt eiddo Diafol; naill ai mae Duw ynoch, neu Satan sy' ynoch.

Yn awr y rhai y mae Diafol ynddynt, rhaid iddynt os byddant feirw yn y cyflwr hwnnw, fyw gyda diafol, ac ymha le arall y byddent fyw? a'r neb y mae Duw ynddynt yr awr hon, hwy a fyddant fyw gydâ Duw yn dragywydd; ac o herwydd hynny megis y mae'r duwiol, neu'r rhai a amcenir i jechydwriaeth, yn cael eu hyfpyfu trwy hyn o fod Duw, a Chrïst, a'r yspryd-glan yn preswylïo ynddynt; felly mae'r annuwiol yn cael eu hyfpyfu wrth fod Diafol yn aros ynddynt hwy, neu fod arnynt eifieu Duw i aros ynddynt, yn *Eph. 2. 12.* y mae cyfrif am y rhai drwg tra yn eu cyflwr naturiol, *eu bôd pryd bynny heb Grist, chwi'r Ephesiaid, chwi oeddych heb Grist, hynny yw, mewn cyflwr anadanedigaeth, nid oedd Chrïst ynoch yn oestad, och chwi Ephesiaid! bydded ylpys i chwi, eich bod chwi gynt heb Grist, yr oedd allan o honoch, yr oeddych yn ddieithriaid oddiwrtb wladwriaeth Israel, yr oeddych yn ddieithriaid i Dduw, ac yn eſtroniaid oddi wrtb ammodau'r addewid, heb obaith genynych, ac heb Dduw yn y bŷd. Ymma heb Grist, heb Dduw, hyn yw cyflwr anychweledigaeth, hwn yw cyflwr pob dŷn a dynes cyn eu dychwelyd a'u cyfnewid, pan ich dychwelir yno mae Duw yn aros ynoch, mae Chrïst a'r Ylpryd' glan yn preswylïo ynoch, cyn dych-*

dychweliad nid yw Christ ynoch, nid yw Duw, na'r yspryd-glan ynoch. *Epistl Iudas 19 wers. Y rhai byn yw y rhai Sy' yn eu didoli eu bunain, yn anianol, heb fod yr yspryd ganddynt.*

Heb fod yr yspryd-glan ganddynt. Ac fel y mae'r annuwiol heb Dduw ac heb Grift, felly y Diafol fy ynddynt, *Eph. 2. 2. Yn y rhai y rbodiaf och gynt yn ôl belynt y byd hwn, yn ôl tywyfjog llywodraeth yr awyr, yr yspryd Sydd yr awron yn gweithio ymmblant an-ufudd-dod*: Yr yspryd, hynny yw Diafol, y Cythraul-fy'n gweithio ynoch: Dihareb gyffredin yw a arfer rhai wrth eu gilydd, (pan welont y naill y llall yn erchyll ac yn-wyllt) 'rwy'n Meddwl fod Diafol ynoch, 'rwyf 'yn dywedyd i chwi, fy Mrodyr nid oes un dŷn na dynes anychweledig nad yw'r Diafol ynddynt, mae pŵb plentyn Diafol yn llawn o'i Dâd Diafol, *o'ch Tâd Diafol yr ydych, a'i weithbreddedd ef a wneweb.* Ond yn awr, megis y mae pŵb dŷn cnawdol anychweledig yn llawn o Ddiafol, felly pŵb dŷn neu ddynes ysprydol duwiol, pob un a alwodd Duw yn Effeithiol i jechyd-wriaeth, y mae hwnnw, neu honno yn un y mae Christ ynddo.

2. Pwnc.

Pa fodd y dywedir fod Christ ynom? (a hynsy beth arall a ewyllyffiwn ei egluro) 'rwy'n ateb.

1. Pa fodd nid yw ynom, ac.
2. Pa fodd y mae ynom.

1. Pa

1. Pa fodd nid yw ynom ; Christ fel y
ystyrir ef yn *Bersonol*, ag megis ein Cyfryng-
wr ni, yn Dduw a dŷn mewn un Person,
yn yr hwn berson y ganwyd ef o'r Forwyn,
yn yr hwn berson y bu ete fyw ar y ddaiar,
yn yr hwn berson y bu farw ar y groes, a
gladdwyd a adgyfododd, ac esgynnodd i'r nef-
oedd, ac y mae a'r ddeheulaw Duw ; yn y
Person hwnnw nid ellir dywedyd fod Christ
ynom, oblegit mae Jesu Grist yn ddyn Cy-
stal ag yn Dduw, yn awr megis y mae'n ddyn
ni ddywedir am dano ei fod ynom, megis yn
Dduw a dŷn yn bersonawl ; p'le mae'n rhaid
iddo fod ? Yn y nêf y mae, ac yno y bydd
rhaid iddo fod hyd ddydd y Farn fawr, a'r
pryd hynny y daw oddiyno mewn tan *Flam-
ltyd i rod di* ar y *Sawl* nid adwaenant
Dduw, ac a anufuddbant i'r *Efengyl. Actau.*

3. 20. 21. — ansona efe Jesu Grist, yr
hwn a bregethwyd o'r blaen i chwi : Yr hwn
sy raid i'r nêf ei dderbyn, bydd amseroedd ad-
feriad pob peth, y rhai a ddywedodd *Dduw*
trwy enau ei boll Sanctaidd Brophwydi, erioed.
Rhaid i'r nef ei dderbyn ef, ac y mae yn ei
dderbyn ef, y mae yn bersonawl yn y nêf.

2. I ddangos ynte'n bennodol, Pa fodd y
dywedir fod Jesu Grist yn aros ynom ?

1. Fe ddywedir fod Christ ynoch, pan fo
ei Natur et ynoch.

2. Dywedir fod Christ ynoch, pan fo ei
yspryd ynoch.

3. Pan fyddo ei deirnas ef ynoch.

Yn awr wrth y pethau hynny gellwch wybod ydyw Christ ynoch, ac yn ganlynol ar hyn, pa obaith fy'gennych o'ch jechydwrïaeth; oblegit mae'r cyfan yn troi ar hyn, ydyw *Christ ynof?* Onte'r *Diafol* fy' ynof? pwy fy mewn *Meddiant* o'm calon? pwy fy' *Arglwydd* yno? pwy fy'n *llywodraethu* yno? os *Christ* fy' yno, *Cadwedig* fyddi, os *Diafol* fy yno gwae di; os byddi farw yn y cyflwr hyn, rhaid it fyned at *Ddiafol*; *Prof-wch chwychwi'ch bunain*, ai bod *Christ* ynoch, os nid yw, yr ydych yn anghymmeradwy; pam? A fynnit ti wybod pa un 'ai bod *Christ* ynot, neu nid yw?

1. Ydyw ei Natur ef ynot? Natur *Christ*; pam, beth yw Natur *Christ*? Natur *Sanct-aidd* a nefol yw, Mae yn gyfryw Natur ág nad oes gan neb mohoni ond plant Duw; oblegit efe yw'n *Brawd bynaf*, efe yw'r *Tragwyddol Aneidig* y *Tâd*, ninnau a genhedlir trwy ffydd mewn *Amser*, ond y mae gennym oll y cyd-gyffelyb Natur: Mae Natur holl blant Duw yn debyg i'r *Tâd*, yr oedd *Christ*, yn debyg iw *Dâd*, a ninnau ydym debyg i *Grist*; Duw a *Christ*, a ninnau trwy'r ùn yspryd fy ymmhob ùn, ydym yn ôl ein mesur yn gyffelyb: yn awr oddiwrth breswylïad ei Natur, y gelli farnu fod *Christ* yn prefwylïo ynot, mae *Christ* ynot, os yw ei Natur ef ynot. 2 *Cor.* 5. 17. Mae'r Natur

I on o eiddo Christ mewn Cyffelybiaeth i'r hon
 eidd gennynt gynt, yn *Natur newydd*, od oes
 i'eb yn *Christ* (neu a *Christ* ynddo) y mae
 yn *greadur Newydd*, neu mae ganddo *Natur*
newydd, oes gennynt *Natur newydd*? gafyn
 i'th enaid mae'n petthyn itti wybod, oblegit
 y mae dy fywyd neu dy farwolaeth dragwy-
 ddol di yn pwyso ar y dattodiad o'r Cwest-
 iwn hwn: Os wyt *greadur newydd*, mae gennynt
Natur Christ, yr 'wyt yn debyg i *Grist ei*
hun, yr 'wyt yn *Fâb* neu ferch i *Dduw*, yr
 'wyt yn dwyn delw'r *Tad*, nid eill fod arwydd
 mwy na hyn, dy fod wedi dy amcanu i gael
 rhan ac erifeddiaeth yn y n-foedd: Prisia dy
 hun yn blentyn i *Dduw*, nid rhaid it 'ofni
 'am ran; os bastard wyt ac nid mab, rhaid
 it' fyned heb ran, t' eill *Duw* roddi it' twyd
 a diod ond ni rydd byth itti horfiwn: Mae
Duw wedi rhoddi anfeidrol dryfforau yng-
 hadw yn y nef, iw rhoi iw blant, prisia dy
 fod yn *Fâb*, prisia dy fod yn ferch iddo, ac
 nag ammeu fyth am y nefoedd, nag am-
 meu dy ran: Pa fodd y profaf hynny? Pam,
 ydyw *Christ* ynot? Pa fodd y prisiaf fod
Christ ynot? oes gennynt *Natur newydd*?
 Mae'r *Natur newydd* hon yn *greadur new-*
ydd; y *Sawl* sy yn *Grist* sy'n *greadur new-*
ydd mae hynny yn arwyddocau ein bod
 ni oll yn hên *greaduriaid*, a wnaethpwyd ti
 erioed yn *greadur newydd*? Ti a anwyd yn
 hên *greadur*, a ail anwyd ti erioed? Mae

gennyf Natur ddynol dyn pechadurus oddiwrth dy fam, ond oes gennyf Natur Dduw oddiwrth Dduw'r Tàd? a anwyd ti trachefn trwy hâd y gair trwy fod yr yspryd yn gweithio trwyddo?

Pa fodd y cawn wybod ein bod yn creaduriaid newydd? mae'r Apostol yn mynegu i chwi; y modd hyn y cewch wybod; yr *bên bethau a aethant beibio*; *wele gwnaethpwyd pob peth yn newydd*. Cyffelyba tydi dy hun beth ydwyt' wrth yr hyn a fuost gynt; a *elli di ddywedyd*? Bum ddall, ond yn awr 'rwy'n gweled (hynny fy' newydd gwneir fy llygaid deillion i weled; bu'r amser nad adwaenwn Dduw, na'mfi fy hun, na phechod, ac nid oeddwn oftyngedig, ond yn awr Duw a agorodd fy llygaid: a *elli di ddywedyd*? Bum fud, ond yn awr mi a fedraf lefaru; yr oeddwn fud i bethau Duw, nis medrwn Sôn am dano gydâg hyfrydwch, nis Medrwn weddio atto, ond Duw yr awr hon a egorodd fy ngenau, ac mi a fedraf yn awr weddio arno, a Sôn am dano efa'i fawl; dymma beth arall a aeth yn newydd, yr hwn oedd yn ymhyfrydu mewn tyngu a rhegu, a dywedyd Celywdd, fy'r awr hon yn ymhyfrydu yn Nuw; dymma gyfnewidiad, cael *Deall newydd*, *Ewyllys a Serchiadau newydd*, *buchedd newydd*, pob peth yn newydd, mae gan y Creadur newydd bôb peth yn newydd, mae'n newydd o ben i ben, nid oes dim nad yw wedi

wedi ei newid ; nid yw'r hên ddŷn yn ymhyfrydu mewn dim ond mewn bwytta, yfed, a bod yn llawen, ymdrythyllu yngwaliau'r Cnawd, a Chyflawni chwantau'r cnawd, Ond y Creadur newydd sy'n ymhyfrydu yn Grift a'r nefoedd, a gwaith grâs ar ei galon ei hûn, mewn gobaith o fywyd gwell, mewn meddyliau am yr hyn a wnaeth Duw, y mac efe yn ei wneuthur, ac a wna âg ef.

A ymadewaist i â'th hên gyfeillion, ac a ge-faist rai newydd a ymadewaist â hwynt, ac a aethost i gyfeillach â phobl Dduw? A newidiaist i dy ganiadau tai-cwrwŷ yn *Psalmau Hymnau*, ac *odlau ysprydol*? Ydyw pob peth yn newydd? Yna mae'r holl hên bethau wedi myned ymmaith: Ond *chwi a ddywedwch, nis medrafi ddywedyd mo' bynny*; fod yr hên bethau wedi myned heibio, a gwneuthur pob peth yn newydd; yno medda finneu, nid 'wyt ddim yn greadur newydd, ac os nid 'wyt greadur newydd, neu nid oes gennit Natur newydd, nid 'wyt yn Ghrift; ac os nid yw Christ ynot, yno yr 'wyt yn *Angbymeradwy*: A gofiwch chwi hynny? A pha gyflwr toft yr ydych ynddo yn y Cyfamier: *Angbymeradwy Meddwch*, nid yw hynny ddim, beth yw bod yn *Angbymeradwy*? (mi a yngenais am hyn o'r blaen) bod yn *Amberchenogedig*, ac yn *wrtbodedig* gan Dduw, megis *arian Angbymeradwy ac Angbywir*, pan cloch iw ddu, ni cherdd yn gywraint, ond

yr hwn yr ydwyt yn ei gynnwng iddo, a'i cymmer ac a'i try y naill du a'r tu arall, ac a ddywyd mai prës ydyw, ac a'i teifl ymmaith: Duw a dry'r pechador tu vmma tu arall, ac a ddywed hwn fy blentyn Diabol, cymmered efe ef; Duw a'th ddyg di at y maen-profiad, os ceiff di yn Anghymeradwy, nid oes dim o Grift ynor, efe a'th deifl ymmaith: Yr Anghym radwy nid yw arian Cywraint gyda Duw. Duw a'i gwrthyd.

Yn awr bod gennym y Natur newydd hon, yr un ydyw a Chael Delw Duw. Col. 3. 9, 10 *Gan ddarfod i chwi ddiosc yr hên ddyngyhyd a'i weithredoedd. Mi a ddywedais i chwi beth oedd yr hên ddyn, ynggyd a'i weithredoedd. hên cyteillach, hên arferion drygonus pechadurus; a chwi a Wiscasoch y dyn newydd yr bwn a Adnewyddir mewn Gwybodaeth, yn ôl delw yr bwn a'i Creawdd ef; Y dyn newydd, ond pa fodd yr Adnabydd y dyn newydd? Wrth ei wyneb yr Adnabyddwch ef, gellwch adnabod dyn wrth ei wyneb-pryd; pa fodd yr Adnabyddwn y dyn newydd wrth ei wyneb-pryd? Wrth ei olygiad, edrychwch yn ei wyneb ef; pa'm, pa wyneb-pryd sy' gan y Creadur newydd? Mae gan y Creadur newydd, neu'r dyn newydd wyneb a delw Dduw; pa'm, pa ddelw sy' gan Dduw? oes gan Dduw wyneb megis Nynni? Nag oes, Ysryd yw Duw, ac o herwydd hynny, rhaid 'yw deall ei wyneb ef yn yspydol; hynny*

hynny yw, yr ydym yn dwyn ei gyffelybrwydd ef dwyn ei ddelw ef ydyw bod yn gyffelyb iddo ef; pa'm, *Beth* ydyw Dûw? Duw fy' Dduw gwybodus, felly ti a wneir yn wybodus, a *adwaenost i Dduw, a Christ*, a thydi dy hun? Duw fy' Dduw Sanctaidd Duw Uniawn, a Duw cyfiawn; 'wyti yn uniawn, yn gyfiawn, 'wyti yn nefol? edrychwch ar y dŷn, a welwchwi sancteiddrwydd ynddo ef? A welwch chwi gyfiawnder yn ei ymarweddiad ef? A welwch chwi ef yn ymarfer â Duw a Christ? A welwch chwi y Creadur newydd mewn gwybodaeth, cyfiawnder, a Sancteiddrwydd? os yw felly, yno mae gennyt Ddelw Dûw, ac os oes gennyt ddelw Dûw, yr 'wyt yn creadur newydd; ac os 'wyt yn creadur newydd, mae Christ ynot, ac yno nid rhaid it 'ammeu am dy jechydwriaeth: Ond os nid yw Christ ynot, yno edrych atto: Oh, meddwch, mae hyn yn eglur, yn ôl yr yscrythyr, os 'yw'r yscrythyr yn wir; pa'm ddŷn, ai ammeu yr wyt, pa ūn ai gwir ai nitê ydyw? Mae hi, yr hon, y bydd i Jesu Grist, Barnŵr y byw a'r meirw, farnu'r holl fyd wrthi, neu'r holl fyd Christ-ianogaidd, ac a ydwyti yn ammeu y gwirionedd o honi? Wele, meddwch, os y'w hi wir, gwae fi, yr ydwyfi ynte mewn Cyflwr tōst; pa'm, dymunwn ar Dduw ar waeddi o honoch allan gwae Chwi, yno fe fyddai ryw obaith. Mae gydâ chwi, Megis gydâ

rhai Cleifion pan fon't yn glâf ac heb ym-
deimlo a'u clefyd, mae cyflwr yn rheini yn
llai gobeithiol, y gwaetha yw, nas gwelant
moi trueni ynddo. Pe gwelech ond eich
trueni, tra'r 'ych allan o Grist, hyd oni'ch
gwneir yn greaduriaid newydd, yn wŷr a
gwragedd newydd, chwi a waeddech allan
gyda'r Apostol, Ys truan o ddŷn ydwyfi!
~~pa~~ am gwared i? A phan, y gwaeddocht
allan, Jelu Grist a'th clyw, ac a fydd barod
ith waredu, os ti a chwenychi gael dy war-
edu.

Ond rhaid i'r Creadur newydd gael Creadi-
gaeth newydd: Rhaid i blant bychain new-
ydd eni gael genedigaeth newydd; a fynnech
wybod pa un a'ydych yn dwyn Delw Christ?
Ac felly pa un a'i bôd Christ ynoch? A
ydych yn cosio ūn amser eich genedigaeth
newydd? A ydych yn cosio ddarfod i Ddŷw
ūn amser wneud cyfnewid ar eich calonau?
Ai nid ydych yn cosio y tro cyntaf y darfu i
Dduw eich gosod chwi ar weddio? Oblegit
nis ganwyd monot yn gweddio: 'Wyti yn
cosio ddarfod i Dduw un amser dy droi atto
'i hun? Bu gynt fy nghefen tuag atto, ar
yr amler a'r amler i'm gwybodaeth, efo a
droes fy wyneb tuag atto, ac mi a ddechreu-
ais edrych ar ei ôl ef; a fedrwch gosio eich
bod yn tuchan ac mewn gwewyr-efcor o ach-
os ail-enedigaeth y creadur newydd? R'wy'n
credu nad oes yr ūn sam nas cofia ei gwe-
wyr-

wyr-escor ar ei phlant : *A fedrwch chwi gofio yr amser y dibidlasoch ddeigr am bechod? Ddarfod i chwi eich ffieiddo'ch hunain mewn llwch a lludw ger bron y Duw sanctaidd, grâs yr hwn y darfu i chwi ei gamarfer gyhyd? A fedrwch gofio'r amser y darfu i chwi weiddi allan gyntaf, Och! beth a wnafi i fod yn gadwedig? beth a ddywedwch chwi? peth rhyfedd yw i wraig Escor heb ofid? a pheth rhyfedd yw, i'ch eneidiau chwi gael eu hescor i Dduw heb duchan a gofidiau : a barodd dy bechod iti erioed ochenaid neu ddeigr? A wacddasoch erioed allan, ys truan o ddyn, ys truan o ddynes, ydwyfi! Pe buatei dy ofid yn fawr, buasei yn arwydd da y byddei dy anedigaeth er da; nid yw dda gennif ail-enedigaeth y sawl ni theimlasant erioed ofid; ac ni buant mewn galar a chwerwdr oblegit pechod, ac nis gallant ddywedyd eu bod erioed mewn chwerwdr yspryd ger bron Duw ar eu gliniau am bechod, 'rwy'n am meu'r rheini.*

Och! os nis gwybuoch, gweddiwch ar Dduw ddydd a nôs ar gael o honoch wybod, *Beth yw bod mewn chwerwdr oblegit pechod; a bod yn ocheneidio ar ôl rhydd-dyd plant Duw.* Ni fyddwch fyth yn greaduriad newydd, hyd onis ail enir chwi; *oddieithr geni dyn trachefn, ni ddicboniddo fyned i mewn i deirnas nefoedd.*

2. *A fynnyti wybod bod Christ ynot, neu ymmâh*

ymmhâ ystyriaeth y gellir dywedyd fod Christ ynom? (oblegit hynny yw'r Cwestiwn ;) mae Christ ynoch, pan fo' yspryd Christ ynoch, pan fo'r yspryd Glân ynoch. Rhuf.

8. 9. Chwy-chwi nid ydych yn y cnawd, ond yn yr yspryd ; od yw yspryd Duw yn trigu ynoch, ac od oes neb heb yspryd Christ ganddo, nid yw bwnnw eiddo ef. Os ydych eiddo Christ, od yw Christ ynoch mae yspryd Christ ynoch : Oes gennych yspryd Christ ynoch ? Os nid yw ynoch, nid ych eiddo Christ, yspryd Christ, Meddwch, pa fodd y cawn wybod fod yspryd Christ ynom, neu nid yw ? cewch wybod fod yspryd Christ ynoch y modd hyn, (mi fynnw pe holech eich hunain wrth y rheolau hyn, oblegit y rhain ydynt reolau ysprydol ; ac os holwch eich hunain wrth reolau Scrythyrol, nid rhaid i'ch ofni cymmeryd cam-felur o honoch eich hunain ; os ydych ond pwyfau ynghloriannau y Cyssegr, nac ofnwch na ddeliwch bwysau tuag at Dduw.)

1. Os yw yspryd Christ ynoch, gweithredoedd y cnawd a farwheir ganddo : gweithredoedd y cnawd, beth yw hynny ? 13. w. os byw yr ydych ynol y cnawd, meirw fyddwch ; eithr os ydych yn marweiddio gweithredoedd y corph trwy'r yspryd byw fyddwch. Ymma mae marweiddiad o weithredoedd y corph ; ond pa fodd ? nid trwy'ch nerth eich hunain ; ond trwy yspryd Christ ; os ydych yn Marweiddio gweithredoedd

gweithredoedd y Corph trwy'r yspryd, byw
 fyddwch byw gyda Duw : Beth yw gweith-
 redoedd y Corph ? gweithredoedd y Corph
 cnawdol hwn ydynt : Beth ydynt hwy ? Y
 gweithredoedd bynny ydynt, a weir er bodla i
 chwantau'r cnaw ; O herwydd y mae gwei-
 thredoedd y corph sy' gyfreithlon ; pan fwy-
 ttawys, gweithred y corph yw, a phan yfwys,
 gweithred y corph ydyw, a phan weithwys,
 gweithred y corph ydyw ; y rhain ydynt
 weithredoedd y corph, a phethau cyfreithlon,
 ond gweithredoedd y corph (ymma) ydynt
 weithredoedd pechadurus ; beth y'nt bwy ?
 pan fwyttawys i lwthineb, a phan yfwys i fedd-
 wadd, Siarad, gweithred y corph ydyw,
 (oblegit gorchwyl y tafod yw, a'r tafod sy'
 aelod o'r corph) ond pan Régwys â'm ta-
 fod, gweithred pechadurus y corph ydyw ; pan
 yr halogwys sy hun âg ymddiddanion halo-
 gedig, hynny sy' weithred y corph, holl wei-
 thredoedd o aflendid, ac anlladrwydd a god-
 imeb, ydynt weithredoedd y corph ; yn awr
 Medd yr Apostl, a fynnech wybod ai bod yf-
 pryd Christ ynoch a'i nid yw ? Cewch wy-
 bod yn hawdd, mi a ddywedaf i chwi pa
 fodd : Deliwch sulw, (medd efe) os yw yf-
 pryd Christ ynoch mewn gwirionedd, yr yf-
 pryd bynny, a farweiddia, groeshoelia, a ladd
 weithredoedd y corph ynoch ; efe a geidw rhag
 Meddw-dod, glwthineb, aflendid, a halogr-
 wydd, ac os cewch ddirnad fod ynoch yf-
 pryd,

fy' yn eich cadw oddiwrth bechod, ac yn cadw y pechodau rhain wedi eu Marweiddio ynoch, hwn ydyw yspryd Christ, (medd yr *Apostol*) ac os yw yspryd Christ ynoch, yno mae Christ ynoch, oblegit Christ a gymmer feddiant o eneidiau'i bobl trwy'r yspryd: *Onid a wnâ efe byn?* Gwnâ, nid wyfi-gydâ chwi yn oestad, ond mi a anfonaf fy yspryd, ac efe a *erys gydâ chwi yn oestad*: Oh! meddwch chwi, ped fae gennym ni yr yspryd hwn; os oes gennych Grist ynoch, mae gennych yr yspryd hwn ynoch: Ond pa fodd y cawn wybod fod yr yspryd hwn gennym? Gellwch wybod wrth hyn (medd yr *Apostol*) wrth groeshoelio gweithredoedd y corph, hynny yw, gweithredoedd pechadurus y corph.

Ond yr awr hon yn y gwrthwyneb, os nid yw y gweithredoedd pechadurus rhain o'r corph wedi eu marweiddio ynot, ond yr 'wyt etto yn feddwyn, yn lŵth, etto yn ddŷn aflan, a holl aelodau dy gorph, yn *aelodau o angyfiawnder*, a byw o honot yn ôl gwyniau'r enawd, diddadl yw, nad yw yspryd Christ ynoti: *Beth ynte?* O herwydd, os nid yw ei yspryd ef ynot, nid yw Christ ynot: *Beth wedi?* P'am, os nid yw Christ ynot, yr 'wyt yn anghymeradwy.

2. Trachefn, a fynnit wybod, pa ūn a wna yspryd Christ ai bod ynot? Ac felly ai bod Christ ynot trwy 'i yspryd; gelli wybod hynny; os yw'r yspryd ynot, ti a fyddi fyw yn

yn ôl yr yspryd ; megis y pennodir yn *Rbaf.*
 8. 13. *Os ydych yn marweiddio gweithredoedd*
y corph trwy'r yspryd, byw fyddwch, 14. w.
Canys y Sawl a arweinir gan yspryd Duw, y
rhaf byn sy' blant i Dduw. Od yw yspryd
 Christ ynoch, chwi a fyddwch gadwedig. Pa
 fodd y câf wybod fod yr yspryd ynof? Os
 arweinir di gan yspryd Christ, mae'r yspryd
 ynot. Ond pa fodd y câf wybod fy mod yn
 cael fy arwain gan yr yspryd? Y mae ysp-
 ryd Christ yn arwain oddiwrth bechod, ac y
 mae yspryd Christ yn arwain at Dduw; mae
 yspryd Christ yn arwain ai weddio, ac i gredu;
 mae'n arwain i ymbyfrydu yn Nuw, mae'n
 arwain i gyfiawnder a Sancteiddrwydd; mae'n
 arwain allan o'r bunain, ac yn arwain at Grifft,
 a Duw, ac at y llawnder hynny y mae Duw
 wedi ei dryflori ynddo ef: A arweinir di gan
 yr yspryd oddiwrth bechod at Dduw, oddi-
 wrth ddrygioni at gyfiawnder, oddiwrth gy-
 mdeithas ddrwg, at gymdeithas pobl Dûw.

A arweinir di gan yspryd Dûw, yna yr
 'wyt yn blentyn Duw? Os 'wyt blentyn i
 Dduw, yno mae Delw Duw arnat: Ac os
 'wyt yn dwyn delw Duw yno mae Natur
 Christ ynot, yno mae Duw yn Dâd it. Beth
 wedi? Yno mae'r nefoedd yn rhan iti, yno ti
 a fyddi yn ddiau yn gadwedig.

Ydych chwi yn rhodio yn ôl yr yspryd, yd-
 ych chwi yn gweddio yn yr yspryd, ydych yn
 canu yn yr yspryd, ydych yn moliannu yn yr
 yspryd,

yspryd, ydych yn gwando yn yr yspryd, ydych yn cadw'r Sabbath yn y yspryd? Od yw yspryd Duw ynoch yno chwi a arweinir ganddo: Os chwi a arweinir ganddo, mae Christ ynoch, ac od yw Christ ynoch, nid ydych ddim yn anghymeradwy.

3. Trachein, a fynni wybod pa un a wna yspryd Christ ai bod ynot? Ti a ellie ei wybod llyn, wrth dy tywhâd a'th fywiogrwydd ym mhethau Duw; yspryd Duw sy'n yspryd yn bywbau, nid yspryd Marwaidd yn drwn, cyfgyld; y mae lluoedd o bobl yn holl, ac o yspryd marwaidd yn dyfod at ordinhadau, fel dynion meirw i wledau, y rhai ni allant na gweled, na theimlo, nac archwaethu; ydyw'r yspryd ynoti, ti a elli adnabod ei fywiocâd ef, y bywiol fywiocâd a ddyru iti, yn yr arferiad o rās; Joā. 6. 63. Yr yspryd yw'r byn Sy'n bywbau, y cnawd nid yw yn llefau dim: Y geiriau yr ydwyfi yn eu llefaru wrthyh, yspryd ydynt a bywyd ydynt; Christ oedd yn dywedyd wrthynt, mai oddi-eithr iddynt fwytta o'i gnawd ef ac yfed o'i waed ef nis gallent etifeddu teirnas Dduw. Darfu iddynt Synnu wrth hyn; Beth! Ai rhaid ini fwytta o'i gnawd ac yfed o'i waed ef? nid wyf yn meddwl mewn modd gnawdol, ond fy meddwl yw yn ysprydol, od yw yspryd Duw ynoch, a chwithau wedi 'ch bywbau, ac yn gyflym ac yn fywiog yn ymbor-thi arnafi trwy ffydd, yno (medd efe) yr ydych

ych yn myned i mewn i deignas Dduw, ac y mae gennych fywyd tragwyddol ynoch, os ymborthwch arnaf trwy ffydd; megis wedi 'ch bywhau trwyddi i'r weithred hynny, trwy yspryd Duw sy'n bywhau, ydyw yspryd Duw yn eich bywhau i ffoi oddiwrth bechod, i gyfleidio Christ, i gymeryd gafael arno megis Achub-wr, i lynu yn lew wrtho, i nacau iw ollwng ef ymmaith? ydych chwi wedi 'ch bywhau, Oh, fy Mrodyr, gweddiwch am rasau bywiol bywiog; o herwydd pa mwya 'o fywiogrwydd a bywiocâd a fo' gennych yn yr arferiad o râs, mwya' sy' gennych o yspryd Duw; 'rwy'n addef fod graddau o'r bywiocâd a'r bywiogrwydd hyn, nid yw pawb yn gyffelyb fywiog, eill weithiau fod gwîr fywyd, pryd nis gellir prin weled rhai yn anadlu, neu brin deimlo eu pwls (neu i' rhedweliau) yn curo; ac felly mae weithiau gydâ phobl Dduw, ond yn arferol, gyffredinol, y mae'r dŷn hwnnw sy'n byw yn ôl yr yspryd yn fywiol a bywiog mewn dyledswydd a phethau Duw.

4. Trachefn, a fynnit wybod a'i bod yspryd Christ ynot, ti a eili ei wybod wrth dyfodiolaeth yspryd Duw gydâ 'th yspryd ti dy fod ti yn blentyn Duw; Rhuf: 8. 15. Canys ni dderbyniafocb yspryd caethiwed drachefn i beri ofn, eithr derbyniafocb yspryd Mabwysiad, trwy 'r bwn yr ydym yn llefain Abba Dâd. 16. w. Y mae yr yspryd bwn yn cyd-tyfodiolaethu â'n byspryd

byspryd ni, ein bod ni yn blant i Dduw. Pa fodd y mae yspryd Duw yn cyd-tyftiolaethu, â'n hysprydoedd ni? (Bernir hyn yn ymofyniad caled, mae'r yspryd yn cydtyftiolaethu â'n hyspryd ni ein bod ni yn blant i Dduw, trwy weithio'r Natur neu'r ddelw nefol ynom; oes gennyt Delw Duw (a Soniwyd am dani o'r blaen Natur Duw? Y gwaith byn o eiddo'r yspryd sy' dyftiolaeth yr yspryd, a adewir yn dy enaid, dy fod yn eiddo Dduw; hynny ydyw tyftiolaeth yr yspryd, ond nid 'wyf yn dywedyd mai hynny yw'r cwbl, o herwydd f'eill fod gennym y Natur dduwiol hynny, a bod heb ei dirnad, y gwaith hynny o râs ac heb ei weled: Am hynny f' ellir dywedyd fod yr yspryd yn cyd-tyftiolaethu â'n hyspryd ni pan fo'm datcuddio ith yspryd ti fod gennit y Natur newydd honno; gan yr yspryd y gweithier grâs, a hynny sy' dyftiolaeth dy fod yn blentyn i Dduw. Ond ym-mhellach y mae'r yspryd Glân yn rhoi itti i weled y Natur newydd honno; rhaid i'ch weddio ar i'r yspryd nid yn unig roddi i chwi y Natur newydd honno, ond rhoi i chwi iw dirnad, ac ith ddwyn ar ddeall fod gennit ddelw Duw arnat, hynny yw'r ail; gellwch wybod fod Christ ynoch trwy fod ei yspryd ef ynoch.

3. *A fynniti wybod ydyw Christ ynot? Ederych ydywei deirnas ef ynot neu nid yw: Oblegit os yw ei deirnas ef ynot, y mae efe ynot; oblegit p'le y bydde'r Brenin, ond yn ei deirnas*

nas? Yn awr *teirnas Dduw*, o'n *mewn ni y mae*, *Luc. 17. 21.* Ac ni ddywedant wele ymma, neu wele accw: Canys wele (fel y dywed wrthynt, *Teyrnas Dduw* o'ch *mewn chwi y mae*; ni ddaw *teyrnas Dduw wrth ddisgwil*, 20. *w.* Christ Sy' frenin ysprydol, ac y mae'n arfer ei awdurdod brenhinol *'ou mewn ni trwy reoli ynom*; pa'm? Ond pa fodd y cawn wybod pa un a wna *Teirnas Dduw* a'i bod o'n *mewn*? Cewch wybod y modd hyn; a *ddaeth cyfreithiau* Christ i'ch *mewn chwi*? ac a ydyw y *cyfreithiau rhain* o *ciddo* Christ yn llywodraethu yn eich *calonnau*? *Teirnas Christ* Sy' *lle mae cyfreithiau ei deyrnas ef*: Yn awr *cyfreithiau ei deirnas ef* Sy' o'n *mewn ni hynny yw*, o' *mewn y sawl y mae* Christ yn rheoli ynddynt. Gwir yw am yr annuwiol, ddryllio o honynt hwy ei *rwymau*, a thastu o honynt ei *reffynnau* efoddiwrthynt, taflasant *gyfreithiau* Christ o'r tu ol iddynt. Ond y *Sawl* a dderbyniafant *Grist*, a dderbyniafant *gyfreithiau* Christ, *cyfreithiau ei deyrnasef*, *gorchmynion* Christ, *sef, o ffydd, edifeirwch, marwbad i'r byd*; (anorphen fydd *enwi'r cwbl*) a *ddaeth yr Efengyl* attoch, a *ufudd-basoch Chwi i'r Efengyl*? A *editarhasoch yn wir*, a *gredasoch mewn gwirionedd*? Ydyw *geiriau* Christ yn *gyfreithiau i chwi*? Ydyw *cyfreithiau* Christ ynoch? Pa'm: Pa fod y *câf* wybod *fod cyfreithiau* Christ o'm *mewn*?

Pa'm ; ydynt hwy wedi eu Scrifennu ar eich calonnau? Pa fodd y gwybyddaf eu scrifennu hwynt ar fy nghalon? Wrth yr awdurdod fy' gan y cyfreithiau hyn ar eich calonnau ; ydynt hwy yn peri ofn ynoch? Ydynt hwy yn eich Ceryddu chwi? Ydynt hwy yn eich rheoli? Ydynt hwy yn eich dwyn chwi i ufudd-dod iddynt? A feiddiwch chwi amgenach na chredu? A feiddiwch chwi amgen nac edifarhau? A feiddiwch chwi amgen na bôd wedi 'ch marweiddio ir bŷd? A feiddiwch chwi amgenach na gweddio ar Dduw a rhodio'n fanwl gydâ Duw? Ydyw cyfraith Dduw yn gyfraith rwymedigol ar eich cydwybod? Yno mae teyrnas Dduw, wedi dyfod i'ch mewn chwi gydâ gallu, yno mae Christ o'ch mewn chwi, a'i deyrnas ef o'ch mewn gydâ nerth, ûn peth yw, i deyrnas Dduw ddyfod i'ch, mewn *ar air*, a pheth arall i ddyfod i'ch mewn gydâ gallu, i *Cor. 4. 20.* *Canys nid mewn ymadrodd y mae teyrnas Dduw, eithr mewn gallu.* Yr ydych oll yn wrandawŷr geiriau Christ, ac o gyfreithiau ei deyrnas ef, ond pa allu fy' gan gyfreithiau ei deyrnas ef ar eich calonnau? Ydynt hwy yn dwyn eich Meddyliau a'ch dychymygion i ufudd-dod? Ydynt hwy yn darostlwg eich ewyllys ac yn dwyn eich Serchiadau i ufudd dod: Fel hyn y gwybyddwch ; felly, *Kbuz. 14. 17.* Gellwch wybod ym mhellach a ydyw teyrnas Christ ynoch, a pheth

pheth yw teyrnas Christ, oblegid *teyrnas Dduw*, nid yw fwyd a diod, ond *cyfiawnaer a thangneddyf a llawenydd yn yr yspryd glân*. Profwch chwychwi 'ch hunain, ydyw cyfiawnder wedi ei wreiddio a'i ansoddi ynoch? Ydyw yn eich arwain yn nhrefn eich bywyd a'ch ymarweddiad? Y nêb sy'n byw'n gyfiawn, sy'n byw 'n ôl cyfraith Christ? Ond *pa fodd y gwybyddaf bynny?* Cei wybod hynny wrth yr *heddwch cydwybod sy'n Canlyn, a'r llawenydd yn yr yspryd Glân*. Ydych chwi yn cynnal i fynu heddwch cydwybod, oni thorrrwyd hynny? Ydych chwi yn cadw hynny yn gyfa? Oni chawsoch gerydd ynoch eich hunain, pan esceulufasoch weddio Duw, a phan bechafasoch yn y modd hyn 'ar modd arall? Ydych chwi yn cadw heddwch cydwybod, ac yn cynnal llawenydd yn yr yspryd Glân? Rhai'n yw blodau ffrwyth cyfiawnder. Yn awr os yw teyrnas Dduw *o'ch mewn*, mae yno hefyd *gyfiawnder tangneddyf*, a llawenydd teyrnas Dduw? ac wrth y rhai'n y cewch wybod ydyw Christ ynoch, ac os yw Christ ynoch, diogel ellwch fod y byddwch gadwedig; oblegit y rheini ydynt Anghymmeradwy ac a wrthodir gan Dduw, y rhai nid yw Christ ynddynt, yno ynte, y sawl y mae Christ yn aros ynddynt, ydynt ddewisolion Duw, Etholedigion Duw, plant Duw, prynedigion Duw, a rhai Cadwedig gan Dduw.

Ydyw 'ch Cydwybod yn dwyn tyftiolaeth

ir tri pheth hyn? a ellwch chwi ddywedyd fod *yspryd* Christ, *Natur* Christ a *tbeyrnas* Christ ynoch? Os yw'r pethau hyn ynoch, mae Christ ynoch.

Defnydd, Bendithiwch Dduw chwi oll y Sainc! ir rhai y rhoddwydd gan Dduw yr hyder hyn y byddwch gadwedig: Och! bendithiwch Dduw, ewch rhagoch gan fendithio Duw, ddarfod iddo fynegu i chwi, y byddwch gadwedig, nad ydych anghymmeradwy, eich bod yn etholedig gan Dduw. Bydded hynny yn *un Defnydd*; pe gotynnyd i chwi, Beth yw'r newydd goreu? hyn yw'r newydd goreu yn yr holl fyd, fod Duw wedi sicrhau it' y byddi 'n gadwedig; efe a ddywedodd imi *fod Christ ynof*, ac a archodd imi fod yn hyderus, oblegit os yw efe ynof, mi a fyddaf Cadwedig.

Och! *On* gwiliwch rhag eich twyllo; gwnâf, 'rwy 'n gobeithio fy môd; mynegwyd im' allan 'or Scrythyr, fod Christ ynof, os yw *Natur* Christ ynof; ac mae'n ddiogel gennyf fod ei *Natur* ef ynof, mae'n ddiogel gennyf fod yr hên bethau wedi myned heibio, a bod pob pêth wedi ei wneuthur yn newydd; mae gennyf ddymuniadau a Meddyliau newydd, newyn newydd ar ôl Christ, ac nid oes dim yr wyf yn ymhyfrydu cymmaint ynddo ac yn Grift, mi a adewais fy hên gymdeithion, ac a gefais rai newydd: Pobl Dduw, y rhai ydynt hyfrydwch Duw, ydynt fy hyfrydwch i.

On

*Ond na chamgymerwch ; na, nid wyf yn tam-
gymeryd, oblegit mae yspryd Crist ynof,
trwy'r hwn y marweiddir gweithredoedd y
corph ynof, ac f'am arweinir gan yr yspryd,
a rhodio yr wyf yn ôl yr yspryd, ac y mae'r
ysyryd hwn ynof yn yspryd yn bywhau, mae
yn fy ngwneuthur yn fyw mewn gweddi, ac
mewn gwrando ; ac y mae gair Duw yn ber-
aidd gydâ myfi. Pe marw fyddwn, fel y
bûm gynt, ni archwaithwn ddim melyfdra ;
mae gair Duw yr awrhon yn felys imi, trwy
fod yr yspryd yn fy mywhau. *Och ! llawen-
bewch*, pa newydd bendigedig yw hwn ! fod
i Dduw ddywedid it' y Ceit fod yn gadwe-
dig, ac a archodd itti nad ammheuit, oblegit
efe a roddes ei yspryd megis yn ernes ; oble-
git ei yspryd effy'n aros ynot, ai Fâb ef trwy
ei yspryd.*

Dywedwch iddynt tracheſn fy'n ammeu
hyn, 'rwyfi yn marweiddio gweithredoedd
y cnawd, rwy'n crynu pan feddylwyf im
cael yn anghymmhedrol mewn bwyttâ neu
yfed. Rwy'n gwiliad ar fy nhafod rhag im
roi tramgwydd. Bum arfer o Siarad bob
Sutt, nis gwnawn ddim gynt o dyngu neu
rêgu ; ond Duw a roes fenn a fy nhafod,
mae ei yspryd ef ynof, oblegit ddywedyd
'or Apostl imi, os marweiddio a wnawn wei-
thredoedd y Corph trwy'r yspryd, yno fyd
yr yspryd ynof, ac os yw'r yspryd ynof mae
Crist ynof, oblegit efe a geidw feddiant yn

galonnau ei bobl trwy ei yspryd, a thrachefn.

Os gofyn nêb mo'noch ymmhellach, dywedwch, Siccr wyf, o herwydd y mae *teyrnas Christ ynof*, ac yno mae Christ ynof, oblegit efe yw'r Brenin, ac ym mhâl le y dylae 'r Brenin fôd ond yn ei deyrnas? ac mi wn fod ei deyrnas ef ynof, o herwydd fod ei gyfreithiau ef wedi eu Scrifennu ar fy nghalon, ac os esceulusaf weddio f' am argyhoeddir o'i blegit; ac os dywedaf air tegur, mae ynof gerydd o'i blegit, 'rwyfi yn cael ei gyfreithiau ef ynof *mewn gallu*, nid yn unig mewn ymadrodd, ond mewn gallu; mae teyrnas Christ o'm mewn, ac os yw ei deyrnas ef ynof, y mae efe ynof, oblegit y mae efe yn ei deyrnas ac os yw Christ ynof, nid wyf ddim yn anghymeradwy. Onid yw hyn yn gyffurus? ac yn awr, od oes gennyf y dlŵs hwn o Siccrwydd, dôs adref, a bendithia Dduw am dano; mi a fu'n yn ammeu am fy jechydwriaeth, mwy' ynfyd fi: a fu Christ ynof i'r ys cynnifer o flynyddoedd, ac a fum i yn ammeu am waith Duw ar fy nghalon? Och! druan bechadurus, och! greadur anniolchgar a fum i; weithan, ydyw rhai'n yn gyfryw arwyddion difiommedig ein bod ni ynghrist, pwy nas chwennyche hwynt? Pe deue un attoch a gofyn i chwi, â gewch chwi fod yn gadwedig? yr ym yn gobeithio y cawn; ond pa fodd? trwy bwy ond *Jesu Grist*, mae efe'n Grist trugarog; ach! ond

efn. yw Christ ynoti? tydi ddŷn? tydi ddynes?
 dy- 'rwy'n dywedyd iti, os nid yw Christ ynot,
 teir- yr wyt yn anghymmeradwy, 'rwyf fi yn dy-
 nos, wedyd hynny iti, dywedodd yr yspryd Glân
 ylae hynny itti: Ydyw Christ ynot? ydyw ei na-
 wn tur, ei yspryd ef, ei deyrnas ef ynot? os nid
 gy- yw'r rhai'n ynot, nid yw Christ ynot; ac
 n, ac os nid yw Christ ynot, yr wyt yn anghym-
 o'i meradwy; arian drwg a deifl Duw ymmaith,
 yn of pan y bo' eraill yn cael eu derbyn ac yn cerdd-
 trei- ed yn gywraint, tydi a deiflir ymmaith.

Ond *ûn peth yn chwane*, a hynny yw hyn;
chwi a ellwch ddirnad ymmbâ ystyriaeth yr yd-
ym yn dal fôd Christ yn ei bobl. Y mae Cen-
 hedlaeth fy'n dadlefa'n Christ i fynu, ac
 felly yn ei ofod i fynu o'u mewn, fel ped na
 hae'r ûn Christ oddiallan iddynt; ond Coe-
 liwch hyn; *ni buasei gennym fytb Christ o'n*
mewn, oni bae fod ini Grist oddiallan ini. Y
 Christ oddiallan ini a ddodes i lawr ei einioes
 trosom ni, fel yr anfonei efe ei yspryd i
 Sancteiddio ei bobl, a'ngwneuthur ni yn add-
 as i ogoniant. Nid ydym ni ddim am i
 Grist fod ynom, felly ag i wadu fod Christ yn
 y *nefoedd*; na chyn belled am ei fod *allan o*
honom, ond am amryw resymmau mawrion
 a phwyf-fawr, y gellir yn gymwys ddywedyd
 ei fod ef ynom ni, pan fo' ei *natur*, ei *yspryd*
 a'i *deirnas* ef ynom, ac etto *Person* Christ, Duw
 a dŷn, a eill fôd ar ddeheulaw ei Dâd yn y
 nefoedd, ac etto o ran ei allu a'i rinwedd yf-
 C 4 pryddol

prydol y mae efe yn ein calonnau ni, ie tra y mae yn berlonol ar ddeheulaw ei dâd. Weithian! a gofiwch chwi? Y rhai'n oll ydynt nodau wrth yr hyn y gellwch yn Sicer wybod pa un ai ir nef a'i uffern y cewch tyned, megis y gwyddoch yn awr mai dydd ydyw, wrth lewyrchiad yr haul: y rhai hyn ydynt arwyddion a nodau difiomedig, gyda jawn ymsynniad, y byddwch cadwedig.

Mi a ddylatwn Chwanegu rhywbeth i brofi'r Athrawiaeth, y *ceiff y cyfryw fod yn gadwedig: ai rhaid imi ei brofi?* a allafi, neu tydi feddwl, y densyn Duw i uffern y cyfryw ūn y mae ei ddelw ef arno? O Ddyn? haws it' farnu y geill y gŵr neu wraig gymmeryd ei plentyn ei hunain, y mae eu delw hwynt arno, ai daslu i lynn, a'i fodd; na meddwl y cymmerei Duw ofal i lunio ei ddelw arnat, a'th wneud yn fâb neu'n ferch iddo, a'th daslu wedi i uffern: Na! na, mae Duw yn caru ei ddelw p'le bynnac y gwél hi.

Trachefn, ai tydi! i tyned i uffern, amhosibl yw; pa beth? *Tydi!* i tyned i uffern, a *Christ ynoti!* os tydi a eit i uffern, bydde raid i Grifft ei hun fynd gyda thi; oblegir os yw Christ ynot, nis gellir dy roi mewn ūn lle ni bo' Christ gyda thi; felly o achos bôd Christ a thitheu wedi'ch uno felly, rhaid i'ch fyned e'ich dau gyda'ch gilydd. Pe gallech feddwl hyn y dywedei Duw, dôs ymmaith i loscteudd tragwyddol; dywedei Christ,

Christ, rhaid imi fyned gydâg ef, yr 'wyfi
gydâg ef, Dâd wele fy nelw i arno ef, os gad-
ewi iddo ef fyned, rhaid i mi fyned gydâf ef.
A fedri di feddwl y damnie Duw tydi, yr
hwn a lanwodd efe *a'i yspryd?* pam! yr yspryd
hwn o eiddo Duw, fy' Dduw ei hun, ac a
fedri di feddwl y condemnia Duw ei hun,
tydi? dy ddamnio di! pwy a'i gwnae? lle
mae'r Mâb, yno y mae'r Tâd, lle mae'r Tâd
a'r Mâb, mae'r yspryd yno; mae Duw'r
Tâd, Duw'r Mâb, a Duw'r yspryd Glân yn
preswilio ynot. *Dy daflu di i uffern!* pwy
ai gwnae? pa beth, ai Duw'r Tâd! na wna,
mae efe yn preswilio ynot: Beth, Duw'r
Mâb (na, mae efe yn aros ynot; pwy, a'i
Duw'r yspryd-Glân! na, y mae efe yn aros
ynot: dy Ddamnio di! na, oblegit mae gen-
nyt yr holl dri Pherfon yn y Duw-dod iti dy
hun, nid oes dim ofn o'th ddamnedigaeth
di.

Ac fel y mae hyn yn dra-rhesymmol, felly
o'r Ochor arall; *ai tydi!* yn gadwedig, *tydi!*
y mae y Diafol yn byw, yn rheoli ac yn
teyrnasu ynot! rwy'n dyweud iti, Pe byddit
ti Cadwedig, byddei raid i Ddiafol fôd yn
gadwedig; pa'm felly? os tydi ddyn drwg
yr hwn wyt yn annychweledig, os ei di ir
nef, rhaid i Ddiafol hefyd fynd ir nef; oblegid
mae efe ynot; mae mor amhosibl iti fod yn
gadwedig hyd oni'th ddychwelir a'th ail-enir
di, ag ydyw i Ddiafol fod yn gadwedig,
oblegit

oblegit hyd hynny, efe fy' yn y meddiant o honot, ac ni theflir ef allan hyd onis tafllo Christ ef allan; ac os efe a fydd gydâ thi trwy amser, efe a fydd gydâ thi yn dragywydd.

Atbrawiaeth 2. Mai Siccr yw, *Am y Sawl* nid yw Christ ynddynt, *eu bôd yn Angbymmeradwy.* Pa'm y dywedaf mai Siccr 'yw? Pam! Medd yr *Apostl*, oni wyddoch chwi hynny? peth rhyfedd oedd nas gwyddent y gwirionedd hyn, sef, mai oddieithr fod Christ ynom, ein bôd yn angbymmeradwy; *Profwch Chwychwi'ch bunain? ai nid ydych yn eich adnabod eich bunain; profwch chwychwi eich bunain; megis pe dywedasei, ai nis gwyddoch frodyr, beth yw'ch cyflwr? os y'w Christ ynoch, di-ddadl yw eich bôd mewn cyflwr jechydwriaeth; ond os nid yw Christ ynoch, di-ddadl yw eich bôd mewn cyflwr o ddamnedigaeth.* Pôb enaid truan a glyw am fywyd tragwyddol, ac am farwolaeth dragwyddol, ac fy'n credu, ac a wŷr nas bydd ymma yn y bŷd hwn ond am dro bâch, y mae hwn yn ddymunol ar gael gwybod pa un ai byw yn dragywydd, ai marw yn dragywydd a geiff; onis mynnech bawb oll wybod hyn? ai nis mynnech oll wybod pa ūn ai ir néf ai uffern y cewch fyned; pan fo'ch marw? Da! (medd yr *Apostl*) mi a ddywedaf i chwi pa fodd y cewch wybod, hawdd ydyw gwybod, os gwnewch ond eich *profi eich bunain,*
holwch

ant o
taflo
la thi
agy-
Sawl
mer-
yw?
chwi
ent y
brist
fwech
eich
eich
dd-
brist
flwr
och,
am-
fy-
wy-
ma
wn
yw
d a
n?
néf
w?
wi
vy-
in,
och

bolwch eich hunain, profwch chwydychwi eich
hunain; na choeliwch ac na fernwch yn
rhy-rwydd; ond os ar brofiad ac ymholiad
y cewch ddeall fod Christ ynoch chwi a
fyddwch Cadwedig; ond os nid yw Christ
ynoch, di-ddadl yw (os marw a wnewch yn
y cyflwr hwnnw) y byddwch ddamnedig.

Yn yr agoriad o hyn,

**Itaf.* Mi a ddangosaf i chwi pwy yw'r néb
y gellir dywedyd, eu bôd yn gyfryw nad yw
Christ ynddynt.

2l. Beth ydyw bôd yn Angbymmeradwy

3ld. Fôd y Sawl nid yw Christ ynddynt yn
angbymmeradwy.

Itaf. I ddangos i chwi pwy yw'r néb nid
yw Christ ynddynt; siccr yw, nad yw Christ
yn y rhai hynny na ddarfu iddynt erioed yn
rwydd ganiattau iddo ef ddyfodiad i'w calon-
nau, os dywedwch fôd Christ ynoch, attolwg
mynegwch imi pa fodd y digwyddodd i Grist
fôd ynoch? pa fodd y daeth i'ch mewn
chwi? a ddarfu iti erioed ei ollwng ef i'th
calon? os nis gollyngaist ef erioed i mewn,
pa fodd y daeth efe yno? mae Christ Jesu
yn oestad yn cael ei ollwng i mewn i galon
ei bobl, nid yw efe un amser yn lledratta i
mewn, nac yn torri i mewn, efe a ollýngir i
mewn, gwneir iti fod gennyt law yn dwyn
Christ i'th calon; y Diafol, efe a ledratta
i'th calon, efe a ddaw i mewn trwy ei gynll-
wynion

wynion a'i gyfrwystru ; ond nis gwna Jezu Grist felly ûn amler ; pan aeth Diafol ar y cyntaf i'n Rhieni, trwy ddichell y bu hynny, efe a gymmerodd arno fodd yn *Ddeonglwr o gyfraith Ddûw*, a thrwy roi gau tan escus o roddi cywir eglurhâd ; a thrwy'r môdd hynny y cafodd efe y fuddigoliaeth ; mae'r Diafol yn ei droi ei hun yn *Angel y goleuni*, ac yn cymmeryd arno fôd yn Gennad Duw, ac felly y mae yn dyfod i fewn rhai ; ond ni arfera Christ yr ûn o'r dichellion hyn, ni arfera efe'r un o'r cynllwynion rhain ; gwna Christ y cwbl yn agored, ac ar wyneb y bwrdd, pan ddeuo efe, efe *a gura wrth y drws*, nid yw efe yn ddyfod i mewn trwy'r ffenestr, nid yw yn lledratta i mewn, nid yw 'n torri i mewn : Ac

Efe a ddywed i chwi pwy sy'n curo, a pheth yw ei neges ; a pha beth a wna wedi dyfod o hono i mewn ; a hyn i gŷd trwy weinidogaeth yr Etengyl.

Efe a gura wrth ddrws eich calonnau, ac a ddywed i chwi, myfi yw, *myfi Jezu Grist Mâb Duw* ; efe a ddywed pa beth y daeth yn ei gylch ; i fwrw Diafol allan o feddiant o honoch, *i rwympo yr un cadarn bwnnw a'i fwrw allan* ; efe a ddywed i chwi ei fôd yn dyfod fel *Purwr* â thân i'ch puro, i losci dy Sothach a'th alcam. Dywed i chwi ddyfod o hono i'ch gwaredu chwi allan o gaeth-gludiad y Diafol a chaethiwed eich pechod, ac
i'ch

i'ch *Achub* oddiwrth y digofaint fy' ar ddyfod; ac efe a ofyn i chwi, ydych chwi yn ewyllysgar iddo ef ddyfod i mewn; os ni fynnwch iddo ef ddyfod i mewn er mwyn y dibennion a'r amcanion rhai'n, ni ddaw efe ddim i mewn; os nis mynnwch Grist ar yr ammodau hyn, ni ymmyrta efe â chwi.

Fôd Christ fel hyn yn curo ac yn gofyn cael dyfod i mewn, ac nad yw yn torri ei ffordd i mewn, cewch weled yn *Datc. 3. 20.* *Wele fi yn Sefyll wrth y drws ac yn curo;* (creffwch, nid fel lleidr, yr hwn nid yw arfer â churo i ddyfod i mewn, ond efe a dyrr i mewn, efe a ymlusca, ryw ffordd ac a ddaw i mewn yn ddiogel, felly y daw Diafol i mewn, a gwyniau i mewn, mae'nt hwy yn siommedig yn dyfod i mewn) *os clyw nêb fy llais, ac agoryd y drws;* (rhaid i'ch agoryd, ac os agorwch, Christ a ddaw i mewn;) *mi a ddeuaf i mewn;* yr awrhon, gofynnaf i chwi y Cwestiwn hwn; a fu i chwi erioed glywed Christ yn curo wrth ddrws eich calon? Pa fodd y cawn wybod pan fo' Christ yn curo? neu pa brŷd y mae Christ yn curo? mae Christ yn arferol o guro ar y cyfryw amferoedd a'r rhain (Ar ddydd yr Arglwydd, neu pan y darllennir neu y Pregethir ei air ef) trwy weinidogaeth yr Efengyl, mae efe yn curo trwy'n pregethiad ni, a glywsoch chwi Grist yn y gair yn curo wrth eich calonnau? pob dyrnod ar eich calonnau a'ch cydwybod-

au sy' ddyrnod Christ; och! nyni ddynion
 truein sy' weinidogion iddo, nis gellwn ni
 ond curo wrth y porth oddiallan, sef eich
 clustiau; ni ddichon ini byth ddyfod i guro
 wrth Stafell eich cydwybod *oddimewn*; ond
Jesu Grist a gura wrth y gydwybod, *wrth y*
galon, efe a gura yno, a glywsoch chwi erioed
 Sŵn yn eich cydwybod tan bregethiad y gair?
 y cyfryw drŵst y gair ynghylch eich cyd-
 wybod fel y darfu i chwi ddeffroi a synnu,
 ac nis gwyddech beth iw wneuthur neu iw
 feddwl o honoch eich hunain? *Pechod* a'r
Ddeddf, a *Melldith* a *digofaint*, a fuant oll i
 fynu mewn arfau i'ch erbyn, a gawsoch chwi
 erioed hyn ynoch eich hunain? dywedaf iti
 gan hynny bechadur, pe ba'e ond Sŵn Christ
 yn curo wrth dy galon, trwy'r hyn y byddei
 yn dy argyhoeddi di o'th raid o hono'i hun,
 dy angen am Grist, angenrhaid o Achub-wr,
 ti a ddychrynit; oblegit, pan fo'r gair yn
 dy argyhoeddi o'th fôd yn bechadur, mae
 hefyd yn dy argyhoeddi, dy fod tan ddam-
 nedigaeth; oblegit pob pechadur a gondem-
 nir gan y gyfraith: yn awr mae Christ yn
 curo ac yn dywedyd hyn wrthit'; ie, ac oni
 safodd Christ gan guro, hynny yw, gydâ
 llawer o amynedd, gan guro trwy un Breg-
 eth ac ail, un dydd, ac ail, a thrydydd; a
 glywaisti etto lais Mâb Duw yn y curo hyn?
 pam, beth oedd Christ yn ei feddwl yn y
 curo hyn? Beth oedd ei feddwl et? wele,
 mac

mae efe yn dywedyd ei feddwl trwy ei eiriau ;
pan y curodd efe y pryd hynny, efe a ddy-
wedodd, *agorwch y drws ac mi a ddeuaf i*
mewn.

Tydi bechadur truan hunan-ddamnedig !
a ro'i gennad i Grift, a ollyngi di Achub-ŵr
i mewn ? gwêl y modd y mae dy holl be-
chodau yn echedeg i'th wyneb, wyt ti yn
ewyllysio dy waredu oddiwrthynt, dy achub
rhagddynt ? Gollwng fi i mewn, ac mi a'th
Achubaf di ; mi a'th waredaf oddiwrth Be-
chod, mi a'th waredaf oddiwrth Felldith y
Ddeddf, myfi a'th waredaf oddiwrth ddigo-
faint fy Nhâd, egor a gâd i mi ddyfod i
mewn.

Fy Mrodyr, na feddylwch fod Christ yn-
och, a chwi heb wybod pa fodd y daeth i
mewn, pa fodd y geill hyn fôd ? Oblegit ni
ddaw Christ un amser i mewn ond pan y
gollyngir ef i mewn ; efe a fedr dorri i
mewn, ond nis gwnâ, ni ddeuiff efe ddim i
mewn heb i chwi uno âg ef, ni Achub efe
mo' honoch yn erbyn eich ewyllys, rhaid eich
gwneud yn ewyllysgar, ni ddiweddia efe mo-
'noch' âg ef ei hun oddieithr eich bod chwi
yn ewyllysgar iw gymeryd ef, ac o herwydd
hynny y mae yn sefyll wrth y drws ac yn
curo, ac yn gofyn Cennad i ddyfod i mewn,
nid yw'n lledratta i mewn, nag yn torri i
mewn.

A ddarfu iti bellach erioed egor dy galon, a
dywedyd,

dywedyd, *'Arglwydd ti Fâb Duw, Brenin y gogoniant, tyred i mewn?* A ddarfu i chwi erioed daflu drŵs eich calon yn agored i Grift i ddyfod i mewn? Yscatfydd y dywedwch fod yr agor calonnau hyn yn ddirgelwch mawr; pa fodd y gwybyddwn pa bryd y mae'n calon yn agor? *mae drws dau-bisg* (fel y gallwyf ddyweud) y *galon*; a rhaid yw taflu'r ddau yn agored i ollwng y Brenin hwn gogoniant i mewn. Mae 1. Y *Deall* yn un, a'r *llall* yw'r *ewylllys* a'r *Serchiadau*.

2. Rhaid i'r ddau ddrŵs hyn y galon fôd yn agored.

1. Y *Deall*, hwnnw sy' un ddalen neu blyg o ddrŵs y galon, a ddarfu 'ith Ddeall un amser egor i Grift? Pa'm, pa bryd y mae'r Deall yn gaead yn erbyn Christ? Tra y bo' enaid yn anadnabyddus â Christ ac â rhagoriaethu Christ, ac heb wybod yr eisiau o Grift, cyhyd â hynny y mae'r *Deall* wedi ei gloi ai drofolio yn erbyn Christ, nid oes i Grift ddim dyfod i mewn tra bo'r Deall wedi ei dywyllu; yr *oeddych* gynt (medd yr Apostl) yn *dywyllwch*, hynny yw, eich Dealltwriathau oeddynt wedi eu tywyllu, a pha fodd yr aethant yn dywyll? *gan Dduw'r byd hwn*; y Diafol a'ch dallodd fel na lewyrchei ynoch oleuni gwybodaeth y gwirionedd: hynny yw, fel na lewyrchei Jesu Grift arnoch: Och! nis geill Diafol ddiodde-f ar ir drŵs hwn gael ei egor, ac am hynny mae'n eich

eich cadw 'n ddall, ac felly chwi a gëdwir wedi'ch barrio a'ch cloi yn erbyn *Christ*.

Onid os gollyngaist eferioed i mewn, dy *Ddeall* a agorwyd; *pa fodd y gwybyddwn pan fo'r Deall wedi ei egoryd?* Pa'm, a gefaisti erioed lewyrch gwybodaeth *Jesu Grist* yn tywynnu 'n ddisglair ar dy galon? Pan fo'r ffenestri a'r dorau yn gaead, f'eill yr haul dywynnu'n ddisglair allan, ond y mae yn dywyllwch oll o' mewn; ond os agorwch y drws, y goleuni a ddaw i mewn trwy'r drws, tra bo'dy *Ddeall* heb ei egoryd, er bôd *Jesu Grist* yn llewyrchu'n Ddisglair oddiallan, nis gweli di mo'no, ond pan egorir dy *Ddeall*, yr wyt' yn ei ddirnad ef.

A ganfuaist rietto eisiau *Christ*? A ddeallaiſti etto dy fod yn bechadur, ac fod arnat angen *Achub-wr*, a bod *Christ* yn alluog ac ewyllysgar i *Achub*? A weli di ei barodrwydd ef i achub, yn gyſtal a'i oll-ddigonolrwydd? A sefaist di gan ryteddu *Christ*, *Christ yn Dduw a Dŷn*, fod yn wiw ganddo ef ſefyll a Churo wrth y drws am gael dyfod i mewn? mae hynny yn arwydd ddarfod it' agor dy galon; ond nid hyn yw'r cwbl.

2 A agorodd dy *Galon*, dy *Ewyllys*, dy *Serch* iddo ef; hynny yw, (mewn eglur eiriau) a gyttunaist i ac a unaiſti yn ddiſſuant ar i *Jesu Grist* fod yn eiddo it'? Ar ganfod o honot dy eisiau o *Grist*, ac yntef yn ymgvnyg i fôd yn eiddo it', a ddywedaist wrtho;

D

Arglwydd,

Arglwydd, rwy'n uno ar iti, a thydi'n unig i fod yn Achubwr imi? Rwy'n rhoddi fy nghalon, fy nghariad, a'r cwbl fy' gennyf, ac ydwyf, rwy'n eu rhoi i fynu iti? A ddarfu it' erioed gyttuno iddo ef fod yn eiddo ti? A gyttunodd dy galon? Os felly y mae hyn yn argoel fod Christ ynot; ond os amgen, barna nad yw ynot. Bellach, chwi a wyddoch pwy ydych y rhai nid ydych ynghrist. Pob un dall, anwybodus ac anneallus, fy' heb Grist, p'lebynnac yr wyt' Duw a'igwyr; myfi a fynnw'n lefaru fel y clywech; p'le mae'r Creaduriaid truein deillion hynny yn y gynulleidfa hon, llygaid y rhai ni egorwyd, i weled eisiau o Grist, ac angen-rhaid am Grist, iw gweled eu hunain yn ddamnedig heb Grist, iw gweled eu hunain tan allu y Diafol a chadwynau pechod, a dim possibl-rwydd o gael ymwared heb Grist? Ai nis gwelaisf hyn etto? Och Greadur truan! Mi a alarwn o'th herwydd, er nad wyt ti dy hun! Dy gyflwr presenol fy' gyflwr anghymeradwy; pam? Pam! Dy galon fy' wedi ei chloi a'i barrio yn erbyn Christ, mae cyn belled o fod ynot ti, fel y cedwir ef allan o honot, ie Cedwir ef allan erwy drais.

Och! gan hynny a gyffyrddodd Duw chwi bellach â theimlad o'r fath greaduriaid deillion anwybodus ydych? Gwnewch fel y gwnaeth y deillion hynny (yn amser Christ) pannaeth Christ heibio, hwy a-dderchafasant

eu llêf gan ddywedyd, *Jesu Mâb Dasydd trugarhâ wrthym*; pa'm! (ebe Christ) beth a fynnech chwi? *Arglwydd! derbyn o bonom ein golwg*: Oh, na bae hyn yn jaith pob creatur anwybodus ymma; oh, na lefech allan (heddyw) *Jesu Mâb Duw trugarhâ wrthym*; pe dywedei Christ, beth a fynnyt ti pechadur? *Arglwydd, nid wyt yn gweled mor rhagoriaeth a'r prydfesthwech ynot, Arglwydd dyro imi i weled, fel y dychweler fy ngolwg imi, fel y gwêlwyf tydi oll yn rhagorol, oll yn hawddgar, fel y gwêlwyf lawnder ynot ti dy hun i achub y fath bechadur truan dall ag wyfi.*

Trachefn, Gellwch wybod os nad yw Christ ynoch; onis deallafoch etto? ai nid ydych yn awr yn ewyllysgar yn cyttuno â'r cynhyg hwn o Grist, yr hwn sy'n cynnyg dyfod i mewn a bod yn Achub-wr i chwi, os mynnwch? Ydych chwi yn ewyllysgar ar i Grist fôd yn eiddo i chwi? A ydych chwi'n ewyllysfio iddo ef ddyfod i mewn a bod yn *Arglwydd*, yn *Bried*, ac yn *Achubwr*, i chwi? Ydych chwi yn ewyllysgar i gael eich Achub, a'ch llywodraethu ganddo ef? Beth a ddywedwch chwi? Os ni buoch ewyllysgar, ac nid ydych yn ewyllysgar, arwydd yw eich bod yn anghymmeradwy; os nid yw Christ ynoch yr ydych yn anghymmeradwy, ac os ni ddarfu i chwi erioed gyttuno â Christ ar ddyfod o hono i'ch mewn, nid yw efe ynoch,

oblegit niddaw efe un amser i un enaid yn erbyn ei ewyllys, ond yn oestad gyda bodd; *ei bobl* (eb, y Psalmydd) *a fyddant yn bobl ewyllysgar yn rydd ei nerth ef*; mae'n dyfod i mewn trwy gyttundeb. Och! gan hynny chwi eneidiau truein hudoledig, fy'n tybied fod Christ ynoch, *ac nis gwyddoch pa fôdd y daeth i mewn*; rwy'n dywedyd i chwi na ddaw byth i mewn onis gollyngir ef i mewn, ac a ddichon i chwi ei ollwng ef i mewn ac heb wybod hyn? Yr ydych yn barnu ei fod ef ynoch? Ydym, (meddwch) ganwyd ni âg ef ynom, na ddo, Coeliwch hyn! daethoch i bŷd hebddo, ac oni Chyttunaist etto iddo i ddyfod i mewn, ac nis gwyddost (ar ymho- liad) oddiwrth y fâth beth a bôd *Jesu Crist* wedi dyfod i'th fewn, ac nid wyt' yn ewyllys- gar iddo ddyfod, yr wyt' yn anghymeradwy.

26. A fynniti wybod pa un a wna Christ ai bod ynot neu nid yw? Cei wybod y modd hyn; Dal fulw *Pa drefn a gedwir yn dy galon*, crassa, pa fodd y gweithia dy yspryd; beth yw dy feddyliau a'th ddymuniadau, a pha reol fy' o'th fewn; rwy'n dyweud it', os nid oes trefn, ond byw yr wyt' fel y mynnacht; ac nid oes dim llywodraeth o'th feddyliau, nath ddymuniadau, ond y mae dy holl wyn- iau mewn cynwrf, ac nid oes 'r un honynt tan awdurdod; mae hyn yn arwydd nad yw Christ ynot; pe bae efe ynot, efe a Deyrnasei, pe ba'e efe yn ei deyrnas, efe a reole ynot.

aid yn
bodd ;
n bobl
dyfod
hynny
tybied
fôdd y
hwi na
mewn,
ewn ac
i fod ef
ni âg ef
noch ir
iddo i
ymho-
u Grist
wyllyf-
eradwy.
a Christ
y modd
dy galon,
d ; beth
, a pha
, os nid
nnecht ;
ddyliu,
oll wyn-
honynt
nad yw
a Deyr-
e a reolei
ynot.

ynot. Dal fulw yn awr, os yw dy galon yn llawn *cenfigen*, digter, dial, balchder, cybyddod, aflendid ; os dy ran gnawdol sy'n llywodraethu, ac nid oes dim meddyliau am Dduw, na dymuniant ar ei ôl ef, dim meddwl am ei gyfraith ef, na dim hyfrydwch yn ei ddeddf ef, os yw dy galon wedi ei gosod yn erbyn Duw a'i orchmynion, arwydd yw nad yw Christ ynot. Dywedir, pryd *nad oedd yr un Brenin yn Israel pob ūn a wnae'r byn a fydde da yn ei olwg ei hun*, ond pan oedd Brenin yn *Israel* nis gillent wneud felly ; hwy o lywodraethyd wrth gyfraith ei Brenin. Felly mae ymma, os nid yw Christ ynot, ti a wnei yr hyn a fo' da yn dy olwg dy hun ; yr hyn a fynno dy galon gnawdol ; pryd ni bo' Christ, Brenin y Sainct ynoch, byw yr ydych yn ol eich chwantau ; os chwennychwch feddwi, chwi a feddwch ; os chwennychwch fod yn aflan, chwi a fyddwch aflan ; os chwennychwch fod yn ddig, digllon fyddwch ; chwi a wnewch a fynnoch ; yr wyt yn anghymeradwy, ti a wnei a fynnecht' ; ie, ond *os yw Christ ynot* yno mae Brenin *Israel* ynot ; *ese* ath ceidw rhag gwn-eud a fynnech ti ; yno dy *feddyliau* sy' am Dduw, a'th *hyfrydwch* sy' yn Nuw a'i Orchmynnion a'th lawenydd sy' yn ei *Addewidion* ef, ond os nid yw ete ynot, a thi yn byw fel y mynnech, ac nid wyt yn rheoli dy galon a'th fywyd yn ôl rheolau Christianogrwydd ;

yr wyt yn anghymmeradwy. Ond chwi a Ddywedwch ; *Beth ydyw bod yn anghymmer, adwy Mae'r gair yn y Fam-jaith yn arwydd-ocau bod yn Wrthodedig, ai daflu ymmaith-yn ddi-dderbyniol ; os nid yw Christ ynot yr wyt yn anghymmeradwy ; yr wyt yn wrthodedig ; yr wyt yn ddi-dderbyniol yn ddi-brofadwy? gan bwy? Gan Dduw ; hynny yw meddwl y gair ; Ymadrodd cyffelybiaethol yw, a fenthyccier.*

1. Bentyccir y gair oddiwrth Fettel a arferir ei brofi trwy dân neu faen-profiad, ac onis ceir yn Fettel da, bwrir ef ymmaith ; chwi a wnewch yr un modd wrth gymmeryd arian drwg ; os cewch ddarn a fo'n brês, chwi a'i gwrthodwch ; arian prês fy' arian di-gymmeradwy ; *anghymmeradwy yw, can's felly'r arferir y gair, Jer. 6. 30. Yn arian gwrthodedig y galwant bwynt, pa'm yn arian gwrthodedig? O herwydd i'r Arglwydd eu gwrthod hwynt: Felly y cawsoch un ystyr o'r gair Anghymmeradwy.*

Beth ydyw bod yn Anghymmeradwy? Bod un ydyw a wrthodwyd gan Dduw? peth trwm ydyw bod yn wrthodedig gan Dduw: *Saul* (wedi iddo gyffroi'r Arglwydd i ddigofaint) a brofodd hynny, am arbed o hono *Agag* ; daeth *Samuel* atto a'r gennadwri ofnadwy hyn, *Fed Duw wedi ei wrthod ef a'i fwrw ymmaith o sôd yn Frenin.* Peth trwm ydyw bod yn wrthodedig gan Dduw, a bod heb eu perchenogi gan Dduw. Os

Os Plentyn trwy ei an-ufudd-dod a ddigiodd ei Rieni, felly fel wedi ir Plentyn ei ddwyn ei hun i drueni, a dyfod o hono at ddrŵs ei Rieni i ofyn lletty neu dammaid o fara, ac iddynt hwy erchi iddo fyned ymmaith nis cydnabyddant ef yn Blentyn iddynt; y Plentyn hwn a wrthodir a fwrir ymmaith gan ei Rieni.

Hyn yw'r meddwl, fôd yr hwn, nid yw Chrïst ynddo, wedi ei *wrthod*, ni pherchenoga Duw mon'o megis Plentyn iddo; Och! ofnwch farw cyn bod Chrïst ynoch, o herwydd oni fedrwch ddangos *Jesu Grist* wedi ei lunio yn eich calonnau, pan ymddangosoch ger bron yr Arglwydd, Duw a ddywed, *nid oes imi ddim a wnelwyf â chwi*; oni fedrwch ddangos ynoch ei *Natur* ef, ei *yspryd*, a'i *deyrnas* ef, gwell a fuase na anesyd erioed monoch; *pa'm bynny?* Onid oeddwn broffeswr? Oeddyt; yr oeddyt yn debyg i arian, ond arian Anghymmeradwy oeddyt; ti a aethost am Gristion, ond gau Gristion, nid wyt arian da, yn *gwein* da, nid oes gennyt Argraph Mâb Duw arnat, nid oes gennyt na'i Natur, na'i *yspryd*, na'i *deyrnas* ynot, rhaid iddo fod ynoch yn y modd hyn, neu Duw a'ch gwrthyd chwi.

Mae ystyriaeth arall o'r gair *Anghymmeradwy* yn y Scrythyr; gair o gyffelybiaeth yw a fenthycia'r Apostol, oddiwrth air a arferyd gan y rhai a eisteddant yn Farnwyr y campau

Olympiaidd yr hyn oedd enwog trwy oll
 wlâd Roêg yn nyddiau'r Apostol, yr amfer
 neu ddyddiau wedi eu gosod ar y rhai y cyd-
 ymgyrchei'r holl wledydd, ac yr oeddynt i
 ddangos ei grymmusdra yn Rhedeg, yn ym-
 ladd, yn ymaflyd Codwm, ac yr oedd Barn-
 wyr wedi eu gosod i farnu pwy a gae'r goreu,
 neu'r gwaetha': y rhai a gaent y goreu, a
 gyfrifid yn (*Eudokimoi*) gyfryw ag oeddynt
 gymmeradwy, hwy a fernid yn gyfryw a
 ennillent, neu a haeddent y Garlant, a'r rhai
 a farneu'r Barnwyr eu bod wedi colli, a
 gyfrifyd yn (*adokimoi*) anghymmeradwy,
 dyna'r gair y mae'r Apostol yn ei arfer ym-
 ma, y rhai a gollent y *Garlant*, ac y mae
 efe drachefn a thrachefn yn eu harferu;
Jac. 1. 12. Yno mae *dokimos* un a fydde
 gymmeradwy, un wedi ei brofi ac a enillei'r
 goron, gwyn fyd y gwr sy'n goddef *profedigaeth*
 hynny yw, a fu'n ymdrechwr da nid â chn-
 awd a gwaed, ond â thywysogaethau, awd-
 urdodau a drygau ysprydol; felly, pobl
 Dduw a elwir allan i brofi nerth eu grasau,
 fel y gwnae yr ymdrechwyr hynny eu nerth,
 a enillent; yn awr gwyn fyd yw'r sawl a
oddefant yr ymdrech byn o brofedigaeth yn er-
 byn y *Diabol*, y byd, a'u gwyniau cnawdol eu
 hunain; pa'm, ymmhâ beth y gelwir hwynt
 yn wynfydedig? pa'm, pan y profer hwynt,
efe a aderbyn goron y bywyd: gwyn fyd y neb
 sy'n goddef *profedigaeth*, oblegit pan fo'n gym-
 meradwy,

meradwy, neu y bernir gael o hono'r goreu : (Beth wedi) yno yn ol ffordd a dull y Campau hynny, medd yr *Apostol*, y nèb a enillei a goronyd ; felly medd yr *Apostol*, pan fernir gael o hono'r goreu ar ei elynion, y Diafol, y bŷd a'r cnawd, *efe a dderbyn goron y bywyd, yr hon a addawodd yr Arglwydd, ir Sawl a'i carent efe* ; yn awr, mae Duw yn sefyll yn Farn-ŵr ar yr hyn a wnêlom ni, ac nyni a ddygir ar ystâg neu chwârwyfa y bŷd a'r Diafol ; dynion drwg a'n gwyniau'n hunain, a ollyngir allan arnom, a Duw a ercha ini ymdrechu â hwynt ac a ddywaid ; os geillwn, daflu i lawr y Diafol, a gorchfygu'n gwyniau : Medd Duw profwch eich nerth, dymma goron, enillwch hi, a chwi 'ai gwisgwch ; hwnnw oedd un oedd yn (*dokimos*) gymmeradwy, ac a gae wilco'r *Garlant*.

Mae'r *Apostol* yn arfer gair sy'n wrthwyneb i hyn, i *Cor. 9. 26, 27.* (Y nèb a gae'r goreu a goronyd, a'r nèb a gae'r gwaetha a fydde yn Anghymmeradwy ;) *myfi gan bynny* (eb yr *Apostol*) *wyf felly yn rhedeg, ymma y mae yn cyffelybu ir gamp o redeg gyrfa, nid megis ar amcan ; felly yr wyf yn ymdrechu* (yn gyffelyb trachefn ir campau hynny oedd hynod ymhlith y Groegiaid) *nid fel ūn yn curo yr aw'r. Ond yr wyfi yn Cospi fy nghoroph, ac yn ei ddwyn yn gaeth* : Pa'm, beth yw'r achos, *Paul*, dy fod ti fel hyn yn rhedeg, fel hyn ymdrech,

Rbag

Rhag imi mewn ūn modd, wedi imi bregethu i eraill, fod fy hun yn Angbymmeradwy. Yr ūn gair ydyw â hwnnw yn y Tecst; hynny yw yn ddi-gymmeradwy, yn wrthodedig; yn un a fernir gan Dduw ei tod wedi colli; yrwyf gan hynny felly yn Rbedeg ---- felly yn ymdrechu ----- yn Cospi fy ngorpb ----- rhag imi fod yn Angbymmeradwy; Rhag i Dduw fy'n sefyll yn Farn-wr i edrych pa'r un a'i myfi a'i Diafol fy'n cael y goreu, rhag iddo ef ddywedyd, Paul, ti a gollaiſt, Diafol a enillodd y goreu arnat, cnawd a gâdd y goreu: Paul, ti a gollaiſt, ni choronir mon-ot': Ac felly mae'r Apostol yn arfer yr ymadrodd. Tit. 6. 16. Wrtho ro'i cyfrif am yr annuwiol, mae'n eu galw hwynt, yn ffaidd, ac at bôb gweithred dda yn Angbymmeradwy. Y maent yn proffessu yr adwaenant Dduw, eithr ar weithredoedd ei wadu y maent, gan fod yn ffaidd, ac yn anufudd, ac at bob gweithred dda yn Angbymmeradwy. Beth yw meddwl Angbymmeradwy? I bôb gweithred dda yn Angbymmeradwy; hynny yw, nid oes dim ar a wnânt nad yw Duw yn eu gwrthod hwynt ynddo..

Mae meddwl arall (neu ystyr) o'r gair *Angbymmeradwy*; oblegit ni ddeallir mor gair yn unig am un a fernir yn anaddas o wabr, ond hesyd am un a farna Duw yn deilwng, neu yn gymwys i gospedigaeth, Heb. 6. 8. Y Rhagrithwr, yr annuwiol, neu'r hwn

hwn fy' heb Grist, ac sydd y marw felly, sy nid yn unig yn anaddas i'r nefoedd, ond a fernir gan Dduw i fod yn deilwng o uffern; oblegit felly y deallir y gair; y ddaiar sy'n dwyn drain a mieri, sydd anghymmeradwy, yr un yw'r gair groeg ymma ac yn y Tecst; am anghymmeradwy; beth yw'r canlyniad tōst o fod yn anghymmeradwy? mae'n agos i fellldith, diwedd yr hon yw ei llosgi, anghymmeradwy yw; mae'r anghymmeradwy yn agos i fellldith, a'i diwedd yw ei llosgi: felly oddiwrth yr ystyriaethau hyn a bigais i allan o'r yscrythyr, y mae dau beth sy'n yspysu trueni'r anghymmeradwy.

1. Y barna Duw ef yn anaddas i'r nefoedd, dyna'r gwobr, ac.

2. Duw a'i barna yn addas i uffern; hynny yw'r gospedigaeth.

Mae Duw yn eistedd yn y nefoedd, i edrych, beth yr ydym ni, Blant dynion, yn ei wneuthur ar y ddaiar; beth yr ydym yn ei wneuthur â'i Efengyl ef; beth yr ydym yn ei wneuthur â'i Fâb ef *Jesu Grist*, mae *Christ* wrth ein calonau ni yn curo, mae Duw yn sefyll ac yn gweled pwy sy'n agor iddo, a phwy sy'n cae yn ei erbyn, ef, y Sawl a'i gollyngant ef i'w calonau i reoli a theyrnasu ynddynt, y rheini a farna efe yn addas i'r nefoedd; a'r rhai a'i caeant ef allan o'u calon, a farna efe yn anaddas i'r nefoedd; ac nid hynny yw'r cwbl, ond efe hefyd

hefyd a'u barna hwynt yn deilwng o uffern ;
*mae'nt yn agos i felldith au diwedd yw eullof-
 ci. Ac.*

Yn awr mi a ddylawn ddangos i chwi *mor
 rhesymmol ydyw ar ir anghymmeradwy gael eu
 barnu yn anaddas ir nefoedd ; Tydi oh'r
 Anghymmeradwy ! yr hwn wyt yn byw ac
 yn marw yn ddi Grist, ac nas gollyngaist
 mo' Grist erioed i'th calon, Duw a'th barna
 yn anghymwys ir nefoedd ; a Barn gyfiawn
 ydyw ; pa'm hynny ? Pam ! nid yw ond cy-
 fiawn gydâ Duw dy farnu di, ti'r anghym-
 meradwy, yn anaddas ir nefoedd, yr hwn
 nis gollyngi Grist i'th fewn ac i deyrnasu
 ynot ; pam ? pam ! *oblegit y nefoedd rhan plant
 Duw ydyw ;* ond nid wyti ddim yn blentyn
 Duw ; pam, ai nid wyfi ddim yn blentyn
 Duw ? pam ! nid oes gennyt mo' olygiad
 plentyn Duw arnat ; nid oes gennyt' *mo'
 dd. tw Christ arnat, na natur Christ ynot, na
 theirnas Christ ynot ; y nefoedd meddaf sy
 ran i blant Daw ;* ond tydi anghymmeradwy
 wyt' oblegit nad yw Christ ynot ; *natur
 Christ nid yw ynot ; Christ oedd oftyngedig,
 tydi wyt' falch ; Christ oedd addfwyn, tydi
 wyt' lawn dig a dial ; Christ oedd gym-
 hedrol a sobr, ti meddwyn wyt ; Christ a
 anrhyddedei ei Dâd, tydi trwy dy lwon wyt
 yn ei gablu ef ; Christ ai cyfrifei yn fwyd ac
 yn ddiod iddo wneuthur ewyllys ei Dâd, yr
 wyti yn ei gyfrif yn fwyd ac yn ddiod i
 wneuthur**

wneuthur ewyllys Diafol ; y nesoedd sy' etifeddiaeth y Sainct, 1 *Pet.* 1. 4. *I etifeddiaeth anllygredig a dibalogedig a di-ddiflannedig ynghadw yn y nesoedd i chwi : i bwy attolwg ? nid ir anghymmeradwy : i bwy ? i chwi ; pwy yw'r rhain, 2 wers. etholedigion a'r rhai a Sancteiddiodd yr yspryd i ufudd-dod ; nid chwychw i sy'n anghymmeradwy ; nid i chwi y rhai ni Sancteiddwyd ; *ese a'n badgenbedlodd ni iobaith bywiol ; i etifeddiaeth ;* pam y gelwir yn etifeddiaeth ? pam, os bydd gennyh etifeddiaeth, chwi a'i gadewch i'ch Meibion neu'ch merched, nid i estron ; y nesoedd sy' etifeddiaeth ir Sainct ; ir rhai a Sancteiddwyd *trwy'r yspryd ;* y Sawl y mae Cyfreithiau Christ ynddynt, natur Christ a theyrnas Christ ynddynt, y nesoedd sy'n eiddo hwynt yn unig.*

2. Yr ydych yn anaddas ir nesoedd, chwychw i nid yw gennyh Grist ynoch, nid rhyfedd ydyw bod Duw yn eich barnu yn anaddas ir nesoedd ; pa'm ? paham ! yn wir yr ych yn anaddas ir nesoedd, a hynny 'am ddau achos.

1. Yr ydych yn anghymwys i lawenydd y nesoedd ; p'le'r wyti, yn meddwl, tydi yr anghymmeradwy, fod llawenydd y nesoedd yn Sefyll ? Mynegaf it', y pennat o lawenydd y nesoedd sy'n Sefyll mewn gweled gogoniant Duw a Jesu Grist, gogoniant y Fâd a'r mâb Jesu ; Oh ! Rhyteddir Christ yn y nesoedd,

foedd, cerir ef yn y nesoedd, ac am hynny
 efe a weddia yn *Joan.* 17. 24. Myfi a ewy-
 llysiwn un peth gennyt; beth ydyw hynny
 fy mab? *fod o'r rhai a roddaiſt imi gydâ myfi*
lle'r wyfi: i ba beth? *fel y gwelont fy ngogon-*
iant a oedd gennyf cyn seiliad y bŷd; pa'm hyn-
 ny fy mab? pam y bydd rhaid iddynt fod
 ymma i weled dy ogoniant? paham! oblegit
 hwynthwy a'm carant ac a'm rhyfeddant i,
 hwy am rhyfeddafant i ar y groes, hwy a'm
 rhyfeddant i ar yr Orfeddfainc.

Yn awr nid wyt yn rhyfeddu mo' Grist, pe
 gwneit, ni fyddit fyddar. i Grist yn curo wrth
 dy galon; ni Chedwyt mor cwbl yn gaead
 yn erbyn *Christ*, iw gadw ef allan, ac i gadw
 Diafol i mewn: a wnei di gyfrif o *Barabas*
 o flaen *Christ*? gŵyn yn lladd, o flaen *Christ*?
 dy falchder, a'th feddwdod Marwolaethol
 yn hytrach na *Christ*? och! nis gellyti ry-
 feddu mo' Grist ped fe'it mewn gogoniant;
 nis gwnei ddim o hono yr awr hon, ac yr
 wyf' yn dywedyd it, nid yw marwolaeth yn
 newid mo'th natur, ni ddichon i farwolaeth
 dy newid ti, os ti a fyddi farw yn greadur
 dall ac heb ei Sancteiddio, nid oes dim mewn
 angeu i'th Sancteiddo di, ac i egor dy ly-
 gaid; os yw *Christ* yn ddi-yſtyr gennyt yr
 awron, efe a fyddai yn ddi-yſtyr gennyt yn y
 nesoedd, pe beit yn y nesoedd: yr wyt yn an-
 addas i lawenydd y nesoedd. A thrachefn.

Tydi yr hwn nid yw gennyt Grist ynot, yr
 wyti

wyti yn an-addas ir nefoedd, oblegit yr wyt
yn *angbymrwys i orchwyl y nef*; pa'm, beth
yw gwaith y nef? beth! yn wir yr ydych
tan gamgymeriad os meddyliwch fyned ir
néf i gymmeryd eich cŵlc yno; nage; bydd
yn ddydd tragwyddol heb nôs; a thi a fyddi
yn dragywydd yn effro heb ddim cysgu;
ni bydd arnat byth mo'i eisieu, a pha beth
a wnei di yno? ti a gei yno ganu *Halelujah*,
er gogoniant Duw a'r oen, a'th prynodd ac
a'th olchodd di, ac a'n gwnaeth ni yn Frenhin-
oedd ac yn offeirzaid i Dduw yn oes oesoedd.
Ac yn awr, tydi 'r Anghymmeradwy!
beth a wneit ti yno? a fedri di ganu *cân yr*
Oen? Yr wyti yn ei chafau; mae efe yn ddi-
yftyr gennyt; *myfi yn ddiystyr gennyf ef!* pwy
fy' yn ddiystyr ganddo ef? pwy, yr wyti yn
ddiystyr gennyt ef; mae efe yn curo wrth
dy galon, ac nis gollyngi di ef i mewn;
nage! tydi a ollyngi y Diafol i mewn a'th
wyniau, ac a gedwi *Grist* allan; mae gennyt
stafell i' bawb ond Christ, pa fodd y dichon
iti ganu *cân yroen*? ni ddichon i néb ganu
cân yr Oen onid y *Sawl* y mae Christ yndd-
ynt, yn gyntaf trwy ei *Natur*, pan fo' yn
dy wneud yn greadur newydd; yn y *Sawl*
y mae efe *trwy ei yspryd*, a thrwy ei deirnas.
Nid wyti ddim yn addas ir gwobr, tydi a
fernir yn an-addas iddo.

Ymmhellach, mae'r gair *Anghymmeradwy*
yn arwyddocau *ân sy' i'w gosgi yn dôt a dial*
Duw

Disrifal Gyngor

Duw am wrthod Jesu Grist : Chwydychwi ydych anghymmeradwy, hynny yw, chwi ydych bobl a farna Duw i losfeudd tragwyddol ; tebyg ydych ir ddaiar ddreiniog, yr hon *fy'n agos i felldith, diwedd yr bon yw ei llosgi* ; dyna dy ddiwedd di, tydi Ragrithiwr ; och ! pan fyddedch mewn tragwyddol boenau, a gwaeddi o honot allan ; *Arglwydd, am beth y mae byn ?* *Christ* a ddywed, r'wy yn dywedyd iti, am hyn y mae ; yr oeddwn i yn dyfod ith fewn di, ac ni ollyngit monof, mi a gurais wrth dy galon di ac a fynnaswn aros ynot y pryd hynny, ond tydi a ddewis-aist y *Diafol* i drigo ynot o flaen trigo o *Grist* ynot.

Ond chwi a ddywedwch, *a'i cyfiaw'n ydyw i Dduw ein llosgi ni ?* Beth ai nid yw yn ddi-gon ini golli ein Garlant, a chael ein anfon yn wâg ymmaith, ai rhaid ini gael ein cospi hefyd ? na, rhaid i chwi golli eich *Garlant* a chael eich cospi hefyd : Ond pam in *Cotpir* ? pam ! *oblegit y diystyrwch bynny a roesoch ar Fâb Duw* ; pan y mynnatei efe ddyfod i'ch mewn, a byw ynoch, a llywodraethu arnoch, nis gadawech iddo, am hynny bydd rhaid i chwi gael eich Cospi : Ond *ai gwir yw ?* Ie gwir ; chwi ai cewch o'i enau ei hun, *Luc. 19. 14. 27. Ei ddinas-wyr a'i Cafasant ef, ac a ddanfonasant gennadwri ar ei ôl ef, gan ddywedyd, ni fyynnwn ni kwn i deyrnasu ar-nom ; ni fyynnwn ni Jesu Benin y Sainct i deyrnasu*

i Hunan-ymboliad.

deyrnasu arnom ; beth a fydd diwedd y dyn-
ion hyn? 27. *wers.* gwelwch mor ddrud fu
hyn, syngelynion, bynny, y rhai ni fynnasent i
mi deyrnasu arnynt, dygwch bwynt ymma, a
lledwch ger fy mron i ; dymma eiriau Christ ;
y rhai nis gollyngent fi iw calonnau, i ofod
fy ngorfeddfainc ynddynt, dygwch hwynt
ymma, medd Christ, a lledwch bwynt ger
fy mron i : A pa beth yw'r lladd hynny?
Beth ; llosgi enaid a chorph yw, mewn tân
tragwyddol ; hynny yw'r lladd.

Ac yn awr yn y diwedd-glo, mi a wn y
bydd ein calon yn barod i'n gwênheithio ni ;
na atto Duw ar ini fod yn Anghymmeradwy
er hyn i gyd ; pam, nid wyfi yn dywedyd
dymychwaneg nag a ddywedodd yr *Apostol*,
os yw Christ *ynoch*, nid ydych yn Anghym-
meradwy ; ond mi a ddywedâf gyda'r *Apostol*
trachefn, os nid yw Christ *ynoch*, yr ydych
yn Anghymmeradwy ; ac na feddwl di ei
roi oddiwrthit, gan ddywedyd, *na atto Duw*
ein bod ni yn Anghymmeradwy, er nad yw
Christ ynom : Pam y dywedi di, *na atto Duw*
i hynny fod a ddywedodd efe? Efe i hun a
ddywedodd, os nad yw Christ ynot, dy fod
yn ddiddadl y Anghymmeradwy, hynny yw,
yn un gwrthodedig gan Dduw, os byddi farw
yn y cyflwr hynny.

Ond chwi a ddywedwch, *Mae gennif ryw*
beth iw ddywedyd trosaf fy hun, nad ydwyf
Anghymmeradwy, er nas gallaf ddywedyd

gymmaint ynghylch bod *yspryd* Christ ynof, a *Natur* Christ ynof, a bod yr hên bethau wedi eu gwneud ymmaith a phob peth yn newydd ; etto mae gennif rai pethau iw dywedyd tros of fy hun : *Beth ydynt bwy ? Beth ;* yr wyf yn *Gristion mewn enw*, ac yr wyf yn *gweddio ar Jesu Grist*, ac yr ydwyf yn *dyfod i wrando ei air ef*, yr wyf yn gwneud fy offrymmau iddo ef, diogel wyf nad ydwyf yn Anghymmeradwy : Yr 'wy 'n dywedyd iti drachefn a thrachefn, pe gweddiet ddeg mîl o weithiau, a gwrando o honot cyn fynyched hefyd, etto *os nis genir di drachefn*, os nid yw *yspryd* Christ ynot, os nid yw Christ yn teirnasu ynot, dy holl weddiau a'th holl wrando nis gwnânt lês iti, ti a elli dy arianolchi, a'th oreuro dy hun drosodd drwy ddyfod i wrando, a chan weddio, ond nid yw pob darn o arian a olchir neu a oreurir yn arian da, pa fawl gwaith y buost debyg i gael dy siommi âg arian oedd brês neu efydd o mewn, ac wedi ei olchi drosodd ? Yr wyt yn dy Oreuro dy hun trosodd, â gwrando ac â gweddio, ond hola tydi dy hun ai nid efydd yw dy galon ? Ai nid prês yw dy Serchiadau ? Ai nid gelyniaeth ydynt yn erbyn Duw ?

Och ! mi a fedraf ddywedyd iti am rai a Weddiasant cystal a thithau, ac etto yn Anghymmeradwy hefyd : Pwy oeddynt ? Yr oeddynt er hynny yn Anghymmeradwy, o herwydd

herwydd nas adgenhedlasid mo'nynt, yr oedd Cain a laddodd ei frawd, yr oedd efe yn Anghymmeradwy, ti a ddywedi hynny gydâ mi, Ac etto Cain a weddiodd yn gyftal a thitheu; yn yr un Bennod yr ydym yn ei weled yn *Aberthu*, ac ychydig o wersi wedi yn llâd ei frawd, *Gen. 4. 3.* *A bu wedi talm o' ddyddiau, i Gain ddwyn o ffrwyth y ddaiar offrwm. ir Arglwydd.* Gwelwch, dymma Gain, Proffesiwr yn dyfod ger bron yr Arglwydd, ac nid yn wâg, ond y mae yn dwyn offrwn o ffrwyth ei lafur: Felly y gwneidithau, ti a ddeui i wrando, ac a dynnu dy het, ac a wnei tel pe'ttit' yn gweddio: Ah! ond a wyti yn greadur newydd? Yw Christ ynoti? Os nid yw ynot, er dy holl weddio, yr wyt yn Anghymmeradwy.

A thrachefn, yr oedd y Brenin *Saul* am weddio yn gyftal a chwithau; ah! ond yr oedd ganddo galon ddrwg, am hynny Duw a'i gwrthododd; fel y darlennwch yn, *1 Sam. 15. 14.* *Dywedodd Samuel, beth yntau yw bresaid y defaid yn fynghlustiau, a beichiad y gwarthec yr hwn yr ydwyf yn ei glywed? A Saul a ddywedodd, dygasant brwynt i Aberthu ir Arglwydd dy Dduw.* Y bobl a gadwasant y goreu o'r anifeiliaid iw haberthu, ac felly y gwnaeth *Saul* hefyd; 9 *wers. Saul* a'r bobl a arbedasant *Agag*, a'r goreu o'r defaid a'r ychen i aberthu ir Arglwydd, ac ar hyn yr oedd *Saul* yn Anghymmeradwy,

oblegit, medd Duw, 11. *wers, Edifar yw gennif osod Saul yn frenin : Canys efe a ddychwelodd oddiar fy ôl i, ac ni chyflawnodd fy ngeiriau.* Dŷn gwrthnyffig, anufudd, gwrthryfelgar yw : Pwy, ai *Saul* ? Pam, mae efe yn barod âg nis gwn pa gyn gymmaint o ŷchen iw haberthu iti ; ah, ond y mae efe yn annufudd ac yn wrthryfelgar im herbyn. Felly yr wyti oh Anghymmeradwy, yr wyt yn dyfod i wrando ar Ddyddiau 'r Arglwydd, ple yr wyti ar ddyddiau eraill yr wythnos ? Yfed ysgatfydd yr wyt, neu ganu penillion ar fainc y tŷ cwrw, ac yn chwareu ymmaith dy estât, ac yn dy anrheithio dy hun 'ath teulu, ac ti a ddeui ymma heddyw i Aberthu : Hên arfer *Saul*, a *Cbain* ydyw hyn, dy frodyr Anghymmeradwy, ti a elli fed yn Anghymmeradwy er dy holl offrymmau.

Ond chwi a ddywedwch, 'rwyfi yn gwneud ychwaneg, mae'n ddrwg gennifi fy mbechodau, ac yr wyf yn galaru o'u plegit, rwyfi yn gweddio, ac yn darllen, ac yn gwrando, ac yn cadw'r Sabbathau : Er hynny rwy'n dywedyd iti, ti a elli wneud fel hyn, ac etto bod heb Grist ynot ; ti a elli fod yn drist ac yn flin arnat o herwydd pechod, ac etto bod yn Anghymmeradwy ; ac telly yr *Abab* Anghymmeradwy hwnnw wediei argyhoeddi (gan y Prophwyd) am bechod, efe a ymddarostyngodd, ac a wiscodd Sâch-liain, ac a aeth yn

yn alarus, ac etto fugnŵr gwaed oedd ; ac
 efe a Syrthiodd mewn galar oblegit pechod ;
 Beth oedd yr Achos ? Beth oedd arno 'i ei-
 fieu ? r'oedd arno eifieu calon dda, efe a gly-
 wodd fod digofaint Duw wedi ei gyhoeddi
 iw erbyn, bod ei deyrnas ef iw dwyn oddi-
 wrtho ef ai heppil ; a hyn a wnaeth iddo ef
 grynu a gwisgo Sach-len, ac etto yn gwbl
 Anghymmeradwy trwy'r holl amser, i *Bren.*

21. 27. *A phan glybu Abab y geiriau hyn,*
efe a rwygodd ei ddillad ac a ofododd Sach-liain
am ei gnawd : Ac a ymprydiodd ac a orwedd-
odd mewn Sachliain. Dymma *Abab*, yr
 Anghymmeradwy, oblegit efe a fwriase i
 lawr Addoliad Duw ; yr erchyll ddŷn hwn
 a wiscei Sachliain, ac a ymddangosodd fel
 un yn drift am ei bechodau, efe a laddase
Brophwydi'r Arglwydd, ac a ofodase i fynu
eulynnod, ac a ofodase offeiriad eraill ; ac er
 hyn pan ddywedodd y Prophwyd wrtho am
 ei bechod, efe a alarodd : *Abab* yr Anghym-
 meradwy a alarodd am bechod.

Ond ti a ddywedi, *Beth sy' arnafi gan bynny*
ei eisiau ? Beth ! atebaf it', nid wyt yn dwyn
ffrwythau addas i'th edifeirwch. Daeth llawer
 o *Phariseaid* i Fedydd *Joan* : Chwi Ragrith-
 wŷr, i ba beth y deuwch attafi ? *Dygwch*
ffrwythau addas i edifeirwch : Chwychwi yn
 alarus am bechod ! dangoswch imi ffrwyth
 eich tristwch, tydi feddwyn ! tydi yn drift am
 bechod, ac allan o law wyt feddw trachefn ?

Ti y celwydd-wr ! Tydi yn drift am bechod, ac a syrthi i gelwydd trachefn ? Ti y cabl-wr ! tydi yn drift am bechod, ac yn y man dy datod fy' wedi ei osod ar dân uffern trachefn ? Nid yw hyn ffrwyth addas i edifeirwch.

Ond fe ddywaid ūn arall, *myfi a wrandewais y gair ac a wellbeais lawer o bethau, ac nid wyf cynddrwg ag a fŷm gent, ac o achos bynny nid wyf* (rwy'n gobeithio, yn *Arghymmeradwy* : Rwy'n dyweud wrthyt, os 'wyt yn gwellhau rhai pethau, ac nid y cwbl oll ag a wyddost oddiwrtho, os byw r'wyt a marw a wnei mewn ymarfer âg ūn pechod trwy wybod it, nid eill hyn gydsfeyll â chywir Sanct, ac am hynny y darlennwch am yr Anghymmeradwy hwnnw *Herod*, efe a glybu *Joan* yn Pregethu, a da oedd ganddo ei glywed ef yn Pregethu, ac a aeth yn well : Ah, ond nid oedd ond mewn rhai pethau, ac nid ym mhôb peth ; oblegit ychydig wedi, efe a dorrodd ymmaith Ben *Joan Fedyddiwr*, *Marc. 6. 20.* Canys *Herod* oedd yn ofni *Joan*, gan wybod ei fod ef ynŵr cyfiawn ac yn Sanctaidd, ac ai parchei ef, ac wedi iddo ei glywed ef, efe a wnaï lawer o bethau, ac ai gwrandawai ef yn ewyllysgar : A'r *Herod* hwn oedd Anghymmeradwy, yn lleiddiad-dyn ; Canys tra'r oedd yn gwrando *Joan*, ni newidwyd mo'i galon ef, efe a ddywygiodd lawer o bethau, ond etto'r oedd heb

heb ei *ail-eni* ; oblegit ar y brofedigaeth ynghylch *Herodias*, efe a anfonodd ac a dorrodd ymmaith Ben *Joan*.

Ond yn awr os ti a ddywedi, *Beth a wnâf mewn difrif* ? Beth, Meddaf, gollwng Grist i**th** *Calon* ; dyro iddolawn feddiant, a châr ef, ac ymhyfryda ynddo, a dilyn ef yn yr hyn oll a wyddost mai ei ewyllys ef yw, ac yno nid wyt ddim yn Anghymmeradwy : Ond ti elli Ragrithio ufudd-dod, ti a elli wneud rhai pethau, ac nid pob peth ; gelli edifarhau megis *Abab*, ac offrymmu megis *Cain*, ie rhifedi mawr o ychen a defaid, megis *Saul*, ac etto bod yn Anghymmeradwy.

Ond os *ail-anwyd* ti, yr holl hên bethau a ânt ymmaith, tydi a ymadewi nid yn unig â Meddwdod ond â thyngu, ac nid yn unig a Meddwdon a thyngu, ond â chelwydd ; a thydi a fyddi gyfiawn yn dy holl ymdriniadau â dynion, ni byddi fodlon i weddio a gwrando, ond ti a gredi yr hyn a glywi, tydi a aleri ymmhâ beth bynnag y deui yn fyrr o wneuthur perffaith ewyllys Duw, ac nis bydd dim yn faich iti ond pechod, na dim yn fwy dymunol ac hyfryd gennyt na gwneuthur perffaith ewyllys dy Dduw.

Ond yn awr os nid yw Christ ynot, os nid yw ynot, yn ei *Natur*, yspryd, a *ibeyrnas*, os nid yw cyfiawnder, tangneddyf a llawenydd yn yr ysfyryd Glân'oth fewn, yr wyt yn Anghymmeradwy. Gan hynny *Beth a wnawn*

ni rai truein Anghymmeradwy? Beth, Myfi
 a ddywedaf i chwi, *f' ellir eich newid chwi,*
 Canys mae pŏb dŷn a dynes yn Anghym-
 meradwy, hyd oni bo' Christ ynddo, ond yn
 awr os tydi (yr hwn nid yw Christ ynot)
a ollyngi Grist beddyw i'th mewn, os ti ai
 cymmeri yn Briod iti, ac a ymroi iw garu
 ac i fyw gydâg ef, ac a'i cymmeri ef yn ei
 holl fwyddau, yn Frenin, offeiriad, a Phro-
 phwyd; a gymmeri Grist Cyfa ith calon,
 ac a uni iddo ef i lywodraethu ynot, ac a wyt
 wedi ymroi iw ddilyn ef i ba le bynnag i'th
 arweinio di, os felly, yno nid wyt yn *Ang-*
bymmeradwy, ond ti a aethost yn un o Etho-
 ledigion Duw, oblegit yr oedd Etholedigion
 Duw yn Anghredadwy megis tithau, ac yn
 feddwon fel tithau, ac yn odinebwŷr fel yr
 wyt ti; ond Duw a'u galwodd hwynt yn
 effeithiol, ac a'u golchodd hwynt â golchiad
 yr Adenedigaeth, hwy a gawfant eu hail eni,
 a gwnaethpwyd hwynt yn greaduriaid new-
 ydd: Ac os tydi a ailanwyd, ac a wnaed yn
 greadur newydd, a dyfod o Grist i'th fewn,
 ac sy'n byw ac yn teyrnasu ynet, nid wyt
 ti mwyach yn Anghymmeradwy; o herwydd
 o'r amser y cymmer Christ feddiant o'th
 enaid, er y pryd hynny yr wyti yn peidio a
 bŏd yn Anghymmeradwy, a *Crist ynot i yw*
gobaith dy egoniant, ac y mae yn rhoi Sicc-
 wydd iti na wrthyd Duw monot yn nydd y
farn megis ŷn Anghymmeradwy.

Yr ydwyf yn dyfod yr awrhon at *ran arall* o'r *Testyn*, i agoryd hynny hefyd ; a hynny yw i Sôn am Natur y *Ffydd* honno y mae'r Apostol yn crybwyll am dani ymma, *Holwch eich bunain a ydych yn y ffydd*.

Mae ymma ddau beth iw holi. *Ydyw Christ ynom?* Ac, a ydyw *ffydd* ynom? Yn awr da a gwna'r Apostol *roi'r ddau yngbyd*; oblegit os nid yw *ffydd* ynom, nid yw Christ ynom; oblegit *ffydd* (megis agoriad) sy'n agor drws y galon, i ollwng Christ in mewn, a'i Natur a'i yspryd ef i'n mewn ni, a'i deyrnas ef in mewn: Trwy *ffydd* y gwneir ni yn gyfrannogion o'i dduwiol anian ef, ac yr ydym o'r cyffelyb Natur a Christ, trwy *ffydd* y rhoir yspryd Christ ini, a thrwy *ffydd* y mae teyrnas Christ yn dyfod in mewn, a Christ yn rheoli arnom.

Felly am y nèb nid oes *ffydd* ganddo, diogel yw, *nad yw Christ ganddo*; am hynny (y dywed yr Apostol) *Holwch eich bunain a ydych yn y ffydd*, (neu os mynnwch i ydyw *ffydd* ynoch chwi Gelwir yr holl Gristnogion yn gredadwy, oddiwrth eu bod yn credu, dywedir eu bod yn bobl grediniol o ran eu *ffydd*; yr hwn nid yw'n gredadŷn, sy' ddi-grêd; yr hwn y mae arno ddiffyg *ffydd* nid yw gredadŷn, am hynny y nèb sy' a diffyg arno sy' ddigred.

Am hynny *bolwch eich bunain* (Frodyr) a *ydych yn y ffydd*; oblegit os nid ydych yn y *ffydd*,

ffydd, os nid yw ffydd Christ ynoch, yr ydych yn Anghymmeradwy ; yr ydych yn amherchenogedig a gwrthodedig gan Dduw, bernir chwi yn an-addas i'r nefoedd ac yn gymwys i uffern, canys felly y dywedais i chwi fod ystyr y gair *Anghymmeradwy*. Yn awr (os rhynga bodd i Chwi) gadewch imi roi'r Cwestiwn hwn at eich henaid chwi a'r eiddo finneu.

Oes gennynt ffydd ? *Oes gennynt ffydd ?* Dôd heibio pŵb Meddyliau am y bŷd, a dyfal wrando ar bethau Duw : Pan to'ch ynghylch y bŷd, Synniwch bethau'r bŷd yn ofn Duw ; ond yr awrhon yr ydych megis wedi'ch galw allan o'r bŷd, i ddisgwil wrth bethau Duw, gweddiwch ar Dduw, allu o honoch heddyw glust-ymwrando arnynt yn ddirwystr.

R'wyn gofyn i bob enaid ymma, *Oes gennynt ffydd ?* Beth os nid oes Meddwch chwi ? Beth, yr wyti ynte yn Anghymmeradwy ; a pheth os 'wyf yn Anghymmeradwy, meddwch ? Beth, os byddi farw felly, mae Duw yn dy farnu yn Anghymwys i'r nefoedd, a Duw a'th farna yn gymwys i uffern, dyna'r peth sy'n canlyn.

Ydych chi chwi yn y ffydd ? Yscafydd fod calon pawb o honoch yn barod i ddywedyd, yr ydym yn gobeithio'n bod, yr ydym ni yn y ffydd, mae ffydd ynom ni.

Gadewchimi gan hynny ofyn i chwi gwestiwn

wn arall ; ydyw'r ffydd bonno sy' gennyti, yn
 wîr ffydd jachusol? Neu onte ffydd gau a
 ffuantus ydyw'r hon a eill fod gan yr Ang-
 hymmeradwy? Beth, a eill fod gan yr Ang-
 hymmeradwy ryw fath o ffydd? geilli, ie fe
 eill fod gan Dâd yr holl rai Anghymmerad-
 wy ffydd, a hwnnw yw'r Diafol; ond a oes
 gennyti wîr jachusol ffydd? *Hola, chwilia,*
beddyw; oes gennych ffyda jachusol? oes gennyti
ffydd yn rhoi i' bawel ir cysammod, a'r Adde-
widion, ac ir nefoedd? Pam, Meddwch, Pa
 fodd y cawn wybod, fod ein ffydd ni yn ffydd
 gywir, yn ffydd dda, neu yn ffydd ddrwg
 neu yn gau?

Ni roddaf ichwi ond *dau nôd* o honi, ac a
 osodaf i lawr beth yr wyfi yn ei farnu yn ol
 yr yscrythyr i fod yn *Natur ffydd jachusol*,
 a'r hyn a yspysa eich bod mewn cyflwr jech-
 ydwriaeth hynny a eglura nad ydych yn
 Anghymmeradwy.

Y Rheol gyntaf a roddaf i chwi iw wybod,
 yw hon; Mae ffydd *Meibion*, ac y mae ffydd
Caeth-weision; mae *llawenydd* ynglyn wrth
 ffydd *Meibion*: Ond ffydd *Caeth-weision* neu
 'r Anghymmeradwy a ganlynir yn unig âg
 ofn a dychryn.

Yn awr *Hola dy galon*, pa un a ydyw'r
 ffydd y dywedi ei bod gennyti, yn ffydd yn
 llonnir galon, neu'n ffydd yn dychbrynu'r gal-
 on? mae ffydd holl *Feibion* a *Merched Duw*,
 yn gollwng i mewn *Lawenydd*; nid yw
 ffydd

ffydd yr Anghyimmeradwy yn gollwng dim i mewn ond dychryn; ond, ydyw'r Scrythyr yn fôn am ddim cyfryw ffydd a hon? ydyw, mae'n crybwrll am y ddwy, am y ffydd yn *peri dychryn*, a'r ffydd yn *llawenbau'r galon*; am y ffydd yn *peri dychryn*, gwelwch *Jaco. 2. 19.* *Credu yr wyt ti, mae ūn Duw Sydd:* da yr wyti yn gwneuthur: (da a wnei gredu hynny, medd *Jaco*) ond medd efe, y mae y *Cytreuliaid* hedyd yn *credu*, ac yn *crynu*; mae gan Ddiabol ffydd, beth y mae'r Diafol yn ei gredu? Mae'r Diafol yn credu fod Duw, ac y mae'r Diafol yn credu y bydd ir Duw hwn, megis y barnodd ef, felly ei farnu ef ymmhellach: Mae Diafol yn credu fod amser gosodedig iw boeni ef, ai fôd yn credu hyn sy'n *peri iddo gryn*: ond a oes gan y Diafol y *cyfryw ffydd*? oes, *pam y daethost* (ebe'r y Diafol yn y Dieflig) *im poeni cyn yr amser*: Mae Diafol yn credu fod ychwaneg o uffern nac a deimlodd etto, a Phoenau'n ychwaneg nac a ddeallodd etto erioed: mae amser, ond efe a dybiodd na ddaethei'r amser hynny etto; yr oedd yn *ffydd a barodd iddo ef gryn*: yn awr ai nid oes gennyt amgenach ffyld na hon? nid oes gennyt y wir ffydd, nid oes gennyt *ffydd Plant* ond ffydd *Caethweision*, mae ffydd y plant yn dwyn *llawenydd* ir galon wrth ystyried mor dda a rhagorol yw'r pethau a addewir, oblegit y mae ffydd yn oestad yn edrych ar Addewid yn

yn gyftal ar bygwth, mae ffydd yn canfod rhagoriaeth ac hawddgarwch yn y peth a Addewir, ac yn canfod hawl ynddynt, ac felly y mae yn llawenhau ac yn gorfoleddu; (gwir yw) weithiau mwy, weithiau llai; ond y mae llawenydd, y mae ffydd Meibion yn ei ollwng i mewn; a hyn a gewch yn i *Pet.* 1. 8. Gan son am *Jesu Grist* gwrth ddrych ffydd y Credadyn; yr *bwn* (set Christ) *er nas gwelfoch*; (nis gwelfom erioed mono â'n llygaid Corphorol) yr ydych yn ei garu: (yr y'ch yn caru Christ nas gwelfoch erioed) yn yr *bwn*, *er nad ydych yr awron yn ei weled, etto gan gredu* (yr ydych yn Credu yn y Christ nas gwelfoch erioed) yr ydych yn llawenhau â llawenydd annbraethbadwy a llawn gogoniant:

Ni welfoch erioed Christ, Chwi y Credadwy! Medd St. *Petr*, nis gwelfoch erioed mono, ond *chwi a gredwch ynddo ef* (ac medd efe) *a chan gredu, yr ydych yn llawenhau a llawenydd annbraethbadwy ac yn llawn gogoniant*: Yn awr mae rhagor mawr rhwng ffydd Plant a ffydd y Cythreuliaid; mae'r naill yn dwyn llawenydd, a'r llall yn dwyn dychr yn yn unig i mewn.

Bellach Frodyr, gofynnaf y Cwestiwn hwn i chwi (chwi sy'n dyweud eich bod yn credu yn Nuw, a Christ a'r Addewidion) ydych chi yn llawenhau wrth gredu ynddynt? Ydyw eich calonnau yn llawn trwy gredu o honoch

honoch y pethau hyn? Yr ydych yn credu fod Duw; ydyw'n llawen gennyich fod Duw? nid oes yr un Plentyn yn y bŷd i Dduw nad yw lawen fod Ddŵ, ac a ddywaid, oh! Da ydyw imi fod Duw: Ond nid yw lawen gan ffydd y cythreuliaid fôd Ddŵ; ond efe a grêd fod Duw, ac a ewyllysia na bydde'r ūn Duw: Ac onid hyn yw dymuniant eich calon? Oh! na bae'r un Duw im gweled i, yr un Duw i'm barnu i: Oh! pa mor ddedwydd a fyddwn; felly y creda'r Diafol.

Trachefn, mae Plentyn i Dduw yn credu fod *Achub-wr*, a'i fod ef wedi dyfod i'w wared ef oddiwrth Bechod, a Digofaint, ac Uffern; Je, ac medd efe, rwy'n llawen o'i herwydd, fod gennyf un wedi dyfod i'w gwaredu oddiwrth fy mhechod, oddiwrth ddi-gofaint Duw, ac i wneuthur fy heddwch. Yn awr nid yw'r Anghymmeradwy yn llawen am hyn; gwir yw, mae ganddo ryw fath o lawenydd yn hyn, os rhynga bodd i Grist ei waredu ef rhag uffern ond nid oes ronyn o lawenydd calon ddyfod o Grist i'w waredu ef oddiwrth Bechod, oblegit nid oes ganddo ddim ewyllys i ymado âg ef; er mwyn hyn yr eglurbawyd Christ, i ddinistrio gweithredoedd y Diafol. Yn awr mae ffydd Plentyn Duw yngollwng yr Addewid hwnnw i mewn gyda llawenydd: Oh! mae hyn yn Newydd da i mi, ydyw Christ wedi dyfod im

im gwaredu i oddiwrth jau^a chaethiwed Pechod? mae'n dda ganddo^e hyn; ond nid yw'n dda gan yr Anghymmeradwy mo'hyn, oblegit nid oes ganddo ef ddim ewyllys i ymado â phechod. Yr ydym ni yn credu, ac yn gorfoleddu mewn ffydd; pa fodd y mae gydâ chwi, ydych chwi yn credu, neu nid ydych? mae Plentyn Duw yn credu fod *nefoedd*, ac yn llawenu o'i phlegit, oblegit, meddwl a wna, mai ei Etifeddiaeth ef ydyw; ond yr Anghymmeradwy a greda fod *nefoedd*, ac ni chynhyrfa o'i phlegit, oblegit fod arno ofn na ddaw efe byth yno.

Yn awr *Holweh eich calonau*, p'un a wna'ch ffydd ai gollwng i mewn llawenydd, o ran y pethiau yr ydychyn eu credu; ydyw lawen gennych fod Duw, lawen gennych fod *Christ* ac *ysp-ryd*, a *nefoedd*? Ydych lawen gan gredu y pethau rhain? nid ydym ni yn ei gwled, ond gan eu credu yr ydym yn llawenychu, ie, ac weithiau â llawenydd anhraethadwy.

Ffordd arall i wybod rhagor rhwng gwir ffydd, a ffydd ffygiol, yw hon: Gwir ffydd, cywir ffydd, y ffydd honno sy'n gollwng *Christ* i'r galon, sy' ffydd *fuddigoliaethol*, ffydd yn gorchfygu; ond ffydd y Rhag-rithwyr neu'r Anghymmeradwy, sy' ffydd yn cael ei choncwerio; chwi a ddarllennwch am y ffydd yn gorchfygu yn *1 Jo. 5. 4.* *Beth bynnag a aned o Dduw*, (hynny yw, sy Fab neu ferch i Dduw, sy' wedi ei eni o newydd,

newydd, ei eni trwy'r gair a'r yspryd) y mae yn gorchfygu'r byd (mae yn Goncwerwr mawr) ond pa fodd y mae pob ūn a aned o Dduw yn gorchfygu'r byd ? Pa fodd ! efe a ddywed i chwi yn y geiriau fy'n canlyn, *a hon yw'r Oruchafiaeth sydd yn gorchfygu y byd, sef ein ffydd ni : ein ffydd ni ! dymma ffydd yn ei nerth yn gorchfygu, yn gorfoleddu ; ffydd yn gorchfygu ydyw ffydd Plant, sef ffydd y Sawl a alwyd gan Dduw ; ffydd yn gorchfygu ydyw ; oes gennyti ffydd fuddigoliaethol ? oes gennyti ffydd trwy'r hon yr wyt yn gorchfygu'r byd ? neu mae gennyti y ffydd a orchfygir gan y byd ? beth yr wyfi yn ei ddeall wrth hynny ? wrth y byd y deallir ymma naill ai *Temptasiwnau budolgar y Byd* ; neu onte y *cuchiau a'r Caled Triniadau* hynny y mae'r credadwy yn eu cael oddiwrth *erlidiau'r Byd* : Am y cyntaf, y Byd ai gesyd ei hun lawer gwaith mewn amryw newid-wisgoed, a hyn i gŷd fel y gallo orchfygu'r Credadyn. Weithiau efe ai gesyd ei hun mewn gwisc *Puttain*, a thrwy ei ddeniadau a fynne orchfygu ffydd y Credadyn ; oblegit y Credadyn a ymfroftia o bethau anweledig, a phethau yn y nefoedd, a phethau tragwyddol : Ond medd y Byd yn ei wisc Butteiniaidd, i ba beth y blinwch chwi Chwychwi eich hunain ynghylch y pethau nis gwelfoch erioed ? deuwech, dymma lawer o hyfrydwch wrth law, mae'r pethau rhain yn*

yn siccr ; dymma (medd y Byd) aur ac ar-
ian, a gwisgoedd gwychion, gwleddau a
Cherddoriaeth, a phob hyfrydwch y cnawd ;
y rhain yw Temptasiwnau'r Byd ; mynne'n
awr y Temptasiwnau rhain Orchfygu 'ch
ffydd, a boddi 'ch ffydd, a'ch tynnu oddi-
wrth edrych ar ôl pethau anweledig a thrag-
wyddol : ie, ond hon yw'n *buddugoliaeth* ni ar
yr hudoliaeth putteiniaidd rhain, *lef ein ffydd*
ni : ein ffydd ! i ba beth y dywedwch ini am
y pethau hyn ? mae gennym ni bethau mwy
a gwell na rhain oll, ac a feddyliwch chwi y
gwerthafi ûn rhan o'r nefoedd am saig o gawl,
fel y gwnaeth *Esau* halogedig.

Dywedyd yr ydych, eich bod yn credu ;
ydyw 'ch ffydd yn ffydd fuddugoliaethol ? ydyw
hi yn gorchfygu ? ydyw hi yn gorchfygu'r
Byd ? onid oes gennyt y cytryw ffydd, nid
oes genhyt mo' ffydd Mâb ; oes gennyt ffydd
a fedr edrych ar y nefoedd, ac i uffern, felly
ag i'th geryddu rhag pechu, ac i wneuthur
iti fathru tan draed ddifysrwrch pechadurus,
elw pechadurus ac anrhydedd pechadurus y
Byd ? os oes gennyt y cyfryw ffydd, mae yn
jawn ffydd ; ffydd yn gorchfygu ydyw.

Yn ail, *Dywedir fod ffyda Plant yn ffydd*
buddugoliaethol, mewn perthynas i guchiau a
gytbion a chaled driniadau erlidigaeth ; oble-
git ymddengys y Byd weithiau yn debyg i
Buttain i hudo ac i ddenu ? weithiau fe ym-
ddengys yn mwy Creulon ac yn fwy tebyg i

lew, ac y mae'n bygwth rhwygo a tharfu a thraflyncu, os ni ollyngi di dy afel ar Dduw, ei Deyrnas, a'i Gyfiawnder: yn awr, ydyw dy ffydd di yn hyn yn ffydd fuddigoliaethol, ydyw hi yn gorchfygu? yr wyf yn dywedyd it' y gorchfyga hi, os oes gennyt jawn ffydd, hi a orchtyga: dymma'r glôd a roir gan yr yspryd Glân i ffydd yr holl rai Cadwedig; nid oes un Cadwedig, ond sy' gadwedig trwy ffydd, ac nid oes ffydd un sy' gadwedig nad oes iddi y gynnedf hon, sef ei bod wedi cael y fuddigoliaeth ar guchiau'r Byd. *Date. 13. 10. Dymma ymmyned a ffydd y Sainct; pam ymma ymmyned a ffydd y Sainct? dygir hwynt ymma yn gorfoleddu ar holl nerthoesdd Angbrist; Dymma ffydd ac ymmyned y Sainct; pam, a fuasei ffydd y Sainct mor galed arni? do, huasei; pam, pwy a roddasei ffydd y Sainct ir fath galedi? yr Anifail Angbrist trwy ei erlidigaethau; ac yr wyf yn meddwl ddarfod i hynny fod yn galed wrth ffydd Miloedd; (a bendigedig to' Duw, 'r hwn a'n hamddiffynnodd ni rhag ei greulondeb) ond pa fodd? trwy ladd Proffeswyr Efengyl Jesu.*

Yspsyr *Angbrist* i chwi yn, 5. 6. *werfi.* Rhoddwyd iddo ef enau yn llefaru peibau *Ma-wrion*, a chabledd; a rhoddwyd iddo awdurdod i weithio ddau fis a deugain. Ac efe a agorodd ei enau mewn cabledd yn erbyn Duw, i gablu ei enw ef ai *Dabernacl*, a'r rhai sy yn trigo

*trigo yn y nêf: Rhoddwyd iâdo ef, (hynny yw, ir llu o gablwyr) wneuthur rbyfel â'r Sainct, a'u gorchfygu bwynt. Hynny yw, i orchfygu eu dŷn oddi allan, i gymmeryd eu cyrph, iw Carcharu, iw crogi, iw llosgi, eu hymlid; a chwanegir wedi, Dymma ffydd ac ymmyned y Sainct; hynny yw, er gorchfygu eu cyrph, ni orchfygwyd eu ffydd, oblegit eu ffydd ai dygodd i garchar, ir Crogpren, ir cyffion, ac a'u cynnorthwyodd hwynt i offrymmu eu cyrph yn Aberth, gan ddwyn tyftiolaeth ir Efengyl: Dymna ffydd y Sainct: yn awr ffydd Ragrithwyr sy ffydd dlawd yn cilio yn ôl ac yn cael ei churo; nis geill ddal allan os cyfartyddant âg yst-orm a themestl yn y Bŷd; os tebyg fyddant i golli estât neu rydd-dyd: neu fywyd er mwyn Christ, yn ebrwydd y taflant eu ffydd tros fwrdd y llong, mae'r Apostol yn sôn am wneuthur llong-ddrylliad o ffydd; y peth cyntaf yr ymadawant âg ef ydyw eu ffydd: Nage, cyn yr âf i garchar, cymmerwch sy ffydd; beth bynnag yr wyf yn ei gredu am Dduw a Christ a'i Efengyl ef, ni ddioddefaf byth yr eu mwyn: Och! ffydd y Rhagri-thŵr, sy ffydd druan ofnus ffoadurol; y peth cyntaf yr ymedi âg ef yw ei ffydd; Dymmâ ffydd Caeth-weision, ffydd yr ang-hymmeradwy. *Je, ond ffydd y Plant, y rbai a anwyd o Dduw, sy' ffydd fuddigoliaethol: trwy hon y gorchfygwn y Bŷd, (hynny yw, y**

Bŷd yn ei holl wŷg ai holl derfysc, ai holl erlidiau) sef ein ffydd ni; yr ydym ni yn credu fod gennym sylwedd parhaus yn y netoedd, credu yr ydym ni, er iddynt ddwyn y Bŷd hwn oddiarnom, nas gallant ddwyn y Bŷd arall oddi arnom. Bellach (medd yr *Apostol*) *Holwch chwychwi'ch hunain, a ydych yn y ffydd?* pa un ai ffydd yn gorchfygu neu onte un ofnog, druon, ffoadurol? os y cyfryw ffydd sy gennyt fel y medrych droi yn *Iddew* neu'n *Mahometan* neu'n bob peth, mi a wn beth wyti; mae gan Ddiatol y cyffelyb ffydd; nid wyt yn prifio dy ffydd i gymmaint a *phump-swllt*; ond ffydd y Saincŷt sy ffydd *werthfawr* iddynt hwy; ond ffydd y Rhagrithŵr yw'r peth cyntaf a deifl ymmaith, os digwydd bod yn gyfyng arno.

Ond bellach deun i chwilio *natur* y ffydd hon, fel y caffom weled ymmhellach, a ydyw gennym ni, neu nid yw? oblegit mi a ewyllysiwm eich cyfarwyddo i ddeall beth ydyw, fel os nad yw gennych, y galloch ei cheisio.

Gwaith go-anhawdd y'w adrodd natur ffydd mewn ychydig le.

Ond mi a gymmeraf y ffordd hon (os medraf drefnu goleuni i'ch meddyliau) i ddatcuddio ei natur.

Er mwyn datcuddio natur gwir ffydd, mae rhai petbau i'w barnu i fod ymmlaen-llaw.

Ac y mae rhyw betbau y mae ffydd yn eu harwyddocau.

Rhai

Rhai pethau iw ystyried ymmlaen-llaw, neu yn blaenio i ffydd, mae gwaith mawr yn yr enaid, rhag-barattoad mawr cyn i hon ddyfod ir enaid.

Mae yn rhagfwrw fod y meddwl wedi ei oleuo, rhaid ir enaid gael ei wneud i ddeall, cyn y gwneir i gredu.

Mae'r pedwar peth hyn y oestad yn myned o flaen ffydd.

*I. Ffydd a ragdybia fod dyn yn deall natur Pechod, ai fôd ef ei hun yn bechadur, ac megis yn gyfryw, ei fôd yn dlawd, yn ddall, yn noeth, yn druan, ac yn greadur ar ddarfod am dano; yn felldigedig, wedi ei felldigo fil-waith gan Ddeddf y cyfiawn Dduw; nid oes yr un wir ffydd cyn yr argyhoeddiad hyn; oblegit y ffydd jachusol yw'r bon sy'n dwyn yr enaid at Grist, at Achubwr: yn awr ni ddyg ffydd byth neb at Achubwr, ond y cyfryw yn unig sy'n sefyll mewn angen am Achubwr, felly mae ffydd yn oestad yn rhagfwrw fod yr enaid wedi ei oleuo, ai hargyhoeddi o'i dalli-
neb, noethni, trueni, heb Grist; rhaid it' wybod hyn, ac os nis gwyddost hyn, mi a rôf fy ngair nad oes gennyt ddym ffydd; yspryd dall, câled, anghymmeradwy, yr hwn nis gwybu erioed beth ydoedd bôd yn glâf o bechod, o fod yn llwythog gan bechod, o fod âg eisiau Christ, eisiau Achubwr, nis geill y dyn neu'r ddynes honno fyth gredu mewn Achubwr; oblegit, i ba beth*

y credi) di y cyfryw) mewn Achubwr ?

Fôd yn rhaid i hyn fod sy' amlwg ac eglur ; oblegit nis daeth *Christ at nêb ond y cyfryw*, ac nid yw yn gwahodd *nêb ond y cyfryw* ; ac vn wir nid yw yn perthyn iddo ef wahodd nêb ond y cyfryw, am y Sawl nid ydynt druenus a cholledig nid rhaid iddynt wrtho ; *Matth. 9. 12.* Yno mae'r Pechadur clâf o bechod, un âg arno eisiau Christ, y Pechadur clâf sy'n teimlo gofid pechod ; ebe'r *Phariseaid*, *Pam y bwytti 'ch Athio chwi gyda Phublicanod a Phechaduriaid ?* Publicanod a Phechaduriaid oedd y gwaelaf a'r truafaf ag oedd y pryd hynny yn fyw) ond panglybu'r *Jesu* hynny, *efe a ddywedoedd wrthynt*, *nid rhaid i'r jâcb wrth feddyg ond i'r clâf* ; Beth yw meddwl hynny ? sef, at y cyfryw ar Publicanod ar pechaduriaid truan rhain y daethym i yn bendant, y nêb a'u gwelfant eu hunain yn sefyll mewn eisiau o Drugaredd, attynt hwy y daethym.

Ydwyt ti yn bechadur clâf ? yr wyfi yn dyweud iti na ddÿg ffydd byth monot allan at Achubwr, hyd oni welech fod pechod wedi dy orchfygu, a'th wneud yn glâf, at y cyfryw y daeth Christ, ie, ag fel nas daeth Christ megis Achubwr at nêb ond y cyfryw rai, felly ni ddaw nêb ond y cyfryw rai at Grift : Och ! hyd oni bo' rhai yn glâf o ddiatri, ni ddanfonant am *Physygwr*, nis danfonwch am Ddoctor am bôb rhyw achos bychan,

bychan, ond pan y Syrthioch yn glâf fel nas gwyddoch beth yw wneud âch chwi 'ch hunain, yno *Attolwg fy ngwraig*, neu *fy ngwr*, cyrcha Ddoctor; felly y mae gyda'r pechadur, os ei ben neu ei galon a ddoluria ychydig, nid ymeryl ar ôl Christ; pa beth, a âf fi at Ddoctor ar bôb Achos, neu at lawfeddyg ar bob Scryffiniaid? ond pan fo'r briw yn ddofn, neu pan ddelo'r clesyd ar yr ysprydoedd, yno attolwg ewch, 'r *wyn ofni nas byddaf byw*.

Fel hyn y mae gyda phechadur, *Pan ddeuo goleuni i mewn*, a datcuddio dy ddallineb, noethni, melldith, yno, *ob am Grist!* a chyn hynny nis gweiddi allan o'th calon am Grist; felly nid y pechadur yn myned yn llawen tan ddawnsio yn ei gadwynau i uffern y mae ffydd yn ei ddwyn at Grist, ond y pechadur claf o bechod; y pechadur truan clâf sy'n clywed ei bechod yn faich iddo, yn bwnn iddo, ac yn wir nid yw Christ yn gwahodd neb atto ond y cyfryw, *Matth. 11. 28. Dewch attafi bawb ag y fydd yn flinderog ac yn llwythog, ac mi a esmwythaf arnoch*, Chwychwi Caethweision y Diafol, chwi y stryttiaid y mae Satan wedi'ch gweithio i lawr, chwychwi y rhai y mae pechod wedi'ch gweithio 'n galed, sy'n clywed pwys euogrydd, sy'n teimlo pwys Melldith y Gyfraith; *dewch attafi, mi a esmwythaf arnoch*; ac ni wahodda Christ neb ond y cyfryw; a

doeth

doeth y gwna, canys pe gwahoddasei eraill, nis daethent ddim, ond yr hain a ddeuant : Pan fo' gan ddŷn tros ben ei faich, da fydd ganddo ar i ryw un ei gymmorth i roi ei faich i lawr ; pan fo' tros bwn o euog-rwydd ar y gyd-wybod, yno bydd da gennyt gael Achubŵr i'rh esmwythau o'r baich hwnnw, yno y dymuni faddeuant pechodau, y pryd hynny yr wyt yn chwennych heddwch gydâ Duw ; *Dewch attafi pawb sy' yn llwythog*, oblegit hyd oni bo'ch felly ni ddeuwch ddim attafi : Felly y sawl sy wedi eu crâs boethi âg ystyriaeth o ddigofaint, ar rhai y mae arnynt syched am gyfiawnder, y rheini yn unig a wahoddir at Grist : *Joa. 7. 37. Ar y dydd diweddaï, dyad mawr yr wyl, yr Jesu a safodd, ac a lefodd, gan ddywedyd, os oes ar nêb syched, deued attafi, ac yfed.* (Ac mi a roddaf iddo 'r hyn a dyrr ei syched) a ddarfu i euog-rwydd pechod felly dy boethi fel nas gwyddost ple iw ddiffoddi ? Oes gennyt ddim dymuniant sychedig ar ôl Sancteiddrwydd ? *Deuwch attafi*, medd Christ, *ac mi a esmwythâf arnoch.* A roddes pechod chwi mewn cryd-poeth ? Am y cryd-poeth (neu'r ffefr) fel y gŵyr rhai o honoch ; oh ! Pan fo'r dolur yn chwyrn, ar gorphwystira wedi torri ; oh ! Y modd y gelwch am ddiod, oh ! Moeswch ddiodd cyn darfod am danaf ; nis gallaf oddef, mae fy ymytaroedd am calon wedi

llosgi

llosgi ynof; wele dyna ddrych o bechadur mewn angen am Grist? Pan y cantydddech ddigofaint Duw yn fflammio i'th erbyn, felly fel y mae yn fychu i fynu dy yspriedoedd, yno y gweiddi allan am Grist, oh! Pwy a ddihudda y digofaint fflammedig hwn; pwy, yn awr, medd Christ, myfi ydyw efe, Christ yn unig a ddichon ei wneuthur.

Bellach oddieithr it' *fychedu*, oddieithr dy fod yn *glâf*, oddieithr it fod yn *llwythbog*, ni thywys ffydd byth monot at Grist: Felly ffydd yn oestad a ragfwrw hyn: Am hynny y cewch luaws o *Laodiciaid* truein oeddynt Broffesflwyr tel amryw yn *Lloeger* heddyw, oedd ganddynt *Enw o fôd yn fyw ac oeddynt yn feirw*; ac ni argyhoeddwyd monynt erioed eu bod yn druein, yn ddeillion, ac yn noeth, a hynny oedd yr achos eu bod felly hyd y dydd hwnnw: Ped argyhoeddafid hwynt, hwy a allasent ddyfod at Grist, ac efe a'u cyfoethogafid hwynt, eu goleuafid ac a'u gwisgafid; ond ni buant erioed yn deimladwy o hynny. *Date. 3. 17.* darllennwch yr hyn a Scrifenwyd at Eglwys *Laodicea*, *oblegid dy fod yn dywedyd, goludog wyf, ac mi a gyfoethogais, ac nid oes arnaf eisien dim: Ac ni wyddost dy fod yn druan, ac yn resynol, ac yn alawd, ac yn ddall, ac yn noeth.* A welaist i erioed gymmaint o honot dy hun? A welaist i erioed y cyflwr truenus hynny yr wyt ynddo, yn druan, yn ddall, yn noeth,

ac yn bechadur truenus? Os ni chantuost hyn, nid ei ddim at Grist, fel y cyfoethogo efe di, a'th wisco, ac agoryd dy lygaid; ond pan yr agoro Duw dy lygaid i weled hyn, yno ti a gymmeri gyngor Christ yn y wers nesaf. *Yr wyf yn dy gynghori i brynu gennifi aur wedi ei buro trwy dân, fel itb gyfoethoger: A dillad gwynion, fel itb wiscer ac fel nad ymddangofo gwarth dy noethder di: ira befyd dy lygaid ag eli llygaid, fel y gwelech.* 'Rwyf yn dy gynghori, myfi, a thi a gymmeri'r cyngor hwn pan wpech fod eisieu arnat; ond tra'r wytyn tybied dy fod yn gyfoethog ddigon, ac yn gweled yn dda ddigon, a'th fod yn gyfiawn ddigon, nid ei byth at Grist.

Weithau, dyna ûn peth y mae ffydd yn rhagfwrw ei fod, a'r lle nid yw hyn, ni bu ffydd erioed yno.

2. Ffydd a *rag-dybia* dy fod yn gwybod fod Duw wedi gosod *Achubwr* ir cyfryw bechaduriaid a tbydi: Meddaf, mae'n arwyddocau dy fod yn gwybod; dywedaf it, y bydd rhaid fod *goleuad*, rhaid yw bod yn gwybod *pethau* cyn eu credu; rhaid i'ch wybod fod Duw wedi gosod Christ i fod yn *Achubwr*, a'i fod ef yn ddigonol ac yn ewyllysgar i achub y cyfryw ag wyt ti; rhaid it fod yn gwybod hyn, nis gelli mo'i greda oddieithr dy fod yn ei wybod; och! mor dost yw cyflwr y Cenhedloedd truein, pan orweddont tan euogrwydd cydwybod, nis gwyddant

ant beth yw ewyllys Duw, ynghylch Achubŵr, nis Clywsant am Grist; ond cyn iti gredu ynghrist, rhaid it wybod fôd Christ, a'i fod yn Achubŵr o drefniad Duw; ac mae'n rhaid it wybod hefyd, fod yr Achubŵr hwnnw yn abl i achub, ac yn ewyllysgar ith Achub di; rhaid it wybod hyn, oblegid hyn fy raid it ei gredu, pan y cred-ech; a rhaid i'ch ei wybod cyn credu o honoch; mae hyn yn eglur Mi âf rhagof at y trydydd peth i'chwi yw ystyried.

3. *Y Trydydd peth y mae ffydd yn barnu ei fod gennym ymmlaen llaw, yw hyn, Ein bod ni yn gwybod ar ba Sail yr ydym yn barnu mai gwir yw, mai Jesu Grist, ac efe yn unig, ydyw Achubŵr y Bŷd, ac mai efe yn unig ydyw'r neb sy'n abl ac yn ewyllysgar i Achub.*

Dyweud yr'wyf fod ffydd yn bwrw dy tod yn gwybod ar ba sail y cymmeri hyn i fod yn wir, fod Christ yn Achubŵr, y geill, a'i fod yn ewyllysgar i achub pawb a ddeuant atto.

Bellach, a'r ba sail y gwyddoch fod hyn yn wir, fod yr Jesu yn Achubŵr? Och! eich ffydd sy naill ai yn ddynol a'i yn ffydd Dduwiol, yn ôl y tylfaen a'r rhesymmau, o herwydd y rhai y credwch fod y pethau hyn yn wir; os credwch y pethau hyn, Fod Christ yn Achubŵr pechaduriaid truenus Colledig, ai fod ef yn abl ac ewyllysgar i Achub; etto os nid oes gennit well sylfaen

na hyn, mai dy Dâd neu'th Fam a ddywedodd iti, neu dy gymydog a ddywedodd it, neu ryw wŷr a ddaethant ir Pulput a fynegasant hynny iti: Nid yw ond ffydd *Ddynol*, nid ffydd *Dduwiol* yw; ni ddeallafoch y failfaen; megis yn y modd hyn; Credu yr wyt fod Christ yn Achubŵr, a'i fod ef yn abl ac yn ewyllysgar ith achub hyd yr eithaf; a pha fodd y daethost i wybod fod hyn yn wir? Yr ydych yn agos i synnu wrth hyn, fy môd i yn gofyn i chwi; pa fodd! (meddwch) wele, mae pawb yn dywedyd hynny! ai nid oes genniti yr un fail amgenach na hon? Pam! pa fail a fydde gennif? wele rhaid fod gennit y fail hon, *sail Dduwiol*; nis cyfrifir byth mo'noch yn wir ffyddloniaid hyd oni bo' gennych y fail hon: R'wy'n credu hyn, rhaid it ddyweud, *yn gyntaf, o herwydd fod Jesu Grist ei hun wedi dywedyd hynny*; ond p'am y credi di fod yr hyn a ddywedodd *Jesu Grist*, yn wir? Pam, r'wy'n credu nid yn unig o'i herwydd ef ei hun, ond yr 'wy'n credu, *o herwydd ei Dâd ef, a'r yspryd Glân*; oblegid Duw'r Tâd a ddygodd Dyftiolaeth iddo ef, ac felly y gwnaeth yr ysfyrd Glân, fod Christ yn Achubwr pechaduriaid, y dichon efe achub hyd yr eithaf, a'i fod mor ewyllysgar ag y mae yn abl: R'wy'n ei gredu, *o herwydd dywedyd o bono ef imi hynny*: Ac yr ydwyfi yn credu yr hyn a ddywedodd efe imi, *mai*

gwir yw; oblegid Duw ei Dàd a dystiolaethodd am dano ef, ac mi a wnawn Dduw yn gelwyddog, os nis credaf: Dymma chwi yn awr yn uno â'r gwirionedd ar Sail Dduw-
iol; o herwydd eich bod yn ei gredu ar fail dduwiol, ar Dystiolaeth Dduw, fod Christ yn Achubŵr. *Joa.* 5. 21, 22. Oblegia megis y mae y Tâd yn cyfod y rhai meirw, ac yn eu bywbau, felly befyd y mae'r Mâb yn bywbau y rhai a fynno. Canys y Tâd nid yw yn Barnu nêb, eithr efe a roddes bôb barn i'r Mâb. 24. wersf. yn wîr yn wîr meddaf i chwi, y Nêb sydd yn gwrando fy ngair i, ac yn Credu ir hwn am hanfonodd i, a gaiff fywyd tragwyddol: Ac ni ddaw i farn, eithr aeth trwodd o farwolaeth i fywyd. Trachefn, 26, 27, wersf. Canys megis y mae gan y Tâd fywyd ynddo ei hunan, felly y rhoddes efe ir Mâb befyd fod ganddo fywyd ynddo ei hun: Ac a roddes awdurdod iddo i wneuthur barn befyd, o herwydd ei fod yn fâb dŷn. Y pethau hyn y mae Christ yn eu dywedyd am dano'i hun, fod Duw wedi rhoddi iddo ef bob awdurdod i achub pechaduriaid, iw bywhau hwynt, i roddi iddynt hwy fywyd ysprydol, iw cyfodi hwynt o'u beddau, ac i roddi iddynt fywyd tragwyddol.

Weithian, a gredwch fi, medd Christ? R'wyfi yr dywedyd hynny; ie, ond a ydyw Christ ei hun yn dywedyd felly, ac nid neb arall? ydyw, mae Joan Fedyddiwr yn dyddiwe

wedyd felly, *efe a dystiolaethodd iddo ef, a Duw ei Dâd a dystiolaethodd iddo, ar yspryd Glân a dystiolaethodd fod yr hyn a ddywedododd efe yn wir; hynny yw, os nid oes gennif neb i dystiolaethu yr hyn yr wyf yn ei ddywedyd, 31. wers. Os ydwyfi yn dystiolaethu am danaf fy hunan, nid yw fy Nbystiolaeth i wir: Ond mae gennifi dystiolaeth arall; pwy? Yn gyntaf, mae gennifi Joan Fedyddiwr: Ond nid hynny yw'r cwbl, oblegid mae gennif fwy nag Joan, 36. wers. Mae gennyfi dystiolaeth fwy nag Joan; Canys y gweithredoedd a roddes y Tâd i mi i'w gorphen, y gweithredoedd hynny sy'n dystiolaethu am danafi, mai'r Tâd am banfonodd i. Y gweithredoedd yr ydwyfi yn eu gwneuthur; Beth ydynt hwy? wele, y Rhyfoddodau, maent bwy yn dystiolaethu imi mai'r Tâd am banfonodd i, oblegid nis gallwn fyth wneud mor gwrthiau hynny, oni bae fôd Duw gydâ myfi. Ond (eb efe) mae gennifi Dystiolaeth fwy na'r gwrthiau hynny, y Tâd ei bun yr bwn am banfonodd i, a dystiolaethodd am danafi. Pa bryd y darfu i'r Tâd ei hun dystiolaethu am Grist? wele, efe a dystiolaethodd am dano ef wrth ei Fedyddio. Marc. 9. 7. A daeth Cwmwl yn cyscodi trofnynt bwy: A llêf a ddaeth allan 'or Cwmwl, gan ddywedyd, Hwn yw fy anwyl Fâb, gwrandewch ef. Yr hyn bynnac a ddywedo Christ fy Mâb i chwi, credwch hynny, medd Duw.*

Duw. Dymma dyftiolaeth *Joan* ond *Dŷn* oedd efe, dymma Dyftiolaeth *Gwrthiau*, dymma Dyftiolaeth *Dduw* o'r nêf. Ac mae gennych hefyd Dyftiolaeth yr *yspryd Glân*, i *Joan*. 5. 6, 7, 8, 9. Dymma'r *bwn* a ddaeth trwy ddwfr a gwaed, *sef* *Jesu Grist*: Nid trwy ddwfr yn unig, ond trwy ddwfr a gwaed a'r *yspryd yw'r bwn* sy'n *tystiolaethu*, oblegid yr *yspryd* sydd *wirionedd*. Oblegid y mae tri yn *tystiolaethu* yn y nêf, y *Tâd*, y *gair*, a'r *yspryd Glân*, a'r tri hyn un ydynt. Ac y mae tri yn *tystiolaethu* ar y ddaiar, yr *yspryd*, a'r *dwfr* a'r *gwaed*, ar tri *kyn*, yn un y maent yn *cyttuno*. Os *tystiolaeth* dynion, yr ydym yn ei dderbyn, y mae *tystiolaeth Duw* yn fwy: Canys hyn yw *tystiolaeth Duw*, yr *bon* a *dystiolaethodd* efe am ei *Fâb*. Dymma *dyftiolaeth Duw*: 10, 11, 12, *werfi*. Yr *bwn* sydd yn *credu* ym *Mâb Duw*, sydd *ganddo* y *dyftiolaeth* ynddo ei *bun*: Yr *bwn* nid yw yn *credu* i *Dduw*, a'i *gwnaeth* ef yn *gelwyddog*, oblegid na *chredodd* y *dyftiolaeth* a *dystiolaethodd* *Duw* am ei *Fâb*. A *bon* yw'r *dyftiolaeth*, *roddi* o *Dduw* ini *fywyd* *tragwyddol*: a'r *bywyd* *bwn* sydd yn ei *Fâd* ef. Yr *bwn* y mae y *Mâb* *ganddo*, y mae y *bywyd* *ganddo*: a'r *bwn* nid yw *ganddo* *Fâb Duw*, nid oes *ganddo* *fywyd*. Dymma'r *dyftiolaeth*, mae *Duw* yn *dywedyd*, *gwir* yw hyn oll, ac am hynny *gwir* ydyw: Y nêb ni yna a'r *dyftiolaeth* hon, a *wnaeth* *Duw* am ei *Fâb*,
sy'n

fy'n gwneud Duw yn gelwyddog : Pa beth a ddywedodd ei Fâb ef? Efe a ddywedodd *pwyl bynnag a gredo ynosi ni cholli'r mono, ond efe a geiff fywyd tragwyddol* : A Duw'r Tâd a ddywed, gwrandewch ar fy Mâb hwn, a'r hyn a ddywedo efe, *credwch* : Am hynny medd *Joan*, y neb ni chreda yr hyn y ddywed y Mâb, ac y mae'r Tâd wedi ei Sicrhau â'r dyftiolaeth hon, y mae yn gwneud Duw yn gelwyddog. Chwi a welwch bellach eich sail i gredu fod Christ yn Achubwr, ei fod ef yn abl ac yn ewyllyfgar i achub.

Ond pam yr wyti yn credu? Pam, oblegid Christ a ddywedodd hynny imi; a Duw'r Tâd a ddygodd dyftiolaeth, ddywedyd o hono ef y gwir imi a'r yspryd Glân a dyftiolaethodd hefyd os deuaif atto ef ni choller mones ond caffel o honot fywyd tragwyddol; Bellach, os credi di hyn ar dyftiolaeth y Tâd, Mâb, a'r yspryd Glân, yno mae i'th ffydd Sylfaen: Dymma weithian ddefnydd wedi ei ddarparu i'w gredu.

4. Ond *fe ddichon i ddyn gredu byn oll, ac etto bod heb gredu yn wir ac yn iachusol*; ti a'elli gredu *fod pechod wedi dy wneud yn druenus*; mae'r cythreuliaid yn credu *fod pechod wedi eu gwneuthur hwynt yn druenus*; ac beth wedi, nis gwnânt un defnydd arall o hynny ond i anobeithio am drugaredd, a'u bod yn elynion i Dduw: A *thrachefn, ti a'elli gredu fod Christ yn Achubwr y Bfdd*; ac

ac yn drydydd, ti eelli gredu ei fod ef yn abl
ac yn ewyllysgar i Achub; ac a eelli wybod
hyn, oblegid fod Christ wedi dywedyd hyn-
ny, a'r Tad a erchodd iti ei wrando ef, a'r
yspryd Glân a barodd it ei wrando ef; ac etto
heb dy fod yn credu yn jachusol.

Pa fodd felly, Beth onte ydyw Ffydd jachu-
sol? Wele, nid yw yn sefyll yn unig yn eich
bod yn cywir uno â'r gwirionedd hwn, fod
Jesu Grist drwy ordeiniad y Tad yn abl ac
yn ewyllysgar i'ch achub: Ond, y mae yn
sefyll yn hyn, sef, yn dy fod yn ewyllysgar
i'ch calon i roddi i fynu dy galon i Grist, ac
iddo ef yn unig, fel yr achubei efe dydi yn
ei ffordd ei hun.

Dymma lle mae yn awr y galon yn dyfod i
ymrwymo â Christ Jesu, oblegid nid yw ffydd
yn uno yn unig â'r gwirionedd, sef, Bod
Christ yn ddigonol ac yn ewyllysgar i achub,
ond y mae yn rhoddi y galon i fynu i Jesu
Grist, ac yn gorphwys ar Jesu Grist, ac yn
ymddiried arno am dy achub yn ei ffordd ei
hun.

Ac dymma'r hyn sy'n gwneud rhagor
rhyngotia'r holl rai anghymmeradwy yn y
byd: Hwyl a allant wybod llawer, ond nis
rhoddant hwyl mohonynt eu hunain i Grist
i'w hachub ganddo yn ei ffordd eu hun; ond
beth ydyw i adnabod Dŷn, a pheth arall i'w
iddi hun i fynu iddo, fel gwraig i'w gwr i'w
ddyicu, ai rheoli, a'i llywodraethu, i gael

edrych ar ei hól, a chael rhagddarbodi trosti, ac i fwrw ei gofal arno ef: ûn peth ydyw clywed am Grist, a pheth arall i'th *roddi dy bun o'th galon iddo ef*, i gael dy ddyscu, rheoli, llywodraethu, a'th achub ganddo; rhaid it brofi dy galon mewn perthynas i hyn; mae Christ yn ei gynnyg ei hun iti, ac y mae'r Tâd a'r yspryd yn dwyn tyftio-laeth, ei fod ef yn abl ac yn barod i wneud dy waith trosot; ond *wyti yn ewyllysgar* ar iddo ef wneuthur dy waith trosot? ydwyti yn dywedyd, Arglwydd! dymma Bechadur tlawd dall, truan, noeth; nis gallaf achub monof fy hunan! Arglwydd, cymmer fi, ac achub fi yn dy ffordd dy hun: wyti yn ewyllysgar o'th calon i'th achub gan yr Achubwr hwn yn ei ffordd ei hun? fy achub ineddych! fy achub oddiwrth pa beth? wele.

Yn gyntaf; *oddiwrth Bechod*, ac wedi *oddiwrth uffern*: a roddi di dydi dy *bun* i'r Christ hwn ith achub ganddo? rhoddaf, meddi *oddiwrth uffern*; 'rwy'n fodlon i hynny, ie, ond ni wasanaetha hynny mo'th dro; ydych ewyllysgar i'ch achub oddiwrth *bechod* ac uffern hefyd? eienw ef ydoedd JESU; Pa'm *Jesu*? oblegid ei fod efe i fod yn waredwr; pam yn waredwr; oblegid y *gwaredei efe ei boel oddiwrth eu pechodau*: rhaid iddo ef yn gyntaf eich gwared oddiwrth *Bechod*, ac wedi oddiwrth *uffern*: wyti ewyllysgar? wyti yn

yn dy dreiglo dy hun arno ef? Arglwydd :
dymma fi, gwared fi oddiwrth Bechod, oddi-
wrth fy nhrachwantau gwared fi oddiwrth
fy Malchder, oddiwrth fy aflendid, gwared
fi oddiwrth fy Meddwdod.

Yn ail, Wyti yn ewyllysgar ith waredu
rhag uffern? rwy'n credu eich bod yn medd-
wl fod hyn yn Gwestiwn rhyfedd : pam, yn
wir 'rwyfi yn credu fod llawer heb gredu,
fod yr un fath le ag uffern; oblegid, pe
credit fod uffern yn lle poenau, o dragwy-
ddol boenau, ped feit yn credu dy fod i or-
wedd yno yn dragwydd mewn flammau am
ddrygioni ac annuwioldeb dy fuchodd; och!
gwnae hyn it grynu : wyti yn ewyllysiody
waredu oddiwrth uffern? ydyw o'm holl
galon; yr 'wy'n dyweud iti fod Christ yn abl
ac yn ewyllysgar ith waredu oddiwrth *Be-
chod* ac *uffern* hefyd, os wyti yn ewyllysgar,
a mwy na hynny, efe a ddichon dy ddwyn
di ir nef, os wyt ewyllysgar ith tasu dy hun
arno ef.

Je, ond mi a chwanegais, Mai ewyllysga-
rwrch o'r galon ydyw, i fod yn gadwedig
trwyddo ef, yn ei ffordd ei hun; Beth ydyw
ei ffordd ef ei hun? pa fodd y gwaredir fi
rhag uffern yn ei ffordd ef? trwy ffydd sy'n
dy ddwyn di allan at Grist, ac yn dy gym-
morth i orphwys ar ei farwolaeth ef, er mwyn
cael dy waredu rhag uffern.

Ond pa fodd y mae Christ, yn ei ffordd, yn

gwared oddiwrth bechod? Pam! y modd hyn yr achubâ *Christ oddiwrth Pechod*, trwy ei air ai yspryd; ac y mae yn dy alw i rod-di ufudd-dod: yn awr, os wyt yn ewyllysgar ith waredu gan *Grist oddiwrth dy bechod*, dyro dy hun i fynu *beddyw* ith trefnu gan y gair *bwn o eiddo Christ*, ac ith tywys a'th arwain gan yspryd *Christ* yn dy galon; gwrando ar y gair hwn o eiddo *Christ* ty'n *Condemnio Pechod*; a gwrando ar lais yspryd *Christ* yn argyhoeddi am bechod, ac os wyt o ddifrif, hynny yw, yn ewyllysgar i gael dy waredu gan *Grist oddiwrth Bechod*, yn ei ffordd ei hun, dilyn arweiniaid yspryd *Duw* yn dy gyd-wybod; a *Chyfrwyddiad* *Jesu Grist* yn ei air; ac efe a'th wareda rhag pechod; ond os fôn yr wyt am gredu, a'th roi dy hun i fynu i *Grist* ith wared oddiwrth *Bechod*, i'th wared rhag digofaint, ac etto yr wyt yn clywed *Christ* yn llefain allan yn erbyn y pechod ymma ar pechod arall, ond yr wyti yn byw ynddo; tydi *Ragrithiwr*, nid wyti ddim yn dy rod-di dy hun iddo ef, ith achub ganddo, ond yr wyt yn ymfodloni yn hyn, ei fod ef yn *Achubwr*, yn abl ac yn barod i achub, ond nid wyti yn dy rod-di dy hun i fynu iddo ef ith achub ganddo yn ei ffordd ei hun, ar iddo ef dy waredu oddiwrth *Bechod* a digofaint yn ei ffordd ei hun, pan bwylech ar ei farwolaeth ef i wneud dy heddwch di, yno ith achubir oddiwrth ddi-gofaint

gofaint yn ei ffordd ef ei hun, a phan rodd-
ech di dydi dy hun i'th tywys gan ei air a'i
yspryd ef, yno i'th waredir oddiwrth be-
chod yn ei ffordd ef.

Ac yn awr Canlyniad hyn oll yw, y bydd
Bywyd newydd yn canlyn y *cyfryw ffydd* a
hon ; oblegid os tydi a wnei ond dy rod-
di dy hun i fynu i Grist, efe a wnâ dy waith,
ni yr monot fyth ymmaith, gan ddywedyd,
Dymma galon mor galed nas medraf moi
thorri, dymma enaid anwybodus, nis med-
raf moi oleuo ; na, na ; os ti a ddywedi dy
fod wedi dy rod-
di dy hun iddo ef. yn ewy-
llysgar i wneud dy waith, ac efe nis gwn-
aeth mono, dywedaf it, dy fod yn Rhagrith-
wr, efe a eill ei wneud, ac a'i gwna, os wy-
ti yn gywir galon ; ac am hynny yr wyf
yn dywedyd, yr hwn a gredo a fydd yn
greadur newydd ; chwi a gewch yn ebr-
wydd gyfnewidiad ynghalon ac ym mywyd
y dyn hwn.

Felly mi a agorais i chwi *natur gwîr ffydd*,
fel y gwyppech a ydyw hi gennych onte nid
yw.

Mae ffydd *Caethweision*, a ffydd *Meibion*,
y naill yn gweithio *dychryn*, a'r llall *lawen-
ydd*, *cyffur*, a *diddanwch* : oh ! na fodloner
monoch a ffydd yn peri dychryn yn unig :
oh ! edrychwch am ffydd yn llonni'r galon ;
mynegais i chwi fod rhagor rhwng *ffydd* yn
gorchfygu, a'r ffydd sy'n cael ei *gorchfygu* ;

mae ffydd Meibion Duw yn gorchfogu'r bŷd, *Cuwbhia* 'r bŷd, a gwên y Byd, gochelwch y ffydd a orchfyger; mi a ddangosais i chwi natur gwir ffyddd, ar parattoad iddi, ac ymmhâ beth y mae ei natur ai hanfod yn fefyll.

Ac yn awr *Holwch eich bunain*, os nid yw gennych, yr ydych yn anghymmeradwy; os yw hi gennych, yno mae Christ ynoch, yno *Meibion*, a *Merched*, ac etifeddion y Deyrnas ydych.

Ond, meddwch, os nid yw'r ffydd hon gennym, *Pa fodd y ceisiwn hi?* os nid yw gennyt, *Disgwil wrth y gair*, os nid yw gennyt, ti a elli ei chael trwŷ glywed; dymma *ûn ffordd*; os nid wyt yn credu, *Disgwil tan y gair*, fe allei y gwêl Duw fôd yn dda ryw bryd, ie ar roddi iti i gredu.

Yn ail, os nid yw gennyf, *Pa fodd y câf ffydd?* *Gweddïa am dani*; *Gweddïa am hyn ymmhlith yr amryw bethau eraill yr ydych yn gweddïo am danynt*; oh! Arglwydd, cymmorth fi i gredu! pa lawer o addewidion a wnaethosti ir ffyddloniaid; y *neb a gredo a fydd Cadwedig*, y neb ni chredo a ddanner: Arglwydd! rho' imi i gredu! Arglwydd rho' imi i gredu! fel y dŷn truan a ddaeth at Grist; *ydwyti yn credu?* Arglwydd (eb efe) 'rwyfi yn credu, *cymmorth fy anghrediniaeth*: hynny yw, Arglwydd! cynorthwya ffydd wann: beth, a ddichon i Grist

Grist gynnorthwyo fydd wann? efe a ddi-
chon; ac efe a ddichon roddi iti i gredu,
er nad oeddyt yn credu, ac o herwydd hyn-
ny attolyga arno ef dy gynnorthwyo di i
gredu.

Pan y dywedoch, Arglwydd! cymmorth
fi i gredu, *beth ydych chiwi yn ei feddwl?* mi
a ddywedaf beth a ddyleit ei feddwl; *Ar-
glwydd! cymmorth fi i fod yn ewyllysgar o'm
calon i gael fy ngwared oddiwrth bechod ac
uffern, ac im rhoddi fy hun i fynu iti i weithio
gwaith Achubŵr arnaf: pam' 'rwy'n ewy-
llysgar ddigon i hynny; nag ydwyt, nag
ydwyt; mae dy gyd-wybod yn dyweud it,
nad wyt ewyllysgar i'th waredu oddiwrth dy
becbod, er yr ewyllysit dy waredu rhag digo-
faint; ni elli oddef dy waredu oddiwrth dy-
Feddwdod, oddiwrth dy falchder ath ffrom-
der, dy waredu oddiwrth dy syniad daiarol,
dy Chwant, â'th drythyllwch.*

Pan weddiech, *Gweddia ar i Grist dy gym-
morth i gredu, a'th wneuthur yn ewyllysgar
ith taflu dy hun arno ef, megis Achubŵr ith
waredu oddiwrth bechod ac oddiwrth ddi-
gofaint Duw; i wneuthur dy heddwch di
gyda'i Dâd, ac i roi iti yn y diwedd rhan a
chyfran yn etifeddiaeth y Sainct. Oh, yr
wyt wedi dyfod ymmhell, pan y gwneir di
yn ewyllysgar i ymado â phechod, ac i
chwennych sancteiddrwydd. Meddaf, gwedd-
iwlch am hyn, nid yn unig yn y cyhoedd,*

ond yn y dirgel hefyd ; ond pam y mae'n rhaid hyn ei gyd, meddwch, i ymolod i weddio yn y cyhoedd, ac yn y dirgel ? pam, gwell ydyw gweddio a bôd yn gadwedig, na pheidio a gweddio a bod yn ddamnedig : os oes gennynt ffydd, ti a fyddi cadwedig ; pa berth, ai ni thâl gweddio, fel y byddech cadwedig ? gweddia ar gredu o honot, ar fod gennynt feddwl ith roddi dy hun i fynu i Grist, i gael dy waredu oddiwrth bechod a digofaint, a dywedyd yr wyf iti, fod Duw yn *Dduw yn gwrando gweddiau* ; ie, ond chwi a ddywedwch, ni bûm i arfer a gweddio trwy fy holl fywyd : Bellach, dechreu onte : Hwy a Chwarddant am fy mhen : Pam, a synni di dy chwerthin i uffern ? A ddiddana hynny di yn uffern ? Sef, myfi a weddiafwn, ond hwy a chwerddasent am fy mhen : Rwy'n dyweud iti, mai rhodd Duw ydyw ffydd, erfyn arno ei rhoddi it ; Arglwydd cym-morth fi i gredu, Arglwydd, fel y gwelwyf fy eisiau am Grist, eisieu Achubwr, ac ar fy mod yn ewyllysgar, ie o'm calon im rhoi fy hun i fynu iddo ef, i'm gwaredu oddiwrth Bechod ac uffern yn ei ffordd ei hun. Yn awr od oes gennit ffydd, yno mae Christ ynot, ac *ed yw Christ ynot*, nid, wyt yn Ang-hummeradwy, onid plentyn i Dduw wyt.

Mae dwy ddyledswydd ychwaneg yn ôl i grybwyll am danynt.

Un ydyw, ynghylch ein *badnabod ein hunain*.

Yr ail, ynghylch ein holi ein hunain. Ac
chwi a gewch y ddwy *Athrawiaeth* hyn.

Athraw. 1. *Mai dyledswydd pôb ūn sy'n ei broffessu ei hun i fod yn Gristion, ydyw dwys Gbwilio fel yr adnabyddo' i hunan.*

Ai nid ydych yn eich adnabod eich hunain?

Athraw. 2. *Dyledswydd pôb Christion ydyw, yn ddifrifol ac yn ddiwyd ei holi ei hun, fel y deuo ir adnabyddiaeth hynny o hono' i hun; obleged heb ein holi ein hunain, ni ddeuwn byth ir adnabyddiaeth o honom ein hunain.*

Dechreuaf adrodd ynghylch y gyntaf, *Mai ein dyledswydd ydyw ein hadnabod ein hunain*; hyn a adroddir yn eglur yn y geiriau hyn, *ai nid ydych yn eich adnabod eich hunain?* Hyn a ragdybier, ddylyd o honom ein hadnabod ein hunain; meddaf, mae'r Cwestiwn yn bwrw fod hyn yn bôd, *omd ydych yn eich hadnabod eich hunain?* Neu mae fel ped fae yn arwyddo hyn, fel ped fae yn beth rhyfedd i ddyn neu ddynes, yn byw tan yr Efengyl, ac yn proffessu bod yn ddiscybl i Jesu Grist, ar iddo ef fod heb hadnabod ei gyflwr, fel y mae yn sefyll mewn perthynas i Grist, a pha fodd y mae'n sefyll mewn perthynas i dragwyddoldeb: Pa beth, ai nid ydych yn eich hadnabod eich hunain etto? Ai nid ydych yn hadnabod eich calonnau etto? Ydych wedi
bod

bod gyhyd tan yr Efengyl, a ddycpwyd eich calon cyn fynyched at y maenprofiad, a fu gan Grist ei wyntill cyn fynyched i'ch nithio chwi, ac *onis gwyddoch etto pa un a'i aur ai sorod ydych?* P'un ai gwenith ai ŷs ydych? Hynny yw meddwl yr *Apostol*: Peth rhyfedd yw, nad ydych yn gwybod, pa ūn a'i Christ onte'r Diafol sydd ynoch: Pa ūn ai ffydd a grâs fy ynoch, neu onte Pechod a llygredigaeth fy ynoch: Peth rhyfedd yw.

Ond, *Pa'm yr ydoedd mor rhyfedd?* Pam, y mae yn ymddangos fod yr Eglwys, yn nyddiau'r *Apostol* yn arferol o'u hadnabod eu hunain, hwy a wyddent pa un ai credu onte nid te yr oeddynt; pa un a ydoedd Christ ynddynt neu nid oedd; yr oedd y rhan fwya' felly, ac od oedd neb heb fod felly, yr oedd yr *Apostol* yn eu cyfrif hwynt yn rhyfeddod: Onid ydych yn eich adnabod eich hunain?

Ond er mwyn agor hyn ymmhellach:

Yn gyntaf, Mi a ddangosaf i chwi beth y mae'r *Apostol* yn ei feddwl ymma wrth, *Ein Hunain*.

Yn ail, Pa beth y mae yn ei ddeall wrth, *Ein Hadnabod ein hunain*.

Ac wedi mi a osodaf Resymmau ger bron, *Pabam y dyl:ch eich adnabod eich hunain*: Ac wedi, mi atcofiâf y Rheolau a roddwyd eufys, wrth y rhai y gellwch ddyfod i'ch adnabod eich hunain.

Ac

Ac wedi hyn *Gwelwch beth yw'r achos nad ydych yn eich adnabod eich hunain*, wedi cael o honoch cynnifer o foddion i'ch adnabod eich hunain.

Yn gyntaf, Beth a ddeallir wrth *Eich Hunain*, yr ydym iw adnabod?

1. Mewn ffordd o nâg; *Beth nid yw'r Hunan a feddylir ymma.*

2. Er sicrhâd, *Beth yw'r Hunan bwn.*

1. Mewn ffordd o nâg; Mae tri Mâth o Hunan nad yw'r Apostol yn ei feddwl ymma. *Onid ydych yn eich adnabod eich hunain*, 1. Mae *Hunan Corphorol*: Nid yw efe yn Meddwl *ein Hunan* o ran ein Corph, er bod ein Corph yn rhan o honom ein hunain, etto nid yw efe mewn un mesur yn cyffwrdd â hynny oblegid nid yw hynny ddim i amcan yr Apostol; oblegid, Adnabyddiaeth ydyw o honom ein hunain, fel yr ydym yn sefyll mewn perthynas i Dduw a Christ; meddaf, nid meddwl yr Apostol ydyw, ai nid ydych yn eich Adnabod eich hunain! hynny yw, *ai nid ydych yn adnabod eich cyrpb?* Hynny yw, pa un ai taelys ai gwrthyn ydych? Pa un ai tal a threfnus, onte byrr a diystyr ydych? Neu'r cyffelyb: Nid yw hynny ddim o ran Duw, na Christ, na ffydd; oblegid nid yw Duw ddim yn gwneud cyfrif o honoch yn ôl eich *cyrpb*, ond efe a wna gyfrif o honoch yn ôl eich *eneidiau*; nid yr hwn y mae ganddo y corph tecca neu drefnusa sy' mewn mwya cyfrif gydâ Duw. Yr

Yr ydoedd *Saul* yn dalach na'r holl *Israel* yn ei gorph, ond etto 'r oedd gan *Dafydd* tychan fwy o Dduw ynddo nag oedd gan *Saul* fawr.

Parod ydym i wneud cyfrif o bobl wrth ei *corpholaeth*, nid yw Duw yn gwneud mor cyfrif o honoch yn ôl eich *Corpholaeth*, er bod eich cyrph yn rhan o honoch eich hunain, etto nid hynny yw'r hunan y mae Duw yn ymorol am dano, neu y dyleich chwi ymorol yn ei gylch.

Pan anfonwyd *Samuel* i eneinio un o feibion *Jesse*, iw eneinio ef i fôd yn *Frenin*, yno y deue ūn o'r tala a threfnusa o feibion *Jesse* atto, a gŵr tēg, o brŷd ; a *Samuel* yn barnu o hono ef yn ol y golwg, a ddywedodd, *diau fod eneinio yr Arglwydd ger fy mron*, ond efe a gamgymerei, i *Sam. 16. 6.* *Aphan ddaethant, efe a edrychodd ar Eliab, ac a ddywedodd, diau fôd eneinio yr Arglwydd ger ei fron ef ; pam ?* Oblegid yr oedd gan *Eliab* brŷd tēg yr ydoedd yn ŵr taclys trefnus, diau y gwna Duw hwn yn *Frenin* ar *Israel* ; ond gwelwch y modd y mae Duw yn ei geryddu ef, ond yr *Arglwydd* a ddywedodd wrth *Samuel*, *nac edrych ar ei wynebpryd ef, nac ar uchter ei gorpholaeth ef, canys gwertbodais ef, nid wyfi yn ei brisio ef o ran ei wynebpryd, neu ei gorpholaeth ; o herwydd nid edrych Duw fel yr edrych dŷn ; canys dŷn a edrych ar y golygiad, ond yr Arglwydd a edrych ar y galon.*

O herwydd hynny, eb Duw, dygwch imi y dŷn bychan accw, y *Dasydd* tychan accw, efe yw'r gŵr yn ol fy nghalon i; Ac am hynny eneiwiwch ef yn Frenin; nid yw fatter pamor ddiystyr ydwyt o ran dy ddyn oddiallan, od oes ond Christ gennit 'oth fewn, ffydd ynot, yr wyt yn hawddgar, o brŷd tēg yn golwg Duw, o herwydd nid edrych Duw ar y golygiad, ond ar y galon.

Felly *Absolom* ydoedd un, nad oedd neb mor dēg ag ef yn yr holl *Israel*, ond Dŷn drŵg oedd efe.

A *Jezebel* oedd wraig wŷch, gwraig drefnus, wedi ei haddurno â Dlysau, ac a golurodd ei hwyneb, ond gwraig felldigedig oedd. Nid yw Duw yn prifio yn ol y golygiad; *onid ydych yn eich adnabod eich hunain?* Mae'r Apostol yn deall rhyw beth arall yn rhagor y dŷn oddiallan: *Paul*, yr *Apostol* mawr, ydoedd ŵr bychan, felly y tybier ef yn ddŷn bychan gwael; rhai oedd yn barnu yn ôl y cnawd, ai diystyrent ef, ac etto efe ydoedd fwya o'r *Apostolion*, ac nid oedd gan Grist ffyddlonach was yn yr hôll fŷd nag efe.

Felly gan hynny; *ai nid ydych yn eich adnabod eich hunain?* Mae'r *Apostol* yn deall rhyw beth amgenach na'r hunan gorphorol hwn; nî ddylech eich prifio eich hunain yn ôl eich cyrph: Oh! os ydym drefnus neu dachus neu'r cyffelyb, tueddol ydym in tybied ein hunain yn rhyw beth: 'Rwy'n dyweud

weud iti, nid yw Duw yn edrych arnat yn y cyfrif hynny ond megis neb.

2. Mae Hunan-fydol, yr hyn nid yw'r *Apostol* yn ei ddeall ymma; hynny yw, Dŷn fel yr ystyrir ef mewn perthynas i'r hyn sy' ganddo yn y Bŷd, hynny yr wyf yn ei alw yn Hunan fydol.

Pan y mae'r *Apostol* yn dyweud; *onid ydych yn eich adnabod eich bunain*, nid ei feddwl yw, oni wyddoch pa mor gyfoethog ych, neu pa mor dlawd ydych? Nid ei feddwl yw am yr *bunan-fydol*, oblegid nid yw Duw yn dy brisio yn ol dy gyfoeth neu'th Dloddi; canys gwyddoch y Ddammeg ynghylch *Difes a Lazarus*, y *Goludog*, a'r *tlawd*, yr oedd y *Goludog* mewn cyfrif ymmhlith Dynion y bŷd, ond nid oedd gyda Duw: Gŵr mawr oedd ymmyfc gwŷr y Bŷd; *efe a wiscid â phorphor a lliain main*, ac yr oedd yn cymeryd bŷd da yn helaeth-wych beunydd; ond yr oedd mor wael yngolwg Duw, fel y barnei Duw ef yn gymwys i ddim ond uffern: Er ei fod yn discleirio oddi allan, yn oludog ei wisc ac yn myned mewn trwsiad gwŷch, etto 'r oedd Christ, a ffydd, a grâs yn ni ffyg yn ei galon ef; *Goludog di-râs oedd, a Goludog di-Grist*, ac nis barnei Duw ef yn gymmwys i ddim ond i uffern; Pan fu efe tarw, efe a gladdwyd, ac yn uffern efe a gododd ei olwg, ac efe mewn poenau: *Luc 16. 19, &c.* ar *Cardottyn dŷn diystyr* yn y golwg

wg oddiallan, dŷn na thalei bedair Ceiniog, dŷn llawn Cornwydydd, di-geraint, yn gorwedd wrth y pyrth i gardotta ; etto Duw a wnae gyfrif mawr o hono, canys, pan fu efe farw, efe a antonodd ei *Angylion* iw ddwyn ef i'r nêf ; felly nid yr *Hunan-sydol* y mae'r *Apostol* yn crybwyll am dano : Nid yw Duw yn gwneud cyfrif o honoch o ran y Bŷd hwn.

3. Mae *Hunan-Wladwraidd* neu lywodraethol, hynny yw, *nyni ein bunain, mewn ystyriaeth o'r gallu, ar awdurdod, ar llywodraeth sy' gennym yn y Bŷd* : Megis, pa un a fo' yn rheoli neu yn cael ei reoli, pa ūn a'i llywodraethŵr, ai tan lywodraeth ; wele, Dymma Hunan nad oes gan Dduw ddim parch iddo i edrych arno : Nid yw Duw yn prifio mewn dŷn oblegid ei fod yn llywodraethŵr, oblegid ei fod yn ŵr mawr, ac yn eistedd ar orseddfainc, ac yn gwisgo Coron : Fel y gwelwch yn achos *Saul*, mewn ystyriaeth lywodraethol, gŵr mawr ydoedd, Brenin mawr, ac etto dywedir *ddarfod i Dduw ei wrthod ef, Duw a'th fwriodd ymmaith o fod yn Frenin ; Duw ai gwrthododd, dŷn ydoedd a adawyd ac a wrthod-wyd gan Dduw, dŷn drwg.*

Weithian onte, *Pa Hunan y mae'r Apostol yn ei feddwl ymma ? Ein Hunan ysprydol y mae yn ei ddeall* : Beth yw'r Hunan ysprydol ? Sef ein *Calonnau a'n beneidiau* : HOLA dydi dy hun, hynny yw hola dy *Galon*, hola dy *enaid*.

Nid

Nid Profwch eich cyrph, pa mor oludog,
 pa mor drefnus ydych; nac mewn perthynas
 i allu ac Awdurdod, hyd ymmha râdd o
 anrhydedd a llywodraeth y cyrhaeddest; ond
Hola dy Galon, gwêl pa fodd y mae honno
 yn sefyll mewn perthynas i Dduw; edrych
 ai *credadŷn* wyt, edrych ydyw *Christ* ynot,
 edrych a roddes *Christ* iti galon rasol: Dym-
 ma'n *Hunan*, ein *Calon* yw'n *Hunain* ond,
 Beth a deellir ymma, wrth *Adnabod* ein *Cal-
 onnau*?

Onid ydych yn eich adnabod eich bunain?
 hynny yw, onid ydych yn adnabod eich
calonnau eich bunain? Wele, wrth adnabod
 eich *Calonnau* eich *hunain*, mae' Apostol
 yn deall y cyfryw jawn wybodaeth o Natur,
 dull a threfn ein *Calonnau*, fel y maent yn
sefyll mewn perthynas i Dduw a'i Fâb Jesu
Grift; iw orchmynion, ei addewidion a'i fygy-
 thion ef; ac mae'n arwyddocau ein adna-
 byddiaeth o'n bywyd a'n bymarweddiad; ac
 hefyd yr jawn wybodaeth o'r gwreiddin oddi-
 wrth pa un y mae'n holl weithredoedd yn
 deilliaw, ar dibennion i bwy rai y maent yn
 tueddu; i wybod hyn felly megis y gallon
 ar *Sail yscrythyrol* farnu, pa un ai ffyddlon-
 iaid ydym ai nite, neu pa un a ydyw *Christ*
 ynom neu nid yw. Meddaf yn

Gyntaf, Adnabyddwch eich *calonnau*; bydd-
 ed gennych jawn ddeall am drefn a thymmer
 eich *calonnau*, beth ydynt mewn perthynas i

Dduw:

Dduw : y nèb a fynne ei adnabod ei hunan, fef, adnabod ei galon, rhaid fod ganddo ei olwg o mewn : llygad y ffôl sy'n edrych tua therfynau'r ddaiar, yn gwibio ar bob golygyn oddiallan, ond nid dymma'r ffordd i ddyfod i'r Adnabyddiaeth *o'tb calon* ; y nèb a fynne Adnabod ei galon, sy' raid fod a'i lygad *o mewn*, yn oestad yn Meddylïo a'r ei *ddyn-o mewn*, er mwyn gweled pa fodd y mae ei galon yn sefyll *tuag at Dduw* : ac yn awr beth a ddywedwch chwi wrth hyn ? Chwychwi sy'n profi 'ch calonau, chwi sy'n arfer edrych i'ch calonau, dywedwch imi, pa fodd yr ydych yn cael tuedd eich calon mewn perthynas i Dduw ? ydych chwi yn cael o'ch mewn ofn parhaus o'i Fawrhydi ef ? ydyw'ch cydwybod yn tyftiolaethu hyn i chwi ? ydych yn cael o'ch mewn hyfrydwch gwaftadol yn ei ogoniant ef ? ydych yn profi eich bod yn ei garu ef ? ydych yn teimlo eich bod yn ei ddymuno ef ? beth a ddywed eich calon ? ydych chwi yn deall y medrwch ymddiried iddo ? ydych yn profi eich bod yn ei wneud ef yn gynghorwr, ac nas gwnewch ddim heb ei gyfarwyddiad ef ? pa fodd y mae eich calon yn sefyll *tuag at Dduw* ? wele, yn y modd hyn y deuwlh i'ch adnabod eich hunain, wrth graffu pa ffordd y tuedda 'ch calon, pa ffordd y mae yn gogwyddo, pa un ai *tuag at Dduw* ai'r *Bŷd*, *tuag at Dduw*, ai *tuag at Ddiabol*, *tuag at Dduw*, ai *onte fectod*. H Pa

Pa fodd y mae dy galon yn sefyll mewn perthynas i Grist? ydyw Jesu Grist mewn mawr gyfrif yn dy galon? nid ty meddwl yw yn dy enau, nid wyf yn gotyn pa un wyt yn Siarad yn barchusam Grist, ond beth a ddywed dy galon? ydyw dy galon yn gwneud cyfrif o Grist? ydyw Christ yn werthfawr i'th calon? ydyw dy galon yn ei brisio ef megis *Achubwr*? ydyw dy galon yn amcanu dilyn Jesu Grist? a pha beth bynnag a ymwrthodych âg ef, mae dy galon wedi ymroi na ymwrthodi â Christ? ni ddeuwch byth i'ch adnabod eich hunain, hyd oni wypoeh beth yw tuedd eich calon, yn y pethau hyn.

Felly holwch eich calon, mewn perthynas i *Orchmynion Duw*, a'i *Fâb ef Christ*. Ydych yn eu caru hwynt o'ch calon? *Dafydd* a ddywed ei fod yn ymbyfrydu yngbyfraitb *Dduw*, ai fod yn myfyrio yn ei gyfraitb ef ddydd a nôs. Ydych chwi o'ch calon yn caru *orchmynion Duw*? rhaid i'ch wybod beth a ddywed eich calon, yn gystal a'ch tafod, os mynnech eich adnabod eich hunain; ydych yn caru myfyrio yn ei *Orchmynion ef*? ai holl ofal eich calon ydyw ar gadw ei *Orchmynion ef*?

Felly, *Pa beth a ddywed dy galon mewn perthynas i addewidion Duw?* sef yr *Addewid* o faddeuant pechod, o *Fabwyfiad*, o *ogoniant*, wyti yn caru'r *Addewidion*? yw dy galon yn eu caru? yw dy galon yn uno â hwynt?

hwynt? yw dy galon yn cyfleidio'r Addewidion? ydyw'r Addewidion fel Cist lawn o werthfawr dlyfau? wyti yn eu cyfleidio megis dy olud? a elli di ddywedyd, nid ymadawn i a'r *Addewid bwn o faddenant pechodau am y Bŷd?* nac â'r Addewid o *Fywyd* tragwyddol am y Bŷd; pa fodd yr wyt yn prifio'r Addewidion hyn, ydynt hwy yn Addewidion euraidd iti?

Pe rhoe un iti Estât o Ddeng Mil o bunnau yn y Flwyddyn, ac a roe iti y Scrifenniadau ith Siccrheu o'r estât; pa fodd y prifioch y Scrifenniadau hynny? nis mynnech eu colli er Deng mil o bunnau; pam? pam! oblegit eu bod yn rhoi imi hawl i fwy, sef, i Ddengmil yn y Flwyddyn; felly y mae'r *Addewidion*, hwynt hwy ydynt y Scrifenniadau trwy ba rai y gwnâ Duw efe ei hundredd fodd iti, a bywyd tragwyddol hefyd; pa bris a wnei di o hyn; pan y darlennych hwynt, ydynt hwy yn rhyngu bodd it? pan y clywych am danynt, ydynt hwy yn hyfrydu dy galon?

Trachefn, *Beth yw tuedd dy galon, mewn pertbynas i Fygythion Duw?* pan fo' Duw yn bygwth dy wrthod, dy adel, cymmeryd ymmaith ei yspryd, yn bygwth uffern, a digofaint, a Damnedigaeth, a'ch ymlid yn Dragywydd allan o'i wydd? mi a wn fod eich tafodau yn barod i ddywedyd, mai Peth ofnadwy ydyw bod yn ddamnedig, ond yd-
H 2
yw

yw eich calon wedi ei gweithio i ofn Dam-nedigaeth? Beth a ddywed eich calon wrth y pethau hyn?

Yn awr yn ol yr hyn a wyddoch ynghylch eich *calon*, ei *tbuedd* a'i *tbymmer*, mewn perthynas i *Dduw* a *Christ*, a'r *gorchmynion*, a'r *Addewidion* a *bygythion Duw*; oddiwrth hyn y cymmerwch Farn o honoch eich hunain.

Beth yw'r Farn yr ydym ni i gymmeryd o honom ein hunain? wele, wrth hyn y bernwch pa un a ydych yn credu onte nid ydych: pa un a wnâ Christ ai bod ynoch neu nid yw? dymma *ún ffordd* i adnabod eich calonau, os mynnech wybod *beth yw'ch cyflwr*, *mewn perthynas i Dragwyddolaeth*: canys os nid yw'r galon tuag at *Dduw*, a *Christ*; os nid yw'n ymhyfrydu *ynghyfraith* *Dduw*, ac nid yw yn ymgysfleidio â'i *Addewidion* ef megis tryforau goludog; os nid yw yn ofni ac yn crynu rhag ei tygythion ef; ti a elli farnu *nad yw ffydd ynot*, *nad yw Christ ynot*: oblegit lle mae *Jesu Grist* yn aros mewn calon, mae'n peri hyn oll; mae efe yn gosod y galon tuag at *Dduw*; cyn i *Grist* ddyfod i'r galon, mae hi a'i gogwydd tua'r *Bÿd*, tuag at *Ddiafol*, tuag at *Pechod*; ond pan ddeuo efe, Efe a drÿ'r galon o amgylch; efe ai trû tuag at *Dduw*, a thua'r netoedd; mae'r hiraeth i gÿd y *ffordd* hynny, yno mae dy *Dryflor*, yno dy *hyfrydwch*, yno mae dy *ogoniant*, dy holl ofal ydyw ar ryngu bodd *Duw*.

Adna-

Adnabyddwch Chwychwi'ch hunain, Rhaid yr awr ir Sawl a fynnent eu hadnabod eu hunain, fod yn oestad yn edrych o mewn.

Wele, ond yn awr, meddwch ; *Pa bam y bydd rhâid ini ein hadnabod ein hunain yn y môdd hyn ?* Rhoddaf ich y rhesymmau hyn am dano.

Yn gyntaf, *Adnabyddwch eich hunain ; ymegniwch i adnabod eich calonau ; ymegniwch i wybod y cyflwr yr ydych ynddo, a ydyw Christ ynoch onte nid yw : Oes genych ffydd neu nid oes ; ond pam ? Pam ! oblegd hyd onis adnabyddoch eich hunain, nis gwyddoch pa fodd yr ydych yn sefyll mewn perthynas i Dduw ; hynny yw, nis gwyddoch pa un a wnâ Duw ai'ch caru ai'ch casau chwi.*

Yn ail, *Nis gwyddoch pa un a wna'r Dyledswyddau yr ydych yn eu cyflawni ai bod yn gymmeradwy ai'n Angbhymeradwy.*

Yn drydydd, *Nis gwyddoch beth a ddaw o honoch pan fyddoch farw, pa un ai cadwedig ai colledig fyddwch ; hyd onis adwaenoch eich hunain, nid ellwch wybod y pethau hyn ; oblegid y mae'r gwybodaeth o feddyliau Duw am danoch yn dibennu ar yr Adnabyddiaeth o honoch eich hunain : Am hynny y dylech fod yn gydnabyddus â chwi eich hunain, a'ch Adnabod eich hunain.*

1. Meddaf, *byd onis adnabyddoch eich calonau, nis gwyddoch pa un a wnâ Duw ai bod*

yn eich *caru* ai yn eich *casau Chwi*; nis gellwch wneuthur Barn o hynny, oddieithr gwybod o honoch *fod Crist ynoch, fôd ffydd ynoch*, nis gellwch farnu *fôd Duw yn eich caru*; canys diddadl yw, nad yw Duw yn caru nêb, calon yr hwn nid yw wedi ei Sancteiddio, calon y nêb sy' heb ffydd, calon y nêb sy heb Grift.

Dywedyd yr wyf iti, *fod Duw yn barnu o honot*, yn ôl dy galon; nis gellwn tarnu am gâs neu gariad Duw trwy bethau oddiallan: Nis gelli mor dywedyd, *fod Duw yn dy garu oblegit dy fod yn gyfoethog*; nis gelli mor dywedyd, *fod Duw yn dy garu am dy fod yn jachus a chrÿf, neu oblegit fod gennit holl ddifyrrwch ac hyfrydwch y cnawd*; ac nis gelli ddywedyd *fod Duw yn dy garu di, oblegit dy fod yn dlawd, oblegit dy fod yn gyftuddiol*; oblegit mae Duw yn *casau 'r goludog, ac y mae Duw yn casau 'r tlawd, tef, y rhai sy' annuwiol, ac sy' gyfoethog, ond ydynt yn ddi-Grift, ac yn ddi-râs*; ac y mae Duw yn *casau 'r tlawd sy' ddi-Grift, ac yn ddi-râs*.

Nis gelli wybod wrth dy olud neu 'th dlodi, trefnufrwydd neu wrthyni, paun a wna Duw a'th caru di.

Ond pan ddelych i wybod *fod dy galon wedi ei Sancteiddio*, pan wpech *fod Jesu Grift ynot, dy fôd yn gredadyn, yno y deui i farnu*; mi a wn yn awr *fod Duw yn fy ngharu, yr 'wyf yn*

yn Fâb i Dduw, ac efe fy' Dâd imi ; er fy holl bechodau gynt, Plentyn ydwyf iddo et, *mae fy anwîreddau wedi eu deleu a phan fyddwyf marw, câf le ymhlith y rhai a Sancteiddwyd.*

Yn awr fy mrodyr, onid yw'n orchwyl teilwng ini ein *badnabod ein bunain*, pan y mae'n gwybodaeth ni amgariad Duw tuag attom yn gorphwys ar hyn.

Hyd oni wypoch dymmer, a gogwydd a threfn eich calon ; hyd onis canfyddoch fod eich calon (fel nodwydd Cwmpas y môriwr yn tueddu tua 'r gogledd) felly bod eich calon yn gyffredinol) yn debyg i'r Nodwydd honno) yn pennodi tuagat Dduw, a thuag at Grist, a thua 'r nêf ; hyd oni ddelech i wybod mae hyn ydyw gogwydd a thuedd dy yspryd, nis gwybyddi byth pa ūn a wnâ Duw a'th garu neu nis gwna. Gwir yw, megis y mae'r nodwydd yn cael ei hyf-cyttio weithiau ac nid yw'n sefydlog ; felly dy galon dithau, trwy brofedigaeth, 'a ogwydda tua phechod a'r Bÿd. Ond er hynny, os calon yw y mae Christ yn aros ynddi, calon y mae ffydd yn aros ynddi, mae aneliad a gogwyddiad y galon yn gyffredin tuagat Dduw a'i Fâb ef *Jesu Grist*.

2. *Os nis adwaenost dy galon, nis gwyddost pa ūn a wnâ Dduw ai derbyn dy offrw m ai peidio ;* Yn awr, pa mor anghyflurus yw it' ddwyn dy offrw m at Dduw beunydd, ac heb wybod

pa un a wna Duw ai dderbyn ai peidio. Chwi a wyddoch ddwyn o *Gain* offrwm, a dwyn o *Abel* offrwm; ond eiddo *Cain* a wrthodwyd, a'r eiddo *Abel* a dderbynwyd: Felly ti a ddeui beunydd at Dduw âth weddi, a'th Ddiolchgarwch; ti a ddeui yn ddirgel (yn dy deulu ac yn gyhoeddus (gydâ phobl Dduw) a fynnyti yn awr wybod pa un ai offrwm *Cain* onte *Abel* yw dy offrwm di? Os mynnit wybod hynny, *Adnebydd dydi dy hun*, adnebydd dy galon: Onid ydych yn eich adnabod eich hunain? Hola pa ffordd y mae dy galon yn tueddu: pan ddeuech â'th offrwm at Dduw, ydyw dy galon yn *uniawn tuag atto ef*? Os nis gwyddost fod dy galon yn uniawn yn hyn oll, nis byddi fyth siccer fod dy weddiau neu'th fawl yn gymmeradwy gan Dduw: Och! gan hynny *Holwch chwy chwi'ch hunain, profwch chwy chwi eich hunain*: Pa beth! onid ydych yn adnabodeich calonau? Onid ydych yn adnabod gogwydd eich calon, pa un ai tua'r nefoedd ai tuag uffern y mae? Oh! na fae pobl yn chwilio eu calonau, di-ddadl yw y gallent ddyfod i well gwybodaeth o honynt, nac fy ganddynt yn arferol.

3. Nis gwyddost beth a wna Duw â thi, mewn perthynas i dragwyddoldeb, oddieitbr it adnabod dy galon. A fynnyti wybod yr awr hon, ped feit i farw, pa un ai cadwedig ai damnedig fyddi? mi a ddywedaf it pa fodd,
Adnebydd

Adnebydd dy galon, a thi a gei wybod hynny ; oblegit rhaid it gael bodlonrwydd oddiwrthit dy hun yn yr achos hynny : Edrych o mewn, Ddŷn, ac yno y cei weled, naill ai bod dy enw wedi ei Scrifennu yn llyfr y bywyd, neu yr wyt etto tan nôd du gwrthod-edigaeth. Os gweli ddim ond dallineb meddwl, eydwybod wedi ei serio, caledwch calon, tuedd at bechod, hyfrydwch mewn anwiredd a phechod, a chalon wedi ei gogwyddo i wneud yr hyn sy' ngwrthwyneb i feddwl ac ewyllys Duw, ti a elli ddirnad dy ddiweddiad, yna ynte *nid yw Christ yno*, nid yw *ffydd yno* ; Beth ynte ! wele, os marw a wneif fel yr wyt, yn debyg i Ddiafol yn *dy galon*, ti a fyddi debyg iddo yn *dy gofpedigaeth*.

Felly, a fynnit wybod pa un a gyfiawnhâ Duw dydi yn y Dydd mawr ? Edrych ith calon ; a fedri di weled *Delw* Christ yn dy galon ? A weli fod *grás* yn dy galon ? Anadliadau ar ôi Duw ? Hiraeth ar ôl gogoniant Duw fel y gellych ei ogoneddu ef, a gweled eraill yn ei ogoneddu ef ? Nag ofna fyth dy ddamnio, oblegit ni theifl Duw fyth i uffern un y bo' ei *ddelw* ef arno. Felly oddiwrth hyn y gellwch gasclu, beth yw 'r achos fod cyn lleied o Griftnogion wedi, cyrhaeddyd y cyflwr hynny o siccrwydd y sonnir cymmaint am dano ? Mynegaf it, os mynnit wybod dy *gyflwr*, nid rhaid it chwennych adeynydd Colommen i ehedeg ir nef i chwilio y Cof-

Côf-restr yno, i edrych yw dy enw wedi ei Scrifennu yn llyfr y bywyd ; na raid, na raid, nid rhaid it fyned cyn belled ; gwna ond edrych o'th fewn dy *bunan*, Ddŷn, a thi a elli ganfod yw dy henw wedi ei Scrifennu yn Llyfr y bywyd, neu onte Anghymmeradwy ydwyd.

Och ! gan hynny os mynnit ofod y *Cwest-iwn* allan o ammeu, amofyn yn fanwl a'th calon ; ystyria dy galon ; pan *weddiech*, ystyria nid cymmaint pa beth a ddywedech, a pha beth a wnâ dy *galon*, a phan *foliannech*, ystyria ydyw dy galon yn ymdeimlo â mawl Duw, a phan *wrandawech*, ystyria, ydyw dy galon yn ymdeimlo â'r gair a glywech ti, ymma ti a elli ddyfod i roi *Barn* am danat dy *bun* ; ac wrth hyn y gelli wybod pa un ai dy fod yn *Anwyl*, ai nid wyt ; pa un a fydd dy offrwm yn gymmeradwy ai nis bydd ? A pha un a wnei ai bod yn gadwedig ai nis byddi.

Ac fel y bo 'ch yn gymmeradwy neu yn anghymmeradwy gydâ Duw wrth eich Calonnau, felly y byddwch gydâ *Chriſt* hefyd ; eſe a fynne iw holl Eglwysydd wybod ei fod ef yn *chwiliwr* y *calonnau*, ac y trina eſe bôb dŷn a dynes (yn proffessu Duwioldeb) yn ol eu *Calonnau*, nid yn ôl eu proffess *Datcudd*.
2. 23. *A'i phlant bi a laddaf â Marwolaeth : A'r boll Eglwysi a gânt wybod mai mysi yw yr bwn sydd yn chwilio yr arennau a'r Calonnau :*

Ac

Ac mi a roddaf i bôb un o bonoch yn ôl eich gweithredoedd. Dyna ûn rheswm.

2. *Cwmi a ddylech adnabod eich Calonau ; hynny yr wyf yn ei feddwl, wrth eich Adnabod eich hunain ; oblegit oddieithr i'ch Adnabod eich calonau, nis adnabyddwch fyth ddim o grefydd fel y dyle 'ch wybod ; cwmi a ellwch ddyfod ymma ir ysgol flwyddyn yn ol blwyddyn, ac eistedd ymma, a chlywed cant o bregethau, ond ni ddeallwch fyth na dirgelwch annuwioldeb, na dirgelwch grâs, hyd oni adnabyddoch eich calonau, oni adwaenoch eich calonau, nis gwyddoch ddim o bethau Duw, yr ydych yn gwbl ddieithriaid iddynt, os siarad a wnewch am bethau Duw, hyd oni adwaenoch eich calonau, siarad yr ydych yn debyg ir Paret, nid ydych yn deall Natur y pethau yr y'ch yn sôn am danynt : Pa fodd yr ymddengys hynny ? Wele.*

Yn gyntaf, nia wyt yn gwybod fel y dyleit, Natur pechod, na Natur grâs, yn y bywyd argrym o hono, hyd oni ddeuech i adnabod dy galon.

Adnabyddwch eich calonau, pa beth, onid ydych yn eich adnabod eich hunain ? Pam ?

Yn gyntaf, Os annuwiol wyt, ni wybyddi byth Natur y pechod fel y dyleit, mor gwbl a phan ddelych i adnabod dy galon : Yr wyt yn darllen amryw ddarluniad o Natur Pechod, a'r drwg o hono, a'r cyffroad o hono yn erbyn Duw ; a darllen yr wyt am amryw

ryw o siamplau o bechaduriaid, am *Gain* y lleiddiad, am *Pharao* y Brenin calon galed ; a *Judas* y Bradŵr, amryw o Siamplau sy gennyt yn y Scrythyr o ddynion annuwiol, ac mi a allaf ddywedyd, hyn fy beth heb lŷfr, hyd oni ddelych iw ddarllen ar dy galon dy bun : Oblegit pan oleuo Duw arnat felly, ag i adnabod dy galon, ti a gei ddarllen yr holl bethau hynny wedi eu hargraffu yn amlwg yno : Ydwyti yn darllen am elyniaeth i Dduw, a gelyniaeth i gyfiawnder ; ti a gei ei weled yno ar dy galon : Och ! ti a ddywedi, mi a ddarllennais am dano yn y *Bibl*, yn awr mi a welaf i fod yma yn fy nghalon : Pa wrthryfel a welaf ynddi yn erbyn Duw a Christ, ai gyfiawnder ? Yr wyt yn darllen yn y *Bibl* am *Gain* waedlyd, ti a elli ddarllen y cyffelyb mewn calon waedlyd, ddigllawn, lidiog ; ti a fuasit yn *Gain*, a gallasei dy ddwylaw fod yn ymdroi yngwaed dy frawd neu 'th chwaer, oni bae o achos gràs attaliedig.

Ac fel yr ydoedd *Judas*, y stori am *Judas*, y Brâd-wr hwnnw, ti a elli ei darllen yn dy galon, a'r stori am *Pharaob* galon-galed, a *Jezebel*, y wraig falch ddelw-addolgar honno ; ti a elli ddarllen yn dy galon, pan roddo Duw iti y deall o droi drosodd lŷfr dy galon, fel y caffech weled, *Cain* gwaedlyd, *Judas* dwyllodrus, *Pharaob* calon galed, *Jezebel* falch ; ti ai darllenni hwynt oll ar dy galon
dy

dy bun: A hyn yw'r *rbeswm* fod cyn lleied o honoch yn cael eu dwyn trosodd gyda thriftwch a galar at *Jesu Grist*, gan lefain, *Argiwydd daionus*! Achub fi dartu am danaf heboti! pa bryd gweiddi di allan felly? Wele, pan ddan-goso Duw iti annuwioldeb a ffeidd-dra *dy galon*. Och! mae amryw o honoch yn tybied na feiddie ladd; na, na wnae efe! a bu llawer, 'rwy'n coelio, yn meddwl hynny; nid yd-wyt ond tebyg i *Flaidd*, neu *Lew* mewn Cadwynau hyd oni ddeuo *Cbrist ith calon*, nid wyt ddim gwell na *phlentyn i Ddiafol*, mae'r cyfan yn dy Natur di, ac ni chyfaddefi byth mo' hyn yn gywir ac o'r galon, hyd oni wnelo Duw iti *di adnabod dy hunan*.

Ac ni ddeallwch byth mo' *Athrawiaeth yr Efengyl*, *Athrawiaeth* grâs, hyd oni adnabyddoch eich *Calonnau*. Nid oes na Dyn na Dynes wedi ei Sancteiddo nad yw'r *boll Efengyl wedi ei bysgrifennu allan o'r Bibl ar ei galon*; yno y Pregethir Christ, a thi a'i cei ef yn *dy galon*, os ydwyt un o blant Duw, ac yn y *Bibl* hynny y darllenni am *Yspryd Glân*, yspryd yn Sancteiddio ac yn felio, a thi a elli ei gael ef yn dy Sancteiddio a'th ddiddanu di, ac yn dy felio di hyd ddydd Prynedigaeth; edrych i'th Calon, ti a gei weled Selau'r yspryd, Selau'r yspryd glân *ar dy galon*: Ac yn yr *Scrythyr* y darllennwch ynghylch *Edifeirwch*, a phan ith ddychweler, ti a gei weled *Athrawiaeth Edifeirwch*

wch ar dy galon, ac Athrawiaeth ffydd ar dy galon, ac Athrawiaeth Marwbàd ar dy Galon, a diddanwch pobl Dduw ar dy galon.

Meddaf, hyd onis adnabyddoch eich calon-
nau, nis gwyddoch ddim fel y dylech, na
phechod, na chyfiawnder, yn y bywyd a'r
grym o hono, hyd oni ddeuoch i fod mewn
cydnabyddiaeth â'ch Calonau eich hunain.

Ond *Rheswm* arall pabam y *dylarch* eich
adnabod eich hunain ; hynny yw, tymheroedd
eich calon, *oblegit nis gellwch ond byw mewn*
pechod, pechodau mawrion yn erbyn Duw,
oddieithr i'ch adnabod eich Calonau ; oble-
git y mae amryw o ddyledswyddau yr ydych
yn rhwymedig, ond nis gellwch mo'i cy-
flawni, nes i'ch adnabod eich calonau ; me-
gis yn gyntaf ; ydwyti wedi dy Sancteiddio,
neu un wyt heb dy Sancteiddio ? A ydyw,
neu nid yw *Christ* ynot ? Ai credadyn wyt ?
Os nis gwyddost ei fod *ef* ynot, fôd *ffydd*
ynot, fod *grâs* ynot, *ni ddichon it fyth roddi*
Diolch i Dduw, ac iw Fâb ef Christ, am y
Ddawn fawr honno a rodaes efe itti, byd oni
wypach fod y *Rhodd* geuwyd. Yr wyt ylcat-
fydd, yn Moliannu Duw bôb Dydd am dy
Fara, a'th *wile*, a'th *orphwys*tra'r nôs, a'r
cyffelyb ; ac onid wyt mor ddibaid yn moli-
iannu Duw am Sancteiddio dy *Natur*, new-
id dy *galon*, am dy *gippio megis pentewyn*
allan o'r tân, ac am *scrifennu* dy *Henw* yn
llyfr y Bywyd ; nag ydwyf, meddi, oblegit
nid

dy nid yw siccr gennif wneuthur o hono ef hyn
 on, erofi; a thrwy dy anwybodæth hyn yr wyt
 yn yspeilio Duw o'i Ogoniant, nid wyt
 on- mewn un mesur yn diolch iddo ef am dan-
 na- ynt, o herwydd nas gwyddost pa un a wna-
 a'r- eth efe a'u rhoi iti ai peidio: Oh! *fymrodyr*,
 wn gwiliwch yspeilio Duw o'r Gogoniant sy'
 n. ddyledus iddo, am y *Fendith* fwya a roddes
 ich efe erioed iti.

dd Ond ai Dŷn heb ei Sancteiddio wyti, heb
 wn Grist, a dirâs, hyd oni adnabyddych dy galon,
 w, nis gelli wneud dyledswyddau eraill: Os heb
 le- Grist, di-râs, a di-edifeiriol wyt, pan wy-
 ch pech hynny, dy fawr ddyledswydd ydyw
 y- ymorol ar ol *Christ*, ffydd, ac edifeirwch;
 ae- ond hyd oni ddelych i wybod dy eisieu o
 io, Grist, ffydd, a grâs, nis ymfynni byth ar ôl
 w, *Christ*, ar ôl ffydd, a grâs; ond ti a ei rhagot
 t? mewn dall Ryfyg eu bôd hwynt gennit.

dd Ac ar y cyfrif hyn, rhaid i'ch adnabod eich
 ddi calonnau: Canys os ūn Duwiol wyt, yr wyt
 y yn yspeilio Duw o'r Gogoniant sy' ddyledus
 oni iddo am dy wneud ti yn gyfryw. Ac os un
 at- *Annuwiol* wyt, yr wyt yn dy dorri dy hun
 dy ymmaith rhag edrych ar ôl *Christ*, ffydd a
 a'r grâs.

li- *Trachefn*, ti a ddyleit adnabod dy galon, os
 w- amgen ti a wnei gam â'th Calon, yr wyt yn
 yn gwneud Cam â thi dy bun o ran *Cyffur*. Os
 yn yw *Christ* ynot, nis mynne efe it fod o gal-
 git on drifft, ond efe a fynne it lawenhau ynddo
 nid ef

ef; ie llawenbau yn oestadol ynddo ef; efe a alwodd ar ei Brophwydi, ac a ddywedodd, *Cyffurwch; cyffurwch fy Mhobl*: Mae'n cymmeryd gofal ar i'ch cyffur gael ei barhau, i chwi: *Cymmerwch gyffur*. Dywedaf it yn awr, hyd oni ddelych i adnabod dy galon, ei thuedd ai threfn, pa un a'i tuagat *Dduw*, a'i'r *Byd* y mae, tuag at *Dduw* a'i *Diafol*, tuag at *Dduw* a'i pechod; hyd oni wypprech hyn, nis gelli fyth gymmeryd cyffur, ond byw a wnei fywyd trist anghysurus, ac a fyddi yn oestad yn ammeu pa un ai'th fod ti a *Christ* yn perthyn i'ch gilydd; a phan fyddych farw, nis gwyddost pa un a'i Cadwedig a'i damnedig fyddi: Pa fywyd digalon, a digyffur ydyw hwn? Oh! gan hynny, fel yr ydych yn prifio 'ch cyffuron eich hunain, edrychwch yn dda at eich calonnau, fel y galloch wybod yn ddiogel, a ydyw *Christ* ynoch, ac a ydych chwi yn y ffydd.

Wele, ond chwi a ddywedwch, dywedafoch ini fod *Achosion* da ddigon am adnabod o honom ein calonnau, ac a roesoch rai *Rheolau cyffredin* ar y ffordd, i wybod pa un a wna ein calonnau ni ai bod tuag at *Dduw*, a *Christ*, a'r *nefoedd*; neu ynte tuag at *Diafol*, a *pechod*, a'r *Byd*: Ond ni a chwennychem gael *Rheolau mwy neulltuol*.

Er mwyn hyn, dymunaf arnoch yn unig gofio y *Rheolau* a roddais i o'r blaen. *Megis* yn gyntaf, *Cofiwch* yr hyn a draethais ar

ar y pwnc hynny sef o *fôd Cbrist yn aros ynnoch.*

Pa fodd y cawn wybod, *fod Cbrist ynom neu nid yw?* Pa fodd! yn gyntaf, gellwch wybod hynny *wrth byn*; ydyw *ei Natur ef ynnoch?* *Ec.* megis o'r blaen *ynghylch bod Cbrist yn aros ynom*; a hynny, *ynghylch bod ffydd ynom.*

Ni Chrybwyllaf am danynt ymma, gan ddarfod imi fynegu am danynt yn helaeth o'r blaen; megis yn gyntaf, am hynny, *ynghylch bod Cbrist ynom*; sef, 1. *Bodei Natur ef ynom.*

2. *Bôd ei yspryd ef ynom.*

3. *Bôd ei Deyrnas ef o'n mewn.*

Yn ail, ynghylch Ffydd; gwir ffydd, cynheddfau'r hon a otodasom i lawr o'r blaen.

Ac wedi hyn oll, rwy'n ofni yr â amryw o honoch ymmaith, a bod mor *Anadnabyddus â chwi eich bunain* ag a fuoch erioed: Pe deue un attoch, a dywedyd; ydych *chwi yn eich Adnabod eich bunain?* Pa ryw atteb a wneit? Pe dyweddei efe, ti a fuost yn wrandawr accw, awr gyfan, neu'n y chwaneg; a dwys gynhorwyd ti i'th adnabod dy hunain; a dywedwyd it am y *perigl* mawr o fod heb dy adnabod dy hun, a pha beth *cysfarus* ydyw it' dy adnabod dy hun: Beth a attebit i'r gofyniad hwn? A *Adwaenost* i tydi dy hun? Rwy'n ofni y gofynnei rhai imi, beth yr wyf yn ei feddwl? Mi a ddangosais it' beth yw'r *Hunan*; a pha beth ydyw, i'th

adnabod dy *bunan* : Ac a fum yn arferu Rhe-
 fymmau ith gymhell di, ac mi a roddais *Re-
 olau* iti i'th adnabod dy hun wrthynt, ac yn
 awr ti a ddywedi, beth yr wyf yn ei synied?
 wele, mi a ddywedaf it, pan yr wyf yn dy-
 wedyd, A *adwaenost i tydi dy bun?* gotyn yr
 wyf, yw *Christ* ynot, *Ddŷn?* Onte nid yw ;
 a fedri di ddywedyd, y mae efe *ynof*, mae
Natur nefol Sanctaidd *Christ* ynofi, mae *Na-
 tur* ostyngedig addfwyn *Christ* ynof : Mae
teyrnas Christ ynofi : A elli di ddywedyd
 felly ? Neu nis gelli ddywedyd felly ? Fe allei
 fod rhai o honoch tan argyhoeddiad ; nad
 yw *Natur Christ* ynoch ; nad yw *yspryd
 Christ*, na *theyrnas Christ* ynoch : Wele, dy-
 wedaf, oh ! tydi *Ddŷn*, (ple bynnac yr wyt)
ffoa, *ffoa*, i *ddinas noddfa* : Rhag i ddialudd y
 gwaed ddyfod o hyd it ; canys ti a gei farw
 yn ddiau, os ni ffoi i'r *ddinas noddfa* ; ffoa
 at yr Arglwydd *Jesu Grist* trwy *ffydd a gwe-
 ddi* ; attolyga arno gymeryd o hono feddiant
 o'th calon i Sancteiddio dy galon, i rod-di iti
 wîr ffydd jachusol ; os nis gwnei, dialydd y
 gwaed a'th oddiwes di, a rhaid it farw y
 tarwolaeth ; os nid yw *Christ* ynoch, os
 nid yw *ffydd* ynoch, yr ydych yn *Angbym-
 meradwy* : Oh ! ffoa at yr Arglwydd *Jesu
 Grist*, ffoa atto trwy *weddi* : Attolyga arno
 fod yn drugarog wrthyt greadur tlawd, dall,
 di-râs : Oh ! tydi *Brenin* y gogoniant, tyred
 i'm mewn, fel y gallwyf ddywedyd, yn gy-
 ftal ag eraill, dy fod ti o'm mewn. Ac

Ac mewn perthynas i chwi y rhai ydych
bôbl yr Arglwydd, sy'n rhodio 'n amheus,
 chwy chwi y Sawl ydych *Blant y goleuni*, i
 chwi fod *heb eich adnabod eich hunain* ! pa
 gywilydd ydyw ? Beth a fuoch yn ei wneuthur
 tros eich holl ddyddiau ? *Pa beth ? Ai nid*
ydych yn adnabod eich calonau ? Nid rhyfedd
 yw, nad yw annuwiolion y ddaiar yn adna-
 bod eu calonau ; oblegit, *Dur y Bŷd brun*
a'u dallodd hwynt, ond yr Arglwydd a'ch
 goleuodd chwi, maent hwy yn cyscu, chwi
 sy'n effro ; hwynthwy ydynt yn feirw, byw
 ydych chwi. Peth Rhyfedd ! nad ydych
 chwi yn adnabod eich calonau !

Wele, ond yscatfydd (meddwch) fy môd
 yn dywedyd wrthych chwi sy'n *Rabl Dduw* ;
 yr ym yn *cydnabod*, ac a gwymerem gywilydd
ini'n hunain, ein cywilydd yw, nyni a hola-
 fon ein calonau, ac nis gwyddom pa fodd
 i roddi *Barn* o honom ein hunain arnom ein
 hunain, a *pha beth a ddywedwn wrth y peth-*
au byn ? Rhodio yr ydym mewn cynnwrf
 meddwl tros ein holl ddyddiau, yr ydym yn
 gweddio, ac yn *gwrando*, ac yn *gwilied*, ac yn
 cymysgu pechod gyda 'n *Dyledswyddau* ;
 Beth a wnawn ni ? Rhodio yr ydym yn y
 tywyll, weithan, fy *Mrodyr*, peth iw alaru
 ydyw, eich bod yn rhodio yn y tywyll ; peth
 tōst ydyw fod o *Grist* ynoch, a chwi heb ei
 weled ef ; ar fod gennych y cyfryw *Diws*
 cyfoethog, o *ffydd a grâs*, a'ch bod heb wy-
 bod

bod ei fod gennych, fod Duw yn cael ei
yspeilio o ogoniant y Rhodd, a chwithau o'r cy-
ffur o'r Rhodd, peth tôft ydyw ; ac am hyn-
 ny y mae i chwi achos iw alaru : Ond chwi
 a ddywedwch, *pa fodd y gwellbawn hyn ?* Mi
 a ddywedaf i chwi ; *Holwch chwy chwi eich*
bunain ; ond chwi a ddywedwch, fe ddarfu
 ini : le, ond a *wnaethoch hynny yn fynych ?* A
 wnaethoch hynny beunydd ? ydyw 'ch llygad
 yn' oestad *arnoch eich bunain ?* Ydych chwi
 yn fynych, ydych chwi beunydd, ydych chwi
 megis bôb awr yn edrych yn ôl ar eich
Calonnau a'ch ffyrad ; Pa fodd y mae yn awr ?
 Pa fodd y mae fy nghalon yn fefyll tuag at
 Dduw yn y weithred hon ? Pa un ai da a'i
 drwg a wneis ? Ac a ydych ar y *profiad*, yn
 cael fod eich *Calonnau* gan mwyaf wedi eu
 getod yn gywir ar Dduw, ar *Grist a Grâs*,
 ac nid ydych yn dymuno dim yn gymmaint ?
 Ydyw 'ch calon a'ch cydwybod yn rhoi i
 chwi ateb i hyn, mai'ch *dymuniant yn gyffred-*
inol ydyw ar ryngu bodd Duw ym mhôb peth ?
 Weithan ! paham yr ammheuit ti ? Pam y
 rhufiti ? Nid cig a gwaed a roddes hyn eri-
 oed ynoti ; nid yr Hên ddyn ydyw hyn, y
Dŷn newydd ydyw hyn ; oblegit yr Hên
 ddŷn sy' *elyriaeth yn erbyn Duw ?* Pa fodd
 y mae yn bôd, dy fôd yn gymmodlawn a
 Duw, ac yn fwy dymunol ar ryngu-bodd
 iddo ? Rhaid i hyn fod y *Dŷn newydd*.

Ond os byw yr wyt mewn pechod, a'th fôd
 yn

yn ei garu, ac yn dy fodloni dy hun ynddo, ac wedi pechu o honot, nid wyt yn gofalu am dano, ac nid wyt yn dy flino dy hun o'i blegit; hyn fy'n *arwydd* fod y Diafol wedi dy ddallu a'th serio, fod y Diafol wedi gosod y nôd du o Anghymmeradwyaeth arnat.

Ond dywedyd yr wyf wrth y rhai fy o ddull arall, y rhai am *bob gair segur a ddywedant* y mae'n flin arnynt, ac a dristânt am *bôb meddwl ofer*; fy'n ei wneud yn orchwyl iddynt ar gadw eu *Meddylliau*, *geiriau* a'u *gweithbreacedd*, wedi eu trefnu yn ôl gair Daw, rhaid i hyn fod oddi uchod.

Ond chwi a ddywedwch, *Er cymmeryd o honof ofal mawr iatwn yngbyleb fy boli fy hun*; nid wyf etto'n fodlon: Pam, yr *Achos* yw, nid wyt yn *dwys-ersyn* yr *yspryd*, fy i'th oleuo di, ac i egluro hyn iti: Ah! os dwyn tyftiolaeth yr wyt am danat dy hun, dy Dyftiolaeth a fydd yn gau; ond pan y deuo i mewn Dyftiolaeth heblaw dy gydwybod dy hun, a mwy na'th gydwybod di, a hynny yw'r *yspryd*, a'th oleuo, a dangos o hono y *grâs*, y *natur*, ac *yspryd*, a *theyrnas*, *Christ* fy' ynoti, a'th gadarn berfwadio dy fod yn *Blentyn Duw*; wedi hyn nis amheui yn ei gylch.

Yn awr, yscatfydd na buost daer gydâ Dûw ar roi o hono it yr *yspryd bynny* i felio, i dystio dy fôd yn *Fâb* i Ddau, neu ynte yr wyt yn ymfodloni gydâ *dymuniant* o'r *yspryd* i felio, ac wyt yn ei ceuluso *ymboli*; neu *ym-*

holi yr wyt, ac esceuluso yr wyt weddio am yr *yspryd i felio* ; ac yno nid rhyfedd yw nas bodlonir monoch ; ond rhowch y ddau yng-hyd : Bydded yn waith gennych ddydd a nôs i'ch *Holi*, ac yno yn ddibaid gweddiwch ar *Dduw* am yr *yspryd bynny a'ch felia* byd ddydd pryniad y *pwrcas*, ac a ddygo *dystiolaeth gyda'ch ysprydoedd chwi*, eich bod *chwi* yn *Blant i Dduw* : Oh ! pa fywyd cyffurus a fyddwch chwi ei fyw, pan ddattodir yr ammhueuaeth mawr hynny ; gwnâ ddyledswyddau yn felys iti.

Yn gyntaf, *Gweddi*, ti a ei at *Dduw* megis *plentyn at ei Dâd* ; ni fydd prydiau gweddio yn gymaint baich ag yr oeddynt gynt ; ti a fyddi hyderus y cei *Atteb*, canys ni necci *Duw* iw *Blant* ddim a fyddo er llês iddynt, oh ! ynte, pa gyffur ydyw hyn, *Pa bryd bynnag yr eloch at Dduw*, y *cewch beth bynnac a ofynnoch ganddo*. Gwna *Wrando a darllen* yn felys itti ; pôb *Addewid* a glywecht' neu a ddarlleni, ti a ellî ddywedyd, *Hwn sy eiddo fi* ; pan y darllenni ynghylch *Maddeuant pechodau*, neu *Fabwysiad* ; pan yr wyt yn darllen neu yn clywed am y *Nêf* (neu'r cyffelyb) fe ddichon iti ddywedyd, y *Pardwn* hwn sy'n eiddo fi, y *Mabwysiad* hwn sy' eiddo fi ; yr *Etifeddiaeth* hon o eiddo'r *Saint* yn y *goleuni*, sy' eiddo fi.

Oh ! na fedrem o hyn allan fod yn fwy diwyd yn chwilio 'n *Calonnau'n hunain*, er
mwyn

mwyn deall beth yw eu tuedd hwynt, pa un ai tuag at *Dduw*, a'i tua *Diabol*, tua'r *nefoedd* a'i *uffern*? Na bae'ch chwi a minneu yn fwy gofalus yn chwilio'n calonnau, fel wrth hynny y delom ir Adnabyddiaeth o honom ein hunain, fel na byddom yn Anghydnabyddus â ni'n hunain; canys cywilydd yw ini fod yn Anghydnabyddus â ni ein hunain; pa beth, ai nid ydych yn eich adnabod eich hunain? Medd yr *Apostol*, onid ydych yn eich adnabod eich hunain? Pa fodd! fod *Jesu Grist* ynoch oddi eithr eich bod yn Anghymmeradwy.

Yr ail ddyledswydd fydd etto 'n ôl, yr hon y rhwymmodd Duw chwi iddi, *Mewn perthynas* ir ddau beth mawr o bwys yn y *Tecst*, fef, ffydd, a *Bôd Crist* ynoch.

Y Ddyledswydd gyntaf ydoedd, *Adnabyddwch eich hunain*; gwnewch eich goreu ar wybod ydyw *Christ* ynoch, ydyw ffydd ynoch?

Yr ail ydyw, *Holwch eich hunain*, tel y deloch ir gwybodaeth o honoch eich hunain.

Mi a grybwyllaf yn awr am eich Dyledswydd fawr o *Ymboliad*.

1. Eich dyledswydd ydyw fod gennych *Grist* o'ch mewn, a *Fydd* ynoch.

2. Eich Dyledswydd ydyw gwybod fod *Christ* ynoch, a bod ffydd ynoch.

3. Eich Dyledswydd ydyw, ar *Holi* o bonoch chwy chwi 'ch hunain, fel y gwybyddoch

pa un a wna ffydd a bod ynoch ? a bod *Christ* ynoch ? *Holwch chwy chwi eich hunain, Prof-wch chwy chwi eich hunain, nid ydych yn eich adnabod eich hunain ?* Beth, ydych chwi yn anadnabyddus â chwi eich hunain mewn perthynas i'r pethau yr 'wyf yn crybwyll am danynt ? Hynny yw, Pa un ai *Credadŷn* y'ch neu nide, Pa un ai *Christianogion* ydych onte nitê ? Pa un a wnewch ai bod felly mewn gwirionedd ? Ai felly yr ydych mewn cywirdeb ?

Yr Athrawiaeth a fydd hon ?

Yr unig fôdd arferol i ddyfod i Siccr wybodaeth, pa un a wna Jêsu Grist ai bod ynom, a bod ffydd ynom, i wybod pa un ai cadwedig ai Damnedig fyddwn ? Yr unig fodd arferol i wybod byn ydyw trwy 'n Holi ein hunain.

Hon yw'r wers a chwennychwn ddyfscu i chwi ; hynny ydyw meddwl yr *Athrawiaeth* ; Ewyllysiwn ddyfscu i chwi y wers hon, mae'r unig fôdd arferol i wybod, ydyw *Christ* ynom, ac a oes ffydd ynom, ac felly pa un ai mewn cyflwr o *j chydwr iaeth* onte *Damnedigaeth* yr ydym ; ydyw trwy ein boli ein hunain.

Yn ddiau, nid oes ymma nêb sy'n credu fod *tragwyddoldeb* o fywyd, a *Thragwyddoldeb* Marwolaeth, nas byddei 'n dda ganddo wybod pa un o'r rha'in yw ei *Ran* ; pa un (pe byddech farw) ai *cadwedig ai Damnedig fydd-ech* ? Rwy'n dywedyd i chwi, os mynnech wybod hynny, rhaid i chwi ofyn, *ydwysfi yn*
credu

credu neu nid ydwyf? Ydyw Christ ynof onte nid yw? Pa ũn ai Christ ai Diafol sy'n aros ynof? Os Christ sy'n preswilio ynot, ti a fyddi'n gadwedig, ond os amgen, os ti a fyddi farw hebddo, ti a ddemnir.

Ond chwi a ddywedwch, *A ddichon ini ddyfod i siccrwydd o byn, i wybod pa un a wnâ Christ ai bod ynom ai nid yw? Chwi a ellwch; pa fodd y deuwn i wybod hyn? Yn awr, wrth Hunan-ymboliad; os ewyllysiech wybod hynny, rhaid i'ch ymosod ynghylch y Ddyledswydd hon o Hunan-ymboliad; Profwch chwy chwi eich hunain yn llwyr trwodd ydyw Christ ynoch neu nid yw, ac wedi, bydd hawdd i'ch wybod pa ũn ai ir nêf ai i uffern y cewch fyned.*

Dywedyd yr wyf, mai'r modd *Arferol* yw o wybod, pa un a oes gennym ffydd neu nid oes, pa un a yw *Christ* gennym neu nid yw?

Mi a wn fod ffordd *Anarferol* o ddatcuddio hyn; ond anaml jawn ydyw; canys *Daniel* a gafodd Ddatcuddio hyn iddo mewn môdd *Anarferol*, ei Fôd ef yn ũn Anwyl gan Dduw: Dyna'r peth mawr yr ydych yn ymosyn ar ei ol: A allafi fod yn siccr fy mod yn Anwyl gan Dduw? Cewch weled fod Duw wedi Ddatcuddio hyn i *Ddaniel* mewn modd *Anarferol* trwy *Angel*; Dan. 9. 22. *Gabriel* a ddaeth atto ef (*wers 21.*) hwnnw oedd *Angel* yr *Arglwydd*; *Efe a barodd im adcall, ac a ymddiddanodd â mi, ac a ddywedodd Daniel, daethym*

daethym yn awr allan i beri it fedru deall. In nechreu dy weddiau, yr aeth y gorchymyn allan, ac mi a ddeuthum i'w fynegu iti: Canys Anwyl ydwyt ti: Oh! pa gennadwri i lonni calon a fydde hon, pe'r anfonei Duw Angel o'r nef i fynegu i chwi, chwy chwi ydych wŷr a gwagedd Anwyl; Pe deue Angel i'ch Stafell wedi eich bod yn gweddio, fel yr oedd Daniel, ac yn tanu eich Achosion ger bron yr Arglwydd gydâg ocheneidiau a dagrau, a dytod o Angel, a dywedyd, o Ddyn! o Ddynes! ūn Anwyl: Yn awr yr oedd Daniel yn siccr fod Duw yn ei garu ef, o herwydd cael e hono ddatcuddiad o hyn mewn modd Anarferol: Ac felly y galle Paul wybod ei fod yn llestr Etholedig trwy datcuddiad Anarferol (ond nid yw Duw yn awr yn trin ei bobl yn ôl y Dull hyn) Gallasei Paul wybod hynny trwy Ananias, oblegid Jesu Grist a ddywedodd wrtho fod Paul yn Llestr Etholedig, dewisol a gwerthfawr, Act. 9. 15. Yr Arglwydd yn anfon Ananias at Paul, oblegit yr oedd Paul newydd ei Ddychwelyd; Ananias a rusei ychydig i fyned, o herwydd ete a glywsei fod o Paul yn Erlidiwr mawr; pam; eb yr Arglwydd wrtho, er mwyn symmud ymmaith ei arswyd ef; Dôs ymmaith, canys y mae hwn yn llestr etholedig imi: Duw yn awr a ddatcuddiodd hyn o'r nefoedd i Ananias, yr hwn a allei yn dda jawn fynegu i Paul hyn, a gwneud Paul yn

yn Gydabyddus â'r hyn a ddywedafse Duw.

Ond ti a ddywedi, ni ddywedodd Duw er-
ned wrthbifi felly, fy môd yn llestr etheledig; ni
anfonwyd erioed *Angel* attom ni i tynegu ini,
ni bôd ni yn rhai, megis *Daniel*, yn An-
wyl gan yr Arglwydd; etto, er na chawfom
ffordd *anarferol* hon o Ddatcuddio ini y
Dirgelwch mawr hwn etto, mynegaf i'ch,
od ffordd *arferol* trwy'r hon y trefnodd Duw
felly, fel y gallem oll ddyfod i'r gwybodaeth
o hyn.

A fynnit ti wybod a wyt yn *Anwyl* gan yr
Arglwydd, pa ūn a wyt yn *llestr etheledig*?
Weithian, *Hola tydi dy hun, profa tydi dy*
hun; dymma'r ffordd *arferol*.

Trwy ddifrifol, cwbl, a manwl *Holiad* o
bonom ein hunain, ni a ellwn oll ddyfod i
wybod a yw *Christ* ynom, a ydyw ffydd yn-
om neu nid yw? pa un ai Credadwy ai ang-
redadwy ydym? ac felly pa un ai mewn
cyflwr o jechydwriaeth ai damnedigaeth yr
ydym? pe byddem feirw y nôs hon, cyn
tywynnu o'r Haul trachefn arnom, pa ūn
ai ir *nef* ai i *uffern* yr awn?

Duw a ddichon, os mynn efe, ddatcuddio
yn i chwi o'r *nef*, trwy fodd *anarferol*;
felly pe mynne, efe a alle eich porthi, me-
gis yr *Israel* a *Manna*, heb i chwinag ar-
edig, na *bau*, na *medi*, a'r cyffelyb: ond ni
ddyru Duw i chwi mo 'ch Bara heb aredig,
hau,

hau, medî, llafurio a Chwysu. Felly Duwa
wnâ i chwi weithio gydâg ef am râs ; ac a
wna i chwi weithio gydâg ef i chwilio allan
pa ũn ai bod gennych *râs* ai peidio. Fe
allei efe roi *grâs* iti heb dy fod ti, megis,
yn gwneuthur ũn rhywbeth ; a phan
fo' gennit, efe a alle wneud iti wybod hynny :
ond efe a wnâ iti dy *Holi dy hunan, dy Brofi*
tydi dy hunan, a'th ddwyn dy Hunan at y
Mae'n profiad, a'th tasfu dy Hunan a'th holl
ffyrdd ir Wyntyll i'th nithio, i weled Rhag-
or rhwng y mân-us ar gwenith fy' ynoti ; efe
a wnâ iti gymmeryd poen yn hyn.

Dymma'r ffordd *arferol* trwy'r hon y cei
wybod pa gyflwr yr wyt ynddo.

Ere gluro hynny mi a fynnegaf am y pe-
thau hyn.

1. *Mi a ddangosaf i'ch y Rhesymmau o ber-
wydd pa rai, 'rwy'n dywedyd, ei bod yn Ddy-
ledus arnoch i'ch boli eich hunain.*

2. *Dangosaf i'ch y Rheolau wrth ba rai y
dylech eich boli eich hunain, i'ch mesur eich
hunain.*

3. *Yspsaf i chwi yr amferoedd addas, a'r
prydiau, a'r odfeudd i'ch boli, a'ch profi eich
hunain. Nid yw pŏb amser fel ei gilydd i
chwi i'ch profi 'ch hunain.*

4. *Dangosaf i chwi ymmbâ ryw fodd y gosod-
wch eich hunain at y Rheolau hyn, fel y galloch
ddyfod ir adnabyddiaeth o honoch eich hunain.*

Yn gyntaf ; yngbyleb y *Rhesymmau* o'r

Pwnc.

Pwnc. Ond ai'n Dyledswydd ni ydyw ein Holi ein hunain? ie; pa ham hynny? yn yntaf, oblegit mai gorchymyn Duw ydyw; mynn Duw iddo fôd felly. Yr ydych yn darllen fod yr *Apostol* yn erchi i *chwi eich holi eich hunain*; ond pa beth bynnac y mae'r *Apostol* yn erchi i *chwi ei wneud*, rhaid i *chwi feddwl* fod Duw yn peri i *chwi ei wneud*; oblegit Duw sy'n llefaru trwy'r *Apostol*; yr *yspryd-Glân* sy' yn ei ddywedyd yn yr *Apostol*; *Holwch chwy chwi eich hunain*, medd Paul, *Profwch chwy chwi eich hunain*, medd Paul; y meddwl yw, *Holwch chwy chwi eich hunain*, medd Duw; *Profwch Chwy chwi eich hunain*, medd Duw.

Ond *chwi a ddywedwch*, *pa ham y mynn Duw iddo fôd felly?* (pam, y mae holl orchmynion Duw yn orchmynion rhesymmol.) mi a fyn-gaf i *chwi pahan*, oblegit *chwy chwi y rhai ydych biant iddo*, *ir Sawl y rhoddes efe râs*, *efe a fynne i chwi ei wybod*, fod gennych *râs*; pha ham hynny? am ddau reswm, *un ydyw er mwyn eich cyssur chwi*, a'r llall ydyw *er mwyn ei ogoniant ef*: ni fynne Duw i *chwi golli gyssur eich grasau*, ac ni fynne efe golli *ogoniant eich grâs chwi*.

Duw, fel *Tâd*, a grogodd yn ddirgel *Diws* amgylch eich gwddf, ac a archodd i *chwi* eich dadwregysu eich hunain, i ba beth? tel caech y *Diws* a rwymodd efe yno; oblegit tra y mae yn ddirgel ac yn guddiedig, nid

nid oes i chwi mor cyffur o hono, nac
Dduw mo'r mawl o hono.

O, onis dadwregysfych eich hunain, ond
ddadfottymmwch eich hunain, i weled a gro
godd Duw y *Dlws* yno? pa un a ydyw
Christ yno onte nid yw? ydyw *ffydd* yno
neu nid yw? rwy'n dywedyd it', mae'n
ddlws mwy gwerthfawr na'r *Byd*. Och
mae amryw o honoch yn myned yn alaru
ac yn *fethiant*, fel pe buase Duw heb wneu
thur dim croch; och! eich camgymeriad
ydyw, gwnaeth Duw lawer croch. Ond ni
chwymerwch chwi y boen i edrych beth a
wnaeth croch; ni ddygwch chwi mo hono
och eich hunain at brofiad: oh! pa gymaint
o anrhydedd y mae Duw yn ei golli! mae
ei bobl ef yn oestad yn gweiddi am *râs*, a
thariad, a *thrugaredd*, a Duw wedi eu rhoi
iddynt, ac ni rônt ûn amter fawl iddo. Nid
rhyfedd ynte, fôd *Duw* yn gorchymyn it' dy
Holi dy bun, dy brofi dy bun. Wele dyna ûn
rheswm.

Yn ail, *Rheswm* arall paham y dylech eich
Holi eich hunain er mwyn gweled o honoch
oes gennych *ffydd* neu nid oes, i weled ydyw
Christ ynoch neu nid yw; ydyw, oblegit y
fael fawr a ellwch ei gael wrth hynny, *Head-
wch*, *llonyddwch* a *Sefydliad*.

Ond pa fodd felly? Wele, y modd hyn;
wedi unwaith bod o honoch yn Siccr fôd
ffydd a *Christ* gennych, a bôd grâs gennych,

nis bydd eich meddyliau yn unig wedi eu bodloni o ran hynny ; ond bydd eich meddyliau wedi eu bodloni o ran amryw o bethau pwysfawr eraill ; *megis pa beth ?* Megis o ran yr *Efengyl* a glywfoch a'r gweinidogion yr ydych yn eu gwrando, a'r ordinhadau yr ydych yn eu mwynhau, pa un a wnânt a'i bod o *Grist* mewn gwirionedd ? Weithian, pa fodd y bydd ir Adnabyddiaeth o honof fy hun, o fod gennyf *ffydd*, a *Christ*, fy sefydlu i, mewn perthynas iddynt ? Wele, yn y modd hyn, pan wpech fod ffydd gennyt, a *Christ* gennyt, ti a ddywedi, pa fodd y daethym ir ffydd hon, a pha fodd y daethym at y *Christ* hwn ? A chael o honot dderbyn o honot *Grist* wrth *ddisgwyl ar y Pregethiad o Efengyl Christ*, trwy orwedd tan weinidogaeth *Christ*, trwy fwynhau ac arferu Ordinhadau *Christ*, y daethym i gael *ffydd a Christ* ; *Meddaf, trwy'r Moddion hyn*.

Beth fy'n canlyn Wedi ? Yno mae'n ddio-gel gennyf fod yr *Efengyl* yr wyf yn ei chlywed yn *Efengyl* gywir, a'r *Weinidogaeth*, yr wyf yn ei gwrando yn gywir *Weinidogaeth*, a'r *Ordinhadau* yr wyf yn eu harferu yn *Ordinhadau* cywir. A pheth yw'r defnydd o hyn ? Hyn a'th Sefydle di, pan fo' llawer yn llefain, *lle ymma Grist*, ac *lle accw Grist* ; Wele ymma *Weinidogaeth Grist*, ac accw *Weinidogaeth Christ*, ll'ymma, ac accw *Ordinhadau Christ*.

Hyn

Hyn yn awr a'th sefydle di, oes gennyt *Grist* ynot? Ydyw ei *Natur* ef ynot? 'Yw ei *Deyrnas* ef ynot? A *ail-anwyd* ti yn y ffordd hyn? hyn a'th sefydla; aed y *Byd* y ffordd y gwel yn dda, diogel ydwyf fy mod i yn yr union; pam? Pam! oblegit mi a gefais *Grist* ymma, mi a gefais *ffydd* ymma, mae yn ddiogel gynnys fy mod yn yr jawm.

Ac yn y modd hyn y mae'r *Apostol* yn myned i brofi ei fod ef yn *Apostol*, a bod yr *Efengyl* a ddy/codd efe yn *Efengyl* gywir; hwy a amheuent ei *Apostoliaeth* ef, pam, eb efe wrthynt yn yr *Epistol* hwn, gan eich bod yn ceisio prawf o fod *Christ* yn llefaru ynosi; yr ydych yn fy ngosod ar brofi, pa un a yw *Christ* yn llefaru trwof? Pa un a ydwyf *Apostol* wedi ei anfon gan *Grist*? Pa un ai pregethu y wir *Efengyl* yr'wyf ai nide? Chwi a'm gosodwch ar brofi ty ngweinidogaeth; attolwg ich eich profi eich bunain, ydyw *Christ* ynoch? Ydyw *ffydd* ynoch? Od oes gennych *ffydd*, od oes gennych *Grist*, chwi a'u cawsoch trwy'r *Efengyl* a bregethais i; ac os cawsoch hwynt trwy'r *Efengyl* a bregethais i, yno ynte mae fy *Efengyl* i o *Grist*, ac yno *Gweinidog Christ* ydwyf.

Ac a fynnech wybod y *Rheswm* pam y mae cymmaint yn rhedeg ymaith at *Efengyl* arall, a *Christ* arall, ac a glywant am *Grist* arall o mewn iddynt (megis y mae rhai yn gwrthod

gwrthod ac yn cae allan yr hwn sy' oddi-
allan iddynt) creaduriaid truaïn anwaftad
ydynt, ac nis gwyddant beth iw wneud;
Beth yw'r *Achos* o hyn? Och! ni adwaenant
Mo bonynt eu hunain; pe gwybuaſent fôd
Chriſt ynddynt, a bod ffydd ynddynt, ni
Chynhyrfafid ac ni ſymudafid monynt gan
yr Athrawiaeth honno.

Chriſt ſy'n dyweud, os gwna nêb fy ewylllys
i, eſe a geiff wybod am yr Athrawiaeth mai
oddi uchod y mae. Pan ddeuech i ddeall fod
yr Athrawiaeth hon yn burw i lawr Deyr-
nas Satan, ac yn goſod i ſynu Deyrnas Chriſt;
ei bod yn burw pechod i lawr ynot, ac yn
goſod i ſynu Gyfiawnder, ac yr wyt yn tei-
mlo hyn yn y grym o hono, yna ti a fferni,
fôd Duw yn ddiau ynddi; canys oni buaſe
eſe ynddi, ni buaſe byth yn gweithio'r cyfne-
widiad hyn ar fy nghalon.

A thrwy'r *Rheswm* hwn, ar y fail hon, y
mae'r *Apoſtol* yn rhoi fenn dôſt i'r *Galatiaid*
am eu bôd yn cluſtfeinio i, ac yn gwrando
ar fath arall o ddyscawdwyr: Eſe a'u geilw
yn *Galatiaid* ynfyd, Gal. 3. 1, 2. O y *Gal-*
latiaid ynfyd, prwy a'ch llygadtynodd chwi, fel
nad ufuddbaech i'r gwirionedd: I ba rai o flaen
eu llygaid y portreiadwyd *Jeſu Chriſt*, wedi ei
groeshoelio yn eich plith? Pam yr ydych yn
cluſt-ymwrando ar *Eſengyl* arall? Ffordd ar-
all o *Gyfiawnbod*? Ffordd arall o *jechydwr-*
iaeth? Beth yw'r *Rheswm* o hono? Nis
K gofynnwn

gofynnwn i chwi ond yr ūn Cwestiwn hwn; ai wrth weithredoedd y Ddeddf y derbyniafoc yr yspryd, ynteu wrth wrandawriad ffydd? Mewn ammeu yr ydych pa un ai uno a'r Iddewon a ddyleich, vnteu dyfod ymmaith oddiwrthynt, at bŵr stât Efangylaidd, trwy gredu cyfiawnbâd trwy ffydd? Nis gwyddoch ymmhâ le i sefydlu: Gofyn yr wyf i chwi y Cwestiwn hwn, yr ydych bawb yn cymeryd arnoch fod yr yspryd gennych! attolwg mynegwch i mi pa fodd y daethoch i gael yspryd Duw? Nid yn unig y grafau arferol, ond y doniau anarferol o wneuthur gwrthiau, a'r cyffelyb? Ai wrth weithredoedd y Ddeddf ynteu wrth wrandawriad yr Efengyl? Os wrth weinidogaeth yr Efengyl y derbyniafoc, pa ham y dychwelwch yn ôl trachefn at y Ddeddf? Felly y dywedaf inneu, oes gennyt Grist ynot? Wyt i yn byw bywyd, nid wrth olwg, ond wrth ffydd ym mab Duw? Pa fodd y daethoch i hyn? Wele, meddwch chwi, trwy weinidogaeth yr Efengyl: A gyfarfuoch i â Christ yno? A dderbyniaist i ffydd yno? Nac ammeua mwyach, pa un a yw'r Efengyl honno o Grist, yw'r weinidogaeth honno o Grist, a ydyw'r ordinbadau hynny o Grist? Canys oni bae eu bod o Grist, ni ddaethei Christ i fewn dy enaid trwyddynt.

Yn y modd hyn y gwelwch pa fodd i ddyfod i sefydliad, mae'n ddiogel gennif fy mod i ar yr jaw'n, pwy bynnac fy allan o'r jaw'n,
yr

yr wyfi mewn ffordd y cyfarfwm â *Chrîst* ynddi, yn yr hon, y newidwyd fy nghalon.

Wele, Mae trydydd *Rheswm*; *pabam y dyleich eich boli eich hunain*, a oes gennych ffydd onte peidio? Pa ûn a wnâ ai bod *Chrîst* gennych, ai nid yw? A hynny ydyw hyn, *oblegit mai ychydig sy' a Chrîst ganddynt, ac a ffydd ynddynt*: Am hynny ymofyn a ddylech, *frodyr*, pe bae pawb yn *credu*, a chan bawb *Grist* ynddynt, ni byddei raid i'ch holi eich hunain, ynghylch bod *Chrîst* ynoch: Megis yn gyffredin mae gan bob dŷn *lygaid* yn ei ben, a *thrwyn* ar ei wyneb Nid rhaid iddynt dreulio lawer o amser i brofi fod ganddynt y pethau hyn: Y maent gan bawb.

Je, ond pan ni bo' ond ychydig a chanthynt, ac y mae yn enbyd bod a diffyg; yno y mae'n dda eich profi eich hunain. *Praidd* fechan ydyw *Praidd Chrîst*, ac nid oes gan nêb *Grist* ynddynt, a *ffydd* ypddynt, ond y *Praidd* bychan bwn; llawer a elwir, ond ychydig a ddewisir: Nid oes gan nêb *Grist* o'u mewn ond y rhai dewisol. Y mae *Tŷb* yn y bŷd tîd *Chrîst* ymmhob *afn*; yn ddiddadl pe bae'r *Athrawiaeth* honno yn wîr, ni buafei raid i'r *Apostol* erchi i ddynion eu boli eu hunain, a ydoedd *Chrîst* ynddynt? Medd efe, os nid yw *Chrîst* ynoch, yr ydych yn *Anghymmeradwy*: Am hynny nid yw *Chrîst* ymmhob un; oblegit y mae'r rhan fwyaf

o'r Bŷd yn Anghymmeradwy, am hynny y mae'r bŷd yn gyffredin *beb Grist* : Ni buasei'r *Apostol* ddim yn treulio ei *anadl* yn ofer, i ddywedyd, *ydyw Cbrist ynoch* ? Canys nid yw efe yn Anghymmeradwy sy' mewn ffordd jachusol.

4. Weithan, y mae Rhelwm arall, Holwch chwy chwi eich hunain ; paham ? pam ! O herwydd nas mynne y Diafol i chwi ei wneud ; ewyllyfiwn i chwi ei wneud i groefi'r Diafol : Ond chwi a ddywedwch ; a fynnech ini ei wneud er mwyn bôd yn groes ? Na, nid yn bennodol er mwyn bod yn groes ? ond os Canfyddwch nas mynne'r Diafol i chwi wneud, chwi a ellwch fwrw amcan paham nas mynne i chwi.

Y Diafol, os Plant Duw ydych, nis mynne i chwi eich holi eich hunain, o herwydd nas mynne i chwi wybod eich bod yn Blant i Dduw. Felly, os pobl annuwiol ydych, nis mynne i chwi eich holi eich hunain, canys nis mynne i chwi wybod eich bod yn rhai annuwiol. Megis yn gyntaf, Os ydych blant i Dduw, nis mynne efe i chwi eich holi eich hunain : Pe gallasei efe, ni châwfech mor bod yn Blant, ond hynny nis gallei efe ei rwystro, ond yn awr a chwi yn Blant, efe a fynne eich cadw yn y tywyll ; efe a ymegnia i anrheithio'ch cyflur, trwy lunio Achwynion i'ch erbyn ; Mai Rhagrithwŷr ydych nad oes dim o ffydd a Chrïst ynoch : Yn awr os

ti

ti a wyddost fod Christ ynot, fod ffydd ynot, ti ai cywilyddit ef; nis gŵyr efe beth iw wneud âg ūn sy'n Blentyn i Dduw, ac a ŵyr ei fod yn Blentyn i Dduw: Ac, os Dyn annuwiol wyt, nis mynne efe iti dy holi dy hun, oblegit nis mynne efe iti mor gwybod dy fod yn un annuwiol; ac o herwydd hynny y dywedir, Fôd Duw y Byd hwn, hwnnw yw'r Diafol, wedi dallu meddyliau y rhai digrêd, fel na thywyne iddynt lewyrch Efengyl gogoniant Christ, yr hwn yw Delw Duw. Och! nis geill oddef i chwi wybod eich bod yn annuwiol; gwybod beth ydych; efe a feddwl, pe gadawn iddynt wybod pa fath feistr y maent yn ei wafanaethu, myfi a'u dychrynwn hwynt oll i ffordd, hwy a redent oll ymmaith oddiwrthyfi; am hynny nis gallaf roddi iddynt amter i feddwl am hyn: Nis geill oddef fod neb yn gwybod eu bod yn gwasanaethu y Diafol, a'u bod yn Blant y Diafol, canys gwybod y mae efe y dychrynei hynny hwynt: Och! Fy Mrodyr, dymma'r ffordd yr a'r Diafol ynddi, efe a dynn allan eich llygaid ac a wnâ i chwi talu, megis y gwnaeth y *Philistiaid* â *Samfon*; ac felly y mae efe yn eich cadw chwi i redeg o amgylch y Felin o Bechod a drygioni; a pha gyflog a gewch? wele, dim amgenach na'r hyn sy' ganddo i hun, a hynny yw Damnedigaeth.

Oh! Gan hyany chwi oll sy' yn fy ngwrando

do hoddw Ymosodwch at Hunan-ymholi, pa un a wna Christ a bod ynoch ai peidio? Ydyw ffydd ynoch, neu nid yw? Oblegit nas mynne'r Diabol i chwi ei wneuthur, oblegit chwi a wyddoch ei fod yn elyn i ddynol ryw, a pha beth bynnac y mae yn temptio iddo, ereich colled chwi y mae; am hynny Holwch eich Hunain.

5. Rheswm arall pa'm y dyleich eich holi eich Hunain, ydyw hyn, Oblegit mai peth hawdd ydyw camgymeryd; gellwch dybied fod Christ gennych, a bod ffydd gennych, pryd ni bo felly yn bod, ti a elli gael dy fionami; yr wyf yn dywedyd i chwi, mai felly y mae gyda phethau'r Efengyl fel y mae gydâg arian a gerddant; mae gan y Brenin ei arian, ei stamp, dymma ei Goyn, ei arian ef; ond y mae llawer o dwyll yn y byd, medr rhai daro rhyw debyg lûn, ac felly gwario llawer o brês ac efydd yn lle arian; felly y mae llawer o wirioneddau, gwerthfawr yn nheyrnas Dduw, ac nid yr un o honynt nad oes gan ddiabol gau-stamp neu Argraph iw hatteb. Oes gan Dduw ei Grist iw ddal allan? Mae gan Ddiabol ei Grist iw ddal allan; oes gan Dduw ei yspryd iw ddal allan? Mae gan Ddiabol ei yspryd iw ddal allan; oes gan Dduw ei Efengyl iw phregethu? Mae gan Ddiabol ei Efengyl iw phregethu: Oes gan Dduw ei werthfawr ffydd iw Sainc? Mae gan Ddiabol ei ffydd ynte

ynte iw chynnig iw Sainct : Felly nid oes un darn o arian, megis, yn nheyrnas Dduw, nad yw'r Diafol a'r Rhith-gyffelyb iddynt oll, gwelwch le am hyn, yn 2 Cor. 11. 3, 4. Ond y mae arnaf ofn, rhag mewn modd yn y byd, megis y twyllodd y Saph Efa, trwy ei chyfrwyfdra, felly bod eich meddyliau chwi wedi eu llygru oddiwrth y fymrlwydd fydd ynghrist. Y fymrlwydd fydd ynghrist; hynny yw, oddiwrth y gwirioneddau eglur a ddyfcafoch gan Grist; megis y twyllodd y Saph Efa: Efe a ymefyd ar y rhai gwann, mae arna'i ofn rhag iddo eich llygru, eich twyllo chwi; Pa fodd? Trwy dafu arian gau arnoch; trwy dafu Christ arall arnoch, ac yspryd arall arnoch, ac Efengyl arall arnoch; 4. *wers.* Canys os ydych chi yr hwn fy' yn dyfod, yn Pregethu Jesu arall, dymma'r Saph, mae gan y Diafol Jesu arall, mae'n Pregethu Jesu arall, yr hwn ni phregethafom ni; Mae gan y Diafol ei Jesu; neu (medd efe) os ydych chi yn derbyn yspryd arall, yr hwn nis derbyniafoch; dymma yspryd arall hefyd, Jesu arall, yspryd-Glân arall a gyhoeddaf y Diafol; ac yspryd arall; o herwydd fod yr Eglwys yn son cymmaint am yr yspryd; ie, ac medd y Diafol, myfi a fynnaf yspryd hefyd, ac Efengyl arall, yr hon ni dderbyniafoch; ymma y mae gan Dduw ei Grist, a'i yspryd a'i Efengyl;

ond (medd efe) gwiliwch rhag ir Diafo eich twyllo, oblegit y mae ganddo ef Grift arall, ac yspryd arall, ac Efengyl arall, ond Efengyl ddieithr ydyw; tēg y cyd-ddygech âg ef; nid yw'r gair hwn, ef, yn y fam jaith.

Os cyd-ddygech â hwynt fy'n dwyn i chwi Jesu arall, yspryd arall, Efengyl arall, tēg y cyd-ddygech âm' fi, tēg y gwranda-wech y gwirionedd; os chwi a fedrwch wrando gau Ddyfcawdwyr, tēg y gwranda-wech arnafi. A fynnech wybod ydyw Christ o'ch mewn, byddwch siccr o'ch holi eich hunain trwodd, rhag bod gau Grift ynoch? A fynnech eich holi eich hunain, a oes genych yspryd Grift ynoch? Gwelwch rhag mai gau yspryd ydyw; a pha un a wnaethoch ai ufuddhau ir wir Efengyl;

Mae yn rhaid i chwi eich holi eich hunain pa ūn a wnâ'r gwîr Grift a bôd ynoch; Os par neb i chwi eich holi eich hunain ynghylch bod ynoch y cyfryw Grift ag fy' ymmbob dŷn, nid hwnnw yw'r gwîr Grift, oblegit nid yw Christ yn yr Anghymmeradwy neu os dŷg nêb i chwi Efengyl arall; Efengyl! beth ydyw hynny? Athrawiaeth yn dangos y ffordd i chwi ochel uffern ac i'ch dwyn i tywyd tragwyddol. Yn awr yr Athrawiaeth yr ydym ni yn ei phregethu ydyw hon, y cyfiawnhâ Daw trwy ffydd, nid trwy weithredoedd, rhag i nêb ymffrostio. Os daw neb i'ch dysgu chwi nad oes un
ffordd

ffordd i gael ffactor gydâ Duw heb Sanct-eiddrwydd *perffaith*, heb râs *perffaith*; *bon fy' Efengyl arall*, nid yr Efengyl yw a bregethod *Christ*; efe a bregethodd, *Pwy bynnag a gredo a fydd cadwedig*; *pwy bynnag ni Chredo, a ddemnir*: A'r Efengyl a bregethodd yr *Apostolion*, ydoedd *ffordd o gyfiawnbâd yngwaed Jesu*.

Am hynny *bolwch chwy chwi eich hunain ydyw Christ ynoch?* A ydyw'r gwir *Grist ynoch?* A ufuddhasoch i'r wir Efengyl, ynte nid do?

A thrachefn, *mae amryw rai halogedig yn tybied fod Christ ynddynt, a'u bod yn rhai credadwy, ac nid ydynt*; oblegît *Satan* fy' ynddynt; nid oes ûn o honoch nad yw yn gob-eithio bod yn gadwedig; ond pa fodd? Wele, meddwch, *trwy ffydd*: Weithan, od yw ffydd ynoti, mae *Christ* ynoti, a'r *Christ* hwnnw a ddichon drigo trwy ffydd ynoch, wyt yn tybied fôd *Christ* ynot? Fod *Christ* yn myned gydâ thi i'r tŷ cwrw i fôd yn feddw? Pan fyddech yn tyngu, yn rhagu, yn dywedyd *celwydd*, yn twyllo, ac yn gwardio am ben *Sancteiddrwydd*.

Och! Na thwyller di, ni watworer Duw; na watwor mo honot dy hun: Od yw *Christ* ynot, mae gennyt *Natur newydd*, *Natur nefol*, yr wyt yn ofni Duw, ac yn cadw ei orchmynion ef.

Yn awr, chwi a ddywedwch, pa fodd?

Pa

Pa fodd yr holwn ein bunain? Pa fodd, neu wrth ba ryw reol yr ymholwn, fel y gwy-pom a oes gennym ffydd, a pha un a wna Cbrist ai bôd gennym? y Rbeol gyntaf wrth yr hon y mynnwn i chwi eich mesur eich bunain, ydyw gair Dâu: Y gorsen aur oedd yn llaw'r Angel i fesur y Gaerusalem newydd; hynny yw, i fesur ei Phrefswyluêr hi. A fynnech chwi adnabod eich calonau pa fath galonau sy' gennych? dygwch hwynt at y Gair. A fynnech wybod pa weithredoedd sy' gennych, a pheth yw eu Natur hwynt? dygwch hwynt at y Gair; dygwch hwynt oll at y Gair, profwch hwynt wrth y Gair, holwch hwynt wrth y Gair; ac chwi a gewch wybod pa un ai calonau grafol a'i cnawdol ydynt, pa ūn ai Sanctaidd ai annu-wiol ydyw eich bywyd? Dygwch eich medd-yliau a'ch gweithrediadau at y Gair hwn, a chyffelybwch hwynt ynghyd, ydyw fy nghalon i yn debyg ir gair hwn? Ydyw fy ngweithredoedd i yn debyg ir gair hwn?

Dyma Reol yr ydoedd Dafydd gynt yn cyfarwyddo atti, er mwyn ein glânba'u'n bun-ain: Ac nid yn unig hynny, ond hefyd i gael gwybod a ydym wedi'n glanhau; *Psal. 119. 9. Pa fodd, (dymma gwestiwn yr awron) Pa fodd y glânba' llangc ei lwybr?* Ac yr wyfi yn rhoi cwestiwn arall, pa fodd y ceiff llangc neu Henddŷn wybod pan fo' ei lwybr wedi ei lanbau? Yr ateb yw, efe a ddichon

neu ddichon lanhau ei Lwybr, wrth ymgadw yn
 ol dy air di: Hynny yw, a fynni ddyfod i
 wellhau dy galon, os un annychweledig wyt?
 Cymmer y Bibl, ac wedi it' ei ddarllen, gos-
 yn y Cwestiwn iti dy hun; ydyw fy nghalon
 a'm bywyd yn debyg i'r gair hwn? Ydwyfi yn
 byw yn y modd y mae Duw ymma yn gor-
 chymyn imi? Cymmer dy galon, dy eiriau
 a'th weithredoedd a chydeiod hwynt wrth y gair.
 a'r byn a gaffech ar fai, gwellbâ.

Yn awr, os wyt un sy'n dwyn dy galon
 a'th fywyd at y Gair, ac a gei, fod dy galon
 a'th fywyd, a'r Gair yn cyttuno, ti a elli
 farnu fod genniti galon yn ol calon Duw;
 hynny yw, yn ôl y Datcuddiad o Ewyllys
 Duw, os cydfeinia dy galon a'r Bibl hwn,
 nag ammeu byth mo hynny: Os dy galon
 a'th gydwylbod a ddywed, dy fod ti (byd ei-
 thaf dy allu) yn gwneud pob peth y mae
 Duw yn ei orchymyn iti; ac yn gochel pob
 peth y mae yn ei wahardd iti; yno glân
 wyt, yno y mae Cbrist gennit, mae gennit
 ffydd, mae'r yspryd gennit, yno mae'r cwbl
 gennit; ond pan y caffech dy galon a'r Bibl
 hwn heb gyttuno, pan fydddech yn barod i
 ddywedyd am y gair, megis Abab am Mi-
 chea, cās yw gennifi ef, canys ni phrophwyda
 efe imi ddaioni; pryd ni bo' dda gennit ddar-
 llen y Bibl, oblegit ei fod heb ddywedyd da-
 ionni am danat; yr wyt yn ddrwg, yn ddrwg
 jawm, barna hynny: Ac na fydd byth esm-
 wyth

wyth hyd onis medri ddarllen yr *scrithyr* gy-
dà cbyffur a llawenydd, ac ymegnio o honot
 i fyw felly fel nas dywedo'r un gorchymyn
 yn y *Bibl*, *ti am torraist*, Fel pan y darllen-
 ych. Am *Edifarbau*, allu o honot ddyw-
 eud, yr wy'n diolch i *Dduw* yr *bwn a roddes*
imi i Edifarbau. *Credu!* rwy'n diolch i
Dduw a roddes imi ar gredu o honof. *Mar-*
wbau'r cnawd, Diolch yr wyf i *Dduw a*
roddes imi trwy ei yspryd ar farwbau o
honof weithredoedd y corph. Ond pan fo'r
 gorchymynion yn ehedeg yn eich wynebau,
 gan ddywedyd; *chwi am torrasoch i*; a'r
addewidion yn ehedeg i'ch wynebau, ac yn
 dywedyd, *nid oes i chwi ddim a wneloch am*
fi, yno nid yw eich cyflwr ddim yn jawm.

Chwi a ddylech eich *Profi eich hunain*
wrth air Duw, o herwydd ei fod yn cael ei
 gyffelybu gan *Jaco. i ddrych*, wrth yr hwn
 y gelli wybod pa ryw fâth galon sy' gen-
 nit; pa un a'i calon *lân* a'i *budr*? Calon
 galed, neu feddal? *Jaco. i. 22, 23, 24.*
 Byddwch wneuthurwyr y gair, ac nid gwr-
 andawyr yn unig, gan eich twyllo eich hun-
 ain, oblegid os yw nêb yn wrandwr y gair,
 a heb fod yn wneuthurwr, y mae hwn yn
 debyg i wr yn edrych ei wyneb-pryd natu-
 riol mewn drÿch. Canys efe a'i hedrych-
 odd ei hun, ac a aeth ymmaith, ac yn y
 man efe a anghosiodd pa fath ydoedd. Bydd-
 wch wneuthyr-wyr y gair ac nid gwranda-
 wyr

gy- wŷr yn unig, gan eich twyllo eich hunain.
 onot Hynny yw, ufuddhewch y gair, yn gyfal
 nyn ai wrando; mae cantoedd yn gwrando, ond
 len- Duw a wŷr pa cyn lleied a wnâ yr hyn y
 yw- maent yn ei glywed. Oblegid os yw neb
 ddes yn wrandawr y gair, a heb fod yn wneu-
 b i thurwr, y mae hwn yn debyg i wr yn edrych
 ar- ei wyneb pryd naturiol mewn drych, canys
 w a efe a'i hedrychodd ei hun, ac a aeth ym-
 u o maith, ac yn y Man efe anghosiodd pa fath
 o'r ydoedd. Yr ystyr yw, fod Cyfraith Dduw,
 u, neu'r *Efengyl*, yn ddrych wrth yr hwn yr
 a'r Adnabyddom ein hunain. Yn awr (*medd*
 yn *Jaco*) chwi a wyddoch pan ddeuo ūn at
 m ddrych i edrych ei *wyneb-pryd*, rhai sy'n
 in gwneud defnydd o hono, rhai nid ydynt,
 ei mae rhai yn gweled ei wyneb yn *fudur*, ac
 n a ânt ac a'i golchant, neu eu dillad allan o'u
 a- lle, ac a'u golodant yn jaw'n; eraill a wel-
 n ânt eu bod ar fai, ac nis gwnânt ddefnydd
 o hyn, nid ydynt yn ystyried, ond a ânt
 t. ymmaith, gan anghosio beth ydoedd.

Onid yn awr (*medd efe*) ti a ddylit edrych
 i'r *drych*, a pha beth bynnac a weli ar fai,
 ti a ddyleit ei ofod yn jaw'n ai uniawni;
 Ac chwi a wyddech beth yw cael eich go-
 fod yn yr jaw'n, pe holech eich hunain. Dio-
 gel gennif, *Feddwyn*, ti a geit weled yn
 hawdd dy fod allan o ffordd: A thi *Dyn-*
gwr, a geit yn ebrwydd weled dy fod allan
 o'th le: A thy ditheu y *Dŷn di-weddi*, ti a
 fynnic

fynnit weled y frêch sy' yn dy wyneb, a thy-
 di y *Rbagritb-wr*, gwna ond profi dy galon
 wrth y gair, a dÿg dy feddyliau i ufudd-dod
 iddo, a thi a weli dy fod yn awr allan o
 ffordd. Darllen y *Bibl*, a chymmer ofal ar
 fyw yn ôl y *Bibl*; Pan alwoch ar eich Mâb
 neu'ch merch i ddarllen *Pennod*, eich Mâb
 a dderllyn yn ddiofal, a chwithau a wran-
 dewch yn ddiofal; tra bo'nt hwy yn dar-
 llen, *ti a ddyleit fod yn ymboli*, yw fy nghalon
 i fel y mae'r gair bwn yn gofyn? *Wyfi yn byw*
yn y modd y mae'r gair bwn yn gorchymmyn?
Neu torri yr wyf y gorchmynion byn? Os
 wyf, *Arglwydd*, cymmorth fi i gadw dy orch-
 mynion! dymma'r ffordd i ddarllen yr scry-
 thyr gydâ budd; dymma'r ffordd i chwi i'ch
Adnabod eich hunain wrth y Scrythyr.

Yn ail, *Holwch eich calon a'ch bywyd wrth*
fywyd Duw. Dyma *Reol* fanwl, a rhaid i
 chwi ymegnio i ddyfod cyn nesed at Dduw
 ag y galloch, ac fe fydd cyfattedbolrwydd
 mawr rhwng eich calon a'ch bywyd chwi a
 chalon a bywyd Duw, os gwir blant i Dduw
 ydych. Mae'r cyffelyb ymadrodd yn, *Eph.*
5. 1. *Byddwch gan bynnny ddilynwyr Dduw,*
fel plant anwyl: Byddwch ddilynwyr Duw:
 ' Y mae *Christ* yn gosod ei *Dâd* ger bron,
 ' megis yn siamplini, eich *Tâd* nêfol a wnâ
 ' iw haul dywynnu ar yr annuwiol yn gyft-
 ' al a'r dâ, a'i law i ddefcyn ar dîr yr an-
 ' nuwiol yn gyftal a'r da: Ydyw Duw yn
 ' awr

awr mor dda? Byddwch chwithau dda
a'ch gelynion: *Byddwch berffaith megis y mae
yntef yn berffaith*; hynny yw, byddwch gyfi-
aw'n; ymegniwch i fod yn debyg i Dduw;
Profwch chwyched eich hunain; Pa fodd y
profwyn nyni ein hunain? Weithan, dygwch
eich calon a'ch bywyd at galon a bywyd
Duw; pa fodd yr ydych yn byw? Pa fodd
y mae Duw? Dûw fy' Dduw *Sanctaid*;
wyti yn *Sanctaid*? Duw fy' Dduw *nesol*,
wyti yn *nesol*? Ydyw dy galon a'th Serch-
iadau di yn y nêf? Duw fy' Dduw *cysfawn*,
wyti yn *gyfawn*? Duw fy' Dduw yn cadw
Addewid, wyti yn cadw *Addewid* yn dy
holl ymdriniad â Dynion? Duw fy' Dduw
caredig, ydych chi yn *caru* eich gelynion?
Byddwch ddilynwyr Duw, ai dilyn Duw yr
ydych yn eich meddwdod, aflendid, torri'r
Sabbath, a'r cyfryw ddrygioni? Ydyw'r
pethau rhain yn eich gwneud chi yn deb-
yg i Dduw? Pa fodd y meiddiwch ei fedd-
wl heb fod yn euog o gabledd!

Yn drydydd, *Holwch chiw chiw eich hunain
wrth fywyd Crist*; meddych, yr ydych yn
rboi ini *Reolau uniawn*; Pe nis gwnawn,
pe rhoddwn i chiw *Reolau Ceimion*,
chiw a allech ymfodloni i'r Camdra yn-
och eich hunain. Am hynny meddaf,
*Holwch chiw chiw eich hunain wrth fywyd
Crist*: Christ a erchodd ini ddysgu ganddo
ef, *Math. 11. 29. Cymerwch fy jau arnoch*,

a dyscweb gennifi, canys addfwyn ydwyf a gostyngedig o galon. Dyscweb gennif, cymmer fi yn Rheol it, cymmer fi yn Ensamplit'; a fynniti wybod pa un a wnei ai bod yn blentyn i Dduw, ac yn Fâb i Dduw, megis yr wyfi? Bydd ditheu fyw fel yr wyfi yn byw: Tyred yn awra dŷg dy galon gyndyn di at yr eiddo *Jesu Grist*, a chyffelyba hi âg eiddo *Christ*: Pan fo 'ch yn Malu-ewyn mewn digofaint a digter: Oh! meddwl am *Grist*: A fuase *Christ* mor llawn o ddigofaint, mor llawn o lidiawgrwydd? P'le mae addfwynder *Christ*? P'le y mae gostyngedd-rwydd *Jesu Grist*? Credwch hyn, ni fernwch fyth yn ddiogel, fod *Christ* ynoch, hyd oni weloch gyffelybiaeth rhyngoch chwi âg *Jesu Grist* yn yr ystyriaeth hon: Meddaf yn y neulltuol beth hyn o addfwynder a gostyngedd-rwydd, ni ferni di byth fod *Christ* yn siccr wedi ei ffurfio ynot.

Ac yn bedwaredd, A fynniti dy holi dy hun? Hola tydi dy hun wrth fywyd y Sainct, y rhai Sanctaidd: Mae hon yn rheol, ond *Rheol* wann yw, ac oblegit hynny rhaid imi ei rhoi i chwi gydâ chylch a Rheol iddi hitheu, megis y gwnaeth yr Apostol,

Cymmerwch Battwm wrth y goreu o ddy-nion, o Feibion a Merched a adwaenoch, a dilynwch hwynt; ond nid yn gyflawn; na ddilynwch hwynt ddim pellach nag y dilyn-ant hwy *Grist*: Ond os ti a'u gweli hwynt yn

yn dilyn *Christ*, dilyn *hwynt* ; os gweli hwynt yn *ostyngedaig*, cymmer hwynt yn *ensampl* ; wyti yn gweled neb o honynt yn fwy addfwyn o yspryd, tan brofedigaeth i gythrydd-deb, ystyria ynot dy hun, pam nas medrafi gymmieryd *Cammau* yn gystal agyntef? Addwynder a wedda iddo ef, ac a weddei imi : Cymmer hwynt yn batrwm it' ; ydynt hwy yn *deccach* yn eu triniadau? Bydd dithau felly, wyti yn eu clywed yn *gweddio* yn eu Teuluoedd, ac yn eu gweled yn cadw'r *Sabbath*, ac yn addysgu eu plant? Pa'm nas gwnawn ni megis hwythau? Cymmer hwynt yn batrwm ; Cymmer y *Rheol* hon gyda gorchymyn a mesur, *Phil. 3. 17* : Yno y mae'r gorchymyn a'r *Rheol*, *Byddwch ddilynwyr i mi, frodyr, ac edrychwch ar y rhai sy yn rhodio felly, megis yr ydym ni yn Siampl i chwi* : Dilynwch fi, a'r *Eglwyf*ydd, sy'n rhodio megis yr wyfi ; byddwch ddilynwyr imi, ac edrychwch ar y rhai sy'n byw, megis yr wyfi, yn byw ; gan fy nghymeryd i yn *siampl*, hynny yw, mewn pŵb ffydd, pŵb ammynedd, pŵb cymhedroldeb, ac ymmhŵb sobrwydd, ac mewn pob Zelftros ogoniant Duw.

Dilyn bobl yr *Arglwydd*, cymmer hwynt yn *siampl* : Ond yn awr cymmerwch hyn gyda mesur, yn, *1 Cor. 11. 1*. *Byddwch ddilynwyr imi, megis yr wyf finnau i Grist* : *Megis yr wyf finnau i Grist, 'rwyfi yn dilyn*
L *Christ* :

Chriſt ; dilynwch chwi fi megis yr wyfi yn dilyn *Chriſt* : Ond os gwelwch fi yn gwn-eud ũn dim nad yw addas im patrwm, os gwelwch fi yn troedio mewn un ffordd a llwybr nas ceſais i *Grifft* wedi myned ynddo o'm blaen i, na ddilynwch fi ; na ddilynwch fi ddim pellach nag yr wyfi yn dilyn *Chriſt*.

Weithan, ond oblegid nad yw *pob amſer a phrydiau fel ei gilydd mor addas ini i gymeryd Adnabyddiaeth o konom ein hunain*, mi a fynnw i chwi yn fwy neu lltuol ddal Sulw arnoch eich hunain, a'ch *proſi eich hunain* yn y tair neu'r pedair yſtyriaeth hyn.

1. *Proſwch eich chwi eich hunain mewn perthynas i bob Cwmpni y deuwch iddo*, amſer da yw hwnnw : yn awr bydd rhai o hon-och mewn cwmpeni da yn o dda ; ond pan i'ch dygir i gwmpeni drwg, yr ydych yn darwŷg jawn : A fynniti dy adnabod dy hun ? Gofyn iti dy hun y Cweſtiwn hwn, *Beth ydwyfi ymmbob cwmpeni* ? Na ofyn iti dy hun, beth wyfi pan y caſſwyf bobl dda o'm hamgylch ? Ond gofyn iti dy hun, beth ydwyfi pan caſſwyfi y drygionus o'm hamgylch, beth wyfi y pryd hynny ? Bydd rhai yn o dda gydâ da, ond yn gwbl ddrwg gydâr drwŷg : Hw a ddadleuant tros *Grefydd*, ac a amddiffynant *grefydd*, pan fo' nt ynghymdeirhas pob *grefyddol* : ond hwy a yſant ac a feddwant ac a wnânt bob mâth o ddrygioni ymmyl

y *drygionus* a gwatwarwyr *Crefydd*. Oh! *Holadybun* mewn perthynas i hyn, canys os yw *Christ* yn ot y mae yn ot ymmhob Man, ymmhob cwmpeini, *Pan oead yr annurwiol* (medd *Datydd*) ger fy mron mi a ddistewais ac nid ystyrias mobonynt; ond a ddywedais, *Arglwydd dysc imi gyfrif fy nyddiau, fel y dygwyt fy nghalon i ddoethineb*. Yr oedd ei feddwl ef ar ei ddiwedd, er nad oeddynt hwy yn meddwl am dano.

Nid wyfi yn dywedyd, *rhedwch i bob Cwmpeini*, i brofi beth ydych, ond pan y digwyddo felly fôd o honot yn eu Cwmpni, pa fodd y mae gyda thi? A feiddi di yn hytrach eu digio hwynt na digio *Duw*, a blino dy gydwybod?

2. Peth arall y dyleich eich *boli eich bunain* mewn perthynas iddo, ydyw'r lle yr wyt ynddo i ba beth yr wyfi mewn rhyw fanneu? Ti a elli fod yn rhesymol o'r da ger bron pobl, ond beth ydwyf, pryd ni bo'r un llygad yn fy ngweled ond *Duw*? yr wyt fel *Sanet* yngwydd pobl, ond yn *Ddiabol* yn y dirgel: Ond gofyn iti dy hun, beth ydwyfi ymmhob Cwmpeini ac ymmhob lle? Ydwyfi yn ofni'r *Arglwydd ymmhob lle*? Ydwyfi yn caru'r *Arglwydd ymmhob lle*? Ydwyfi yn caru cadw ei orchmynion ef ymmhob lle? Oh! beth a ddywedwch chwi wrth hyn, chwi *Butlein-wyr* dirgel! sy'n dangos wynebau tég gartref ond a wyti felly pan wyt

L 2

yn

yn y dirgel, *Ddŷn?* Na thwylla *mohonot* dy hun; *onid wyt yn dy adnabod dy hun?* Os nid wyti, *Duw* a'th edwyn, a'th *gydwybod* a ddaw o hyd iti: Beth wyti ymmhob lle? Os wyt yn gywir *Sanet*, yr wyt yn *Sanet* ymmhob lle.

3. *Hola tydi dy hun*, a fynnit dy adnabod dy hun, *Hola tydi dy hun ymmhob Profedig-aeth*. Oh! pan ryngir-bodd it', a bod bawb yn gweneithio it', yr wyt yn dda; ar pryd hynny yr wyt yn gyftal dy dymheroedd ag un-dŷn fy'n fyw: A fynniti dy adnabod dy hunan? Gofyn it' dy hun, beth ydwyf pan im cyffroir, pan im croesir? Pan fo' fy nghyteillion yn troi yn elynion imi? Pan fo' pawb yn rhyngu bodd iti, tebyg wyt i *phiol--wydr* a fo' yn setyll yn dy *ffenstr*, fy'n ymddangos yn loiw fel *grisai* tra bo' heb ei gynhyrfu, ond cynhyrfwch ef, ac y mae yn llawn budreddi, mae'r dom a'r budreddi yn codi, ac y mae'n drewi fel dŵfr y dommen; a thi a ddywedi wrth dy weinidoges, cymmerwch ymmaith y glafs yna, tywallt y dŵfr allan: Felly yr ydych chwithau hyd onis cynhyrfir chwi, hyd oni yf-cydwir chwi yn dda, ac yno eich calon a ddrewa, eich geiriau a ddrewant, yn gymwys ir dommen.

Nis adnabyddi byth *Mohonot* dy hun, hyd oni ddeuech â'r canhwyllau rhain, fef, yr *Scrythyr*, bytwyd *Duw*, *buchedd Christ*,
buchedd

huchedd y Sainŷt, ith edrych dy hun wrthynt. Pa fodd yr ymddygodd *Chriŷt* mewn gor-thrymder? *Nid* agorodd mo'i enau, ond efe ai gorchmynnodd ei hun i Dduw. Oh! HOLA tydi dy hun mewn *Profedigaeth*, beth ydwyf yr awron? Oh! yr wyt yn gymhedrol yf-catfydd ar y dyddiau rhain yr Arglwydd; nid yw dy gymdeithion yr awron yn galw monot allan, ac yr wyt yn gyŷtal ag a eill fod yr awron, ond dywed imi y *foru*, pan ddeuo dy gymdeithion ath alw allan, a'th cy-meryd yn erbyn y naill fraich ac ūn arall erbyn y braich arall, gan ddywedyd, *deu-wch, ceuwb fyned gyda ni*, Beth wyti y pryd hynny? Pan fo' *Diaŷol* yn dy luŷco, a ddi-chon iti y pryd hynny, trwy'r *yŷpryd* dorri yn rhydd oddiwrthynt, a diangc ymmaith.

Profa tydi dy hun ymmhob lle, beth wyti, ac ar bob amŷer beth ydwyf, ac ymmhob *profedigaeth* beth ydwyf: Ac ynawr os me-dri gael fod *Chriŷt* ynot, ei natur, ei *yŷpryd*, ai *Deyrnas* ef ynot ymmhob *cwmpeini*, ac ymmhob lle, bob amŷer, ac ymmhob *profed-igaeth*, a thydi yn myned rhagot i orchfygu, ac wyt yn rhagori; er bod hyn gyda lla-wer o flinder: Oh! ond dy wobr a dâl iti hyd adref, am dy holl boen; os gelli gaŷ-clu dy fod yn blentyn i Dduw, y na wedi, bydd farw pan ŷynnych, yr wyt yn blentyn wedi dy gymhwyŷo i'r *neŷoedd*: Pa gyŷŷur mawr a fydd hyn pan y gallech edrych

angetu yn ei wyneb, a'i groesawu megis Cennad yr Arglwydd : y cyffur hwn a wna i'ch jawn.

'Rwy'n dywedyd i chwi rai *Anwyl*, gallaf Duw trwy ddatcuddiad *anarferol* tynegu i chwi eich bod yn *Anwyl*, ond efe a wna i chwi weithio am hyn.

Mi a roddaf bellach i chwi ryw *ychwaneg o Reolan*, yn ôl pa fôdd neu ddull y dyleich eich boli eich bunain. Pa fodd yr ymholwn? Wele,

Yn gyntaf, Y pryd yr ymholoch, byddwch ddifrif, na fyddwch yscafn, na chwiliwch eich calonnau a'ch bywyd yn yscafn, ond gwnewch hynny yn dditrifol. Ped fawn i edrych am *nodwydd*, mi a ellwn edrych yn ddiofal; ond pe byddwn i edrych am *Berl*, mi a edrychwn yn ddifrifol ac yn ddiwyd; oblegid os nis câf y *nodwydd*, nid yw fatter, ond os nis câf y *Perl* mae'r gollod yn fawr. Chwilia dy galon hyd y gwaelod, os ni chei ef yn y naill statell, ti a ellai ei gael yn y llall: Os nis ceie ef yn y gogoneddus gyntedd o'th *Ddeall*, nid oes gennit ond ychydig ddeall: Edrych *ith calon*, gwêl pa fodd yr wyt yn ei garu ef? Yr wyt yn ei garu ef yn fwy na'r cwbl, yn ymhyfrydu ynddo, ac yn ei ofni ef: Cloddia am *Ddoethineb* megis am *Dryffor cuddiedig*; pan fo' dyn wedi ei berswadio fôd mwyn-aur yn ei ardd, neu ei berllen; oh! mor llafurus a diwyd

diwyd a fydd y cyfryw un yn cloddio, o herwydd i fod yn gobeithio dyfod at y mwyn aur. Yn yr un môdd 'rwyfi yn dywedyd, *Amba beth yr wyt mor ddifrifol ai am Grist, am rās, am obaith o fywyd tragwyddol? Nid yw ryfedd dy fod yn ddifrif.*

Je, ond chwi a ddywedwch, *yscatfyda wedi imi chwilio a chwilio, nas câf ddim ond y gwertbwyneb i Grist? Yscatfydd yn lle cael Crist yno, y caf y Diafol yno, ac te a'n dychrynir: Ond bwriedwch, fod y Diafol yno, da ydyw gael o honot et: Os yw'r Diafol yno, chwilia ef allan, Ddyn, ac wedi ei gael ef; tafl ef allan, a chadw ef allan, canys os hyw a wnâ efe yno, mwy yw dy berigl di.*

Yn ail; a fynniti chwilio fel y dyleit chwilio, chwilia yn ddiarbed ac yn gwbl-drwodd, chwilia o amgylch y cwbl oll; *Hola dy galon, dy feddyliau, dy serchiadau, dy gariad, dy ofn, dy amcanion, dy eiriau, dy weithred-odd tuagat Dduw, a Dŷn; gwêl bôb congl: Pam, i ba beth y mae hyn oll? Pam! i edrych a fedri gael Crist, i edrych a fedri gael y Perl: Chwi a wyddoch os colli a wnewch Fodrow, neu un dim o brîs, chwi a edrychwch ymmhob cwppwrdd a Chist, a thŷ hwynt i bôb Cist, ac a yscubwch y stafell, ac a ogrynnwch y lludw rhag ei fod wedi llithro i'r tân; beth yw'r achos, nis gwnaech felly am nodwydd? Na: Modrow*

ydyw nas mynnwn ei cholli er *ugain Punt* ; cynnygwyd imi hynny am dani : Felly y dywedist, *ddyn*, chwilia, edrych i bob cwrr, nac edrych i rai *gweithredoedd* ac nid yn y cwbl. Fe ddywed rhyw rai o honoch ; *Diaddadl yw fod Crist ynosi*, yr wyfi yn myned i'r *Eglwys* ; ond *pa fodd yr wyti yn byw ar ddyddiau'r wythnôs* ? Hola tydi dy hun yn gwbl trwy dy holl weithrediadau, *beth ydyw amcan dy holl fywyd* ? ai i *ogoneddu Duw y mae* ? A'i i weithredu *cyfiawnder y mae* ? Oes genniti ddim ffaidd a chnawd-fodloni ddiben yn dy ben a'th calon ? a elli di ddywedyd, dy fod yn chwennychu i *Dduw* gael y goruwchafiaeth, ac i *Grist* gael ei dderchafu ?

Yn drydydd ; *Gwna byn yn fynych, drachefn a thrachefn* : Chwi a edrychwch eich tŷ trosodd a throffodd drachefn, ac a ddywedwch, fe allei ddarfod im edrych heibio iddo : Ond chwi a ddywedwch, *Beth os gwnentbym byn oll, ac nis medraf ei gael* ? Wele, yn wîr, os chwiliaist yn ddifrifol, ac yn ddibartiaeth, ac yn fynych, ac ni chei mo' *Grist* yno, ammeu *dithau nad yw efe yno*, os ni chei ynot *ymddiried arno trwy ffydd*, os nis cei *gariad i Dduw, byfrydwch yn Nuw*, os nis cei i fod yn ddiben mawr gennit i *ogoneddu Duw*, ammeu nad *Yw gennit Grist ynot*, ac attolyga *Dduw ar rod-di o hono iti ffydd*, ar rod-di *Crist iti*.

A pheth os cawn ef ynom? mi a ddywedaf i chwi beth a fydd y ffrwyth o hynny, chwi a iawenbewch â llawenydd annbraethadwy a llawn gogoniant! Oh! chwi a ddywedwch, Bendigedig a fo' Duw am fy mara, ond Bendigedig a fo' Duw am y Bara bwn y Bywyd, Bendigedig a fo' Duw am y bywyd bwn, ond Bendigedig a fo' Duw, am y Bywyd Tragwyddol; pan jachaodd Christ y Clôff, efe a neidiodd o lawenydd. Neidia gydâ'r cloff truan yn yr Efigyl, a dôd gogoniant i Dduw, ddarfod iddo ef egluro hyn iti, Dy fod wedi dy symmud o farvolaeth i fywyd.

Ac yn awr mi a allwn ddiweddu gydâ'n neu ddwy o annogaethau, wedi hyn oll, rhai o honoch a ânt ymmaith, heb ofalu beth yw'ch cyflwr, pa un a ydyw Christ ynoch, ynte Angbymmeradwy ydych? Rho' gennad imi i adel gydâ thi ddau neu dri o eiriau. Os ti ni 'th boli tydi dy hunan, edrych attati dy hun; mae'r amser yn dyfod y pryd y bydd un a'th hola, ith gwebi gywilydd, ar weli angeu, er gwaetha iti; fy meddwl yw dy gydwybod: Y pryd hynny dy gydwybod a ddeffroir, tydi y tyngwr! tydi Feddwyn! tydi torrwr y Sabbath! y pryd hynny dy gydwybod a eheda yn dy wyneb, ac a ddywed, *ti a dorraist y gorbymryn bwn a'r llall; ti a fethraist y Bib! hwn tan draed, ac a ddiystyraist yr holl Addewidion, ac a*
ddiystyraist

ddiystyraiſt yr holl *Fygythion* hyn; mi a
 ŵn fod dy galon a'th fywyd yn elyniaeth
 yn erbyn y gair; beth a wnei di bellach?
 Bellach, oh! *ti greadur truan* truenus a
 Chywilyddus! mor lynu y ſefi yno! ond
 os wyt yn fy'n trin dy galon yn ſymlym-
 ma, ac a wyt yn dy *holi dy hun*, ac a wyt
 yn cael fod *Chriſt ynot*, a'th fod yn byw
 bywyd grâs, yno ti a elli ar dy weli angeu
 (gydâ chyffur) ganu yn jâch ith holl gy-
 feillion, hyd oni welwyf chwi mewn go-
 goniant.

Profa tydi dy hun yn awr wrth y *Bibl*,
 ac wrth *Sancteiddrwydd a buchedd Dduw*,
 wrth *fuchedd Chriſt*, a *buchedd y Sainſt*.
 Ymholwch yn awr, oes arnoch eifieu yr
 Arglwydd *Jeſu Griſt*; eſe a'ch geilw chwi
 at ei orledd-faingc *Barn*, ac eſe a'ch hola
 chwi. Oh! tydi *Ragritbwr*! meddwl yr
 oeddyt gael myned yn ddiſtaw ac yn llon-
 ydd allan o'r bŷd yn dy bechod, ac ni chy-
 merit mor boen i'th holi dy hun, oblegid
 nas mynnit mo'th flino dy hun âth pechod-
 au; ond er nad oeddit yn ewyllyſio dy
adnabod dy hun; Chriſt a wnâ iti y pryd
 hynny dy adnabod dy hun, pan y cym-
 mero aſael arnoch trwy Angel, ac a ddy-
 wed, *Sâf di ūn Anghymmeradwy ar fy llaw*
aſſwy, a dôs ymmaith i loſcfeudd tragwyddol.

Ond os tydi a'th holaiſt tydi dy hun, a
 chael o honot fôd *Chriſt ynot*, dy fod ti
 yn

yn y ffydd; efe y pryd hynny a'ch rhyddhâ
chwi, ac a'ch cyfiawnhâ chwi, ac a ddy-
wed, *Deuwch chwi fendigedigion fy nbâd, eti-
feddwch y Deyrnas a barattowyd i chwi,*

Yn awr mi a orphennais hyn. Ond go-
beithio yr wyf na dderfydd i chwi na min-
neu âg ef tra bo'm byw. Ein gorchwyl
mawr vdyw ceisio *Christ*, ac i geisio ffydd,
ac i wybod eu bod gennym, fel y gallom
orfoleddu yn yr Arglwydd, a'i fendithio ef
holl ddyddiau 'n bywyd, am y rhodd fawr
honno o GRIST a FFYDD y rhai a rodd-
es efe ini.

T E R F Y N.

Pelydr a thywyniad yr

Y S P R Y D

Neu

Bwyfi o FYRR.

Sef

Dewisol, Duwiol a chyffur-lawn

FYFYRDODAU.

Yn adfywio, goleuo, a llonni'r

EN AID.

Wedi ei ail Brintio yn Saesoneg yn yr unfed-
flwyddyn a'r ddêg o ddedwyddol Deyrna-
fiad y Brenin *William* y Trydydd.

Imprimat. *Jos. Caryl.*

Argraphwyd yn y *Mwythbig* ac ar Werth
yno gan *Thomas Durston.*

At y Darllenyd.

MAE ar enaid marw ddiffyg goleuni a bywyd, ac o herwydd hynny rhaid iddo fod a diffyg llawenydd. Fe mae ar enaid wedi ei wneud yn fyw trwy'r ail-enedigaeth ar aml dro ddiffyg hyn, o achos y gweddill o'r corph o bechod, yr hwn sy'n glynu mor lew, fel nas gellir ei ddiof yn gwbl, hyd oni ddiofscir y corph Marwol hefyd gvdâg ef.

Ir ddau hyn, y dichon y Pelyderau hyn oddiwrth Haul y cyfiawnder fod yn ddefnyddgar; i beri ir cyntaf gyfodi oddiwrth y Meirw, fel y rhoe Chrïst iddynt oleuni, bywyd, a chyffur. Ac i adferu'r ail, ar ôl rhyw lysmeir o wrthodiad, trymder ac anghyffur. Sanct a ddywedodd, Dymma fy nghyffur yn fy nghystudd, canys dy air di am bywhaodd i. Y mae bywbâd yn y gair. Ac y mae cyffur yn y bywbau hwn. Y mae hwnnw yn wir ysprydol, yr hwn y mae y gair ysprydol yn ei fywbau. Ac f' eill hyn yn wir fod er cyffur iddo, er pan nad oes, ir galon sy' etto yn parhau yn gnawdol, na bywyd, na goleuni, na chyffur, yn ymddangos yn y gair, ond yn y geiriau hyn, ti a elli gael y cyfan, os cymbwys hwynt yn agos ir Enaid, megis y Prophwyd byw at y Plentyn Marw. Mae ymma Rinwedd mawr mewn lle bychan, ie mewn ychydig amser, i enill Tragwyddoldeb.

Myfyrdodau Comfforddus.

i Gristnogion.

1. **P**A anniolchgarwch yw hyn, i feddwl gymmaint ar ddwy neu dair o groesau, ag i anghosio cant o *Fendithion*? Pa ynsydrwydd ydyw ini dywyllu neu gaethiwo ein ysprydoed, a'n anghymhwyso 'n hunain i dderbyn neu i wneud daioni.

2. *Ni ddichon i aelod allan o'i le wneud dim heb wrthyni a gofid.* Mae bwriad enaid i lawr yn tynnu ynnmaith olwynion yr Enaid. Mae llawenydd megis olew ir enaid; yn gwneud i ddyledswyddau ddyfod yn *Siriol* oddiwrthym ein hunain, yn *byfryd* i eraill, ac yn *gymmerau* gyda Duw.

3. *Awn rhagom i chwanegu gras at rās,* Christion yn cynyddu fy'n oestad yn Gristion yn cynyddu fy'n oestad yn Gristion cyffurlawn. *Olew grās a ddŷg allan olew llawenydd.*

4. Pobl athrist *Melancolic* ydynt mewn tywyllwch gwaftadol, mae pob peth yn ymddangos yn ddu ac yn dywyll iddynt, Mae eu Henaid megis wedi ei llifo yn Ddu; beth bynnac fy'n dyfod at ddŷn *Melancolic* mae'n dyfod mewn ffordd dywyll at yr Enaid.

5. Ymmhob gorthrymder edrychwn ar
ryw

ryw beth a'n *cyssurei* ni, yn gyftal ag a'n *aigalonnei*; edrychwn yn gyftal ar yr hyn yr ydym yn ei *feddu*, ag ar yr hyn y mae ei *ddiffyg* arnom. Megis y mae Duw mewn *Hawdd-fyd* yn cymyscu rhyw groes in jachus borthi, felly ymmhob *croes* y mae rhywbeth in *Comfforddi*. Megis y mae gwagedd yn gorwedd yn guddiedig yn y *da* bydol goreu; Felly y mae bendith yn guddiedig yn y *drwg* bydol mwya'. Onid yw ein *jechyd* yn fwy na'n *cletyd*? Onid ydym yn meddiannu mwy nac yr ydym mewn diffyg o hono? Fy meddwl yw o bethau *angenrheidol*; Onid yw ein dyddiau *da* ni yn anlach na'n rhai *Drwg*? Ond nyni a fynnem fyned ir nêf ar Rôses.

6. Rhaid-ini ochel dwyn pechod in', na chymyscu pechod gydâ'n *Dioddefiadau* canys hwnnw a flina yr yspryd yn fwy na'r blinder ei hun. *Ni ddrygir mo' nom, byd oni bo' ein beneidiau wedi eu drygu.*

7. Mewn disymwth ymdrech rhyw bechod a'i dateuddia 'i hun, yr hâd o'r hwn sy'n gorwedd yn guddiedig yn ein calonau, yr hwn yr ydym yn tybied ein bod yn rhydd oddiwrtho. Pa achos sy' ini gan hynny i ofni yn oestadol, ein bod yn waeth nag yr ydym yn meddwl ein bod? Nid adwacnir mo' nerth y powdwr gwn hyd oni syrthio rhyw wreichion arno.

8. Pa olwg fydde gweled y traed lle y dyle

dyle'r pen fod, a bod y ddaiar lle mae'r nê? Ac ir golwg y/prydol, mae yn ymddangos yn gymaint gwrthini gweled yr enaid tan *reslaeth* gwyniau pechadurus.

9. Calon dda, pan ddatcuddier ûnrhyw lygredigaeth trwy weinidogaeth chwiliadwy, a ymgynhyrta, fel pe bae wedi cael allan ryw elyn marwol; *Anynadrwydd a chyttrydd-deb* fy'n arwyddo euogrwydd.

10. Mae dychymmygol flinderau y bywyd hwn yn amlach na'r gwir flinderau.

11. Y modd i yrru gwynt allan o'r corph, ydyw cymmeryd lluniaeth jachus; felly i ymborthi ar wirioneddau ditrifol ydyw'r modd i yrru gwâg dybiau gwyntog allan o'r enaid. Ein fiordd oreu ni gan hynny ydyw golod ger bron ein meddwl gwir wrthbrychau i weithio arnynt. *Mêgis. 1. I ystyriedi Mawredd a datoni Duw. 2. Llawenydd y nefoedd a phoenau uffern. 3. Y dydd diweddas o fanwl gyfrif. 4. Y gwagedd o ebau dairol. 5. Ansiccrwydd ein bywyd.*

12. Mae dŷn yn naturiol naill ai yn gwau gweodd y prys cop yn, neu yn dodwy wyau asp; yn ymarfer naill ai â gwagedd, neu â drygioni.

13. Fe dyccie yn dda er jawn drefniad o'n Meddyliau, ofod ein eneidiau mewn trefn bob boreu, crysau ac aroglï ein ysprydoedd â rhyw fyfyrnodau grasol, yn enwedig â'r medayliau o'r Diben pennaf ac amcan o'n bywyd; a pha fodd y bydd i bob peth yr ydym yn

yn ei wneud, ac fy' yn digwydd ini gael ei lunio a'i drefnu er hwylio ymlaen y peth pennaf, (hynny yw) gogoniant Duw, a'n jechydwriaeth ein bunain.

14. Bydd rhai yn fodlon i ymgysfleidio a'r gwirionedd, heb gasau'r Bŷd? a Christ heb y groes; bywyd Duwiol heb erledigaeth; hwy a dynnant Rosyn heb pigau; bydd y cyfryw weigion dybiau yn rhywann i ymdrechu â gwir ofidiau.

15. Gwneud cyngair o wilied y naill ar y llall, ac o olygu y naill ar ffyrdd y llall fy' arfer y mae bendith yn i ganlyn; peth arferol ydyw ūno mewn gweddi, a pham nad yn hyn?

16. Dedwydd yw'r nêb fy' yn y ffordd i'r nêb, fy' yn cyfarfod âg arweinydd firiol a chyfarwydd, a chyd-ymdeithyd, fy'n dwyn cordial neu ddied feddyginiaeth, gydâg ef yn erbyn pob llyfmeiriad yspryd.

17. Mae Achwyn mawr yn erbyn y rhai ni chyffurasant y gweiniaid, pryd ni chyd-nabyddir rhai eraill mewn blinder, ond a fyddant yn debyg i'r Ceirw, yn ymwrthod ac yn cornio ymmaith y briwedig oddiwrth-ynt.

18. Mae Duw yn fynych yn attal oddi-wrthym gyffur er mwyn gwneud o honom ddefnydd o'n cyfeillion Christnogol, trwy'r rhai y mae yn amcanu gwneud llês ini; Mae agoryd dolur pobl yn fynych yn dwyn

esmwythdra, heb weithio dim yn ychwaneg arnynt ; *mae agor gwythen yn oeri 'r gwaed.*

19. Y Christion, pan y curir ef oddiwrth bob cyflur arall, etto mae ganddo Dduw i redeg atto, ac efe a fedr ymdrechbu âg ef â nerth Duw ei hun, ac ymddadleu âg ef âi re-fymmau ei hun.

20. Rheol *disiommedig* yw ynghylch bod dyn mewn cyflwr o râs, pan y *caffo bôb cyflwr yn ei dynnu yn nês at Dduw,*

21. Cais gyflawni dylediwydd pôb perthynas yr wyt yn sefyll ynddi i Dduw. 1. *Megis Tâd,* gan ymddiried iw ofal ef. 2. *Megis dyscawdwr,* gan ddilyn ei Hyfforddiadau ef. 3. *Megis Creawdwr,* gan bwyso arno ef. 4. *Megis Priod,* trwy ddi-wahan ferch tuag atto ef. 4. *Megis Arglwydd,* trwydd ufudd-dod iddo.

22. Mae anobaith yn fynych yn fail gob-aith, pan fo' tywyllwch y *nôs* yn ddu-dewa, yno y *wawr* a ddechreu dorri.

23. Nyni a ellwn yn ddiogel ddisgwil am Dduw yn ei ffordd o *drugaredd*, pan fo'm ni yn ffyrdd *ufudd-dod.*

24. Trwy ymddiried mewn dim yn fwy na Duw, yr ydym yn gwneud hynny yn cul yn ac yn fellidith ; bydd yn *oferedd celwyddog, a blinder,* yn dwyn arnom yr byn nid oeddym yn ei ddisgwil.

25. Gwâg escus fy' gennym o gredu y rhydd Duw y nêf ini ac etto ein gadel ni i ddyfod

ddyfod neu i ymdaro drosom ein hunain fel
y medrom ar hyd y ffordd.

26. Y modd ini gael dŵyn oddi arnom un
rhyw beth heb ei fendithio, ydyw ini ofod
ein calon ormod arno.

27. Yr *Anrhydedd* mwya' a allwn ni wneud
i Dduw, ydyw pan nis gwelom ddim ar ein
tu, ond yn hytrach pob peth yngwrthwyneb
ir hyn yr oeddym yn edrych am dano, y
pryd hynny cae o honom ein llygaid ar bob
peth ifod, ac edrych yn gwbl ar ei oll-ddig-
onoldeb ef.

28. Arwydd o wir ymddiried yw, pan y
medrom aros amser Duw, ac *beb brŷffuro.*

29. Nid yw ffydd (ynenwedig yn y cyntaf)
felly yn cynal yr enaid ag i symmud ymmaith
bob arnmheuon ac ofn ir gwrthwyneb : Etto
mae goruwchafiaeth anghrediniaeth wedi ei
symmud. *Y Nodwydd yn y cwmpas a saif tua*
'r gogledd etto gan grynu ychydig ; a'r llongau
wedi angori o honynt a allant gael eu hyscwyd
weithiau, etto brwy a fyddant mor rhwym fel
nas dygir morynt ymwaith gan wynt na binoedd :

30. Nag edrychwch gymmaint ar y trueni
hynny y mae ein natur wan yn agored idd-
ynt, ag ar Dduw am nerth a *chŷffur* yndd-
ynt, *esmwythâd* o honynt, a *grâs* i gael bûdd
drwyddynt.

31. Amser clefyd ydyw amser puro oddi-
wrth halogedigaeth pechod, yr hyn a gascla-
som yn ein jechyd, hyd oni ddelom yn bur-

ach allan ; yr hyn a ddylae ein gwneud ni yn fwy ewyllysgar i aros amser Duw. Bendedigedig yw'r clefyd hynny sy'n peri jechyd i'r enaid ; yr ydym yn oreu gan mwya' pan fo'm wanna.

32. Ymmhob mâth o flinderau, nid y cymmysc y mae Duw yn eu rhoi yn y cwppan sy' gymmaint yn cystuddio, a'r pethau y mae ein gwyniau annhymerus ni eu cymmysgu â hwynt.

33. Nis aflonyddir arnom pan ddioscom ein dillad, a myned o honom i'n gwelau, oblegid ein bod yn ymddiried yn *Rhagluni-aeth arferol* i'n codi i fynu trachefn, a pham y byddwn anfodlon pan ddioscom eincyrph, a chyfcu o honom ein cŵic ddiweddaf pan ystyriom ein bod yn siccrach o godi o'n beddau, nac allan o'n gwelau, ie, yr ydym wedi ein cyfodi eusys yn ein *Pen Cbrist*.

34. Gwnawn ni ein gwaith ni, a gadawn i Ddaw wneud ei waith yntef, Diwydrwydd ac ymddiried ynddo ef, sy'n perthyn ini yn unig, y gweddill o'r baich sy' eiddo ef. *Meddylíwn ni am ein dyledswydd ni, a Duw a ymeril am yr byn sy er cyssur ini.*

35. Yn yr amferoedd gwaetha' mae presenoldeb Dŵw gydâ 'i blant. 1. *Trwy gymhedroli'r mesur.* 2. *Yr amser.* 3. *Trwy roddi rhyw gyssur gydâg ef.* 4. *A thrwy gynnal.*

36. Mae gan Gristion da. 1. *Dduw i fyned atto.* 2. *Addewid i fyned atto.* 3. *Profiadau*

fiadau gynt i fyned attynt, heblaw rhyw brofiadau presennol.

37. Beth yw'n bywyd ond gwê, wedi ei wâu â rhyw gymmysc o eifieu a *thrugareddau* croesau a *b'ndithion*, codiad a *gostyngiad* ymdrech a *buddigoliaeth*.

38. *Oedi y mae Duw*, ond nid yw ei oed ef yn yspaid gwâg yn yr hwn nis gwneir dîm daioni, ond y mae yn yr yspaid hwnnw, gymhwyso i'r addewid.

39. Ynfydrwydd ydyw ini feddwl y dylaem gael *Phyfygwriaeth* ac jechyd ar unwaith ; *amser Duw*, yw'r *amser goreu*. Ymrowch gan hynny i ddisgwyl ei amser ef. *Ar ôl wythnos flin y daw'r Sabbath*, ac ar ol ymdrech y mae buddigoliaeth yn dyfod.

40. Nid yw anghariadigrwydd eraill tuag attom ni, ond cerydd am ein anghariadigrwydd ni i Dduw.

41. Y neb ni fedr ymhelaerthu heb falchder ac uchel-feddwl, ni ddioddef fyth angen heb ormod ymollwng i lawr.

42. Na cheisiwn mo' honom ein hunain ar led allan o honom ein hunain mewn gwâgdŷb rhai eraill. Ni bydd dŷn byth fyw yn llonydd, nas dyscodd ddiystyru drwg dŷb di-aehos eraill am dano.

43. Y sawl a wnânt rhŷ uchel gyfrif o honynt eu hunain, pryd na ddaw eraill i fynu at ei pris hwynt, hwy a fyddant yn anfodlonus.

44. Y sawl y mae eu cyflwr uwchlaw a dalont, a'u balchder uwchlaw eu cyflwr, *ni tbriflânt fyth* ; etto rhaid ini gynnal i fynu ein awdurdod yn ein lleoedd, canys hynny fy' eiddo Duwac nid ein eiddo ni : Ac ni a tdy-lem ein hymddwyn ein hunain felly ; fel y gallom ein dangos ein hunain yn bur ger bron eu cydwybodau hwynt, er na fedrwn gael ei gair da hwynt.

45. Un diben pam y mae Duw yngadelir enaid ei phrofi a choethi ei hunan, ydyw, fel trwy fethu cael grophwyftra ynddi ei hunan, y gallei gyrchu at Dduw.

46. Ni ddichon i ddŷn fod mewn un rhyw fâth o gyflwrnas gwyr Duw beth iw wneud ; os *cyssuron* tydd yn niffyg, efe a ddichon greu *cyssuron*, nid yn unig allan o *ddiddim*, ond allan o *angbyssuron*. Efe a wnaeth y *Môr-farch* a lyngcodd *Jonab*, yn todd iw ddwyn i Dir.

47. *Yr unig fodd ini i gael ein Hewylllys ni, ydyw ei ddwyn at Ewyllys Duw.*

48. Y modd i ddioddef ewylllys Duw yn amyneddgar ydyw ein arferu ein hunain i hynny : Y sawl ni chynefinwyd âg jau *ufuddod*, ni oddefant fyth jau *dioddefiadau*.

49 Pryd y medrom ddywedyd wrth Dduw, Os mynni im fod yn dlawd ac yn warthryddus, cwbl fodlon wyf ; yn y modd hyn y dywaid y Duwiol. *Amen wrth Amen Duw, ac yn rhoi ei Gwneuler ef wrth Gwneuler Duw.*

50. Nid oes nèb yn profi mwy o *Ragluniaeth* Duw, na'r fawl sy' fwy' ymrous yn eu *bujudd-dod*.

51. Wedi ein bod ni yn rhoi gogoniant i Dduw, trwy bwyso ar ei *Ddoethineb*, ei *Allu*, a'i *Wirionedd* et, ninnau a'i cawn yntef yn arfer y rhain er ein *Hyfforddiad*, a'n *cymmorth*, ac yn dwyn pethau i ben yn ôl ein dymunol ddiben, ie, y tu hwynt *ir byn yr ydym yn ei ddymuno neu' i feddwl*.

52. Pa mwy a o ffrom-wŷn, llai o bwyllsynwyr, oblegid y mae ffromder yn rhwyfstro gweled yr hyn a fo' iw wneud, y mae yn cymylu'r Enaid ac yn ei hwylio ymlaen heb gyngor.

53. Da ydyw craffu ar neulltuol amneidiau Rhagluniaeth, pa fodd y mae pethau yn cyfylltu ac yn cyfarfod ynghyd. Achlysur addas a chymhwyfdra pethau gyda i gilydd, ydynt arwyddion amneidiol o ewyllys Duw. Mae gan Ragluniaeth jaith, yr hon a ddeallir yn dda gan y fawl sy'n ymarfer yn gyfeillgar â Duw: Hîrlu Rhagluniaeth ydynt yn arwain i'r naill ffordd yn fwy nac un arall.

54. Ymegnia ar gymhwyso Addewid at bob cyflwr yr wyt ynddo: *Nid oes r'un cyflwr, nad oes addewid yn addas iddo*.

55. Y nèb a garo i ormodedd, a drista i ormodedd, *Mawrder ein serch sy'n peri mawrder ein cystudd*.

56. Ein holl drŵst oddimewn fy'n tarddu mewn anfodlonus a chwyddedig Darth o falchder : Sŵn ty' awyr wedi gau yn ymyscraedd y ddaiar yr bwn fy'n yscwyd yr byn nis dïchon ir pedwar gwynt mo'i wneud.

37. Mae cywreinrwydd yn dioddef blinderau (yr hyn pe medrem ei dyscu) heb ein blino 'n hunain ormod : Megis yn dwyn baich, mae modd iw bwnorio felly, fel na phwyso 'n rhy drwm, os croga yn gwbl o'r nailltu, mae'n pwyso'r corph i lawr, y rhan fwya' on' blinderau yr ydym yn ei dynnu arnom ein hunain. o ddiffyg rhannu ein gofal, felly ag i gymmeryd arnom ni yn unig ofal ein Dyledswydd, a gadel y cwbl arall i Dduw.

58. Ni ddylaem gymyscu mo'n anwydau gydâ'n croesau, megis y clâf ynfyd yn cnoi y Physygywriaeth a ddylae ei lyngcu.

59. Y sawl nas gwêl Dduw ymmbob lle nis gwêl mono mewn un lle.

60. Y nêb a'i collo' i hun mewn hunanymwadiad, a'i ceiff ei hun ymmonwes Duw.

61. Mewn Hawddfŷd ofna Dduw, mewn Adfŷd câr Dduw.

62. Gweddio a wna iti beidio a phechu, neu bechu a wna iti beidio â gweddio.

63. Ein gwendid â'n anallu, ni ddiddymant mo' rwym ein Dyledswyddau.

64. Nid oes ūn pechod nad haws ei gadw allan, na'i fwrw allan.

65. Yr hyn y mae arnom osn ei *wneud* yngwydd dynion, nyni a ddylem osni ei *Feddwl* yngwydd Duw.

66. Natur wedi ei *digio*, a natur wedi *barfogi*, ai datcuddia 'i hun yn fuan.

67. Y fawl ty'n *cadw* coffa o *Drugareddau*, anaml y *collant* olwgar *Drugareddau*.

68. Carad a Baratoa y ffordd i undeb, a gostyngaidduwydd a barattoa'r ffordd i gariad.

T E R F T N,

Ganiadau

NEFOL;

SEF

Agoriad ar y Bennod gyntaf o *Ganiadau*
Solomon ar fesur Cerdd.

Ynghyd

A rhai Hymnau Ysprydol

Canaf yr awr hon i'm hanwlyd. Ganiad fy
Anwlyd am ei Winllan.

Esa. 5. 1.

A Chân y maent Gân Moses Gwasanaethwr
Duw, a Chân yr Oen, Date. 15. 3.

Gan Ganu trwy Ràs. yn eich Calonau i'
Arglwydd. Col. 3. 16.

O Waith Dasydd Lewys, Gweinidog y
Efengyl.

Argraphwyd yn y *Mwythbig* Gan *Tbo :*
Durston yn y *Flwyddyn* 1740.

Can y Caniadau eiddo Solomon.

PEN. I. ABNOD I.

MWyn gerdd y Sainct nid *Solomon*,
 A gleimia hawl yn hon ei hun;
 Y Genedl bur lan dewch im bron,
 I chwi perthyn bob rhyw un.
 Dygwch Anrheg i'r Ofnadwy,
 Seiniwch iddo Hymneu o Fawl,
 Gwnaff fin ~~er~~ hynny fyth tra fyddwyf
 I'm Prynw'r Cred rhof Gân ddidawl.

Daeth *Solomon* ni chaiff ei hunnan,
 O Glodfori d'enw gwiw :

Ar y Tant ni drawn yn fuan,
 I gyd ganu Cerdd ein Duw;
 Côr Angelion o'r un Wyddor.
 Cywyddoliaeth iddo 'n ffrî.
 Ar Eneidiau dan yr Allor ;
 Dadcenwch iddo gyda ni.

Gwir gynghanedd, dodwch allan,
 Yn y Gân hon fydd mor wych,
 Pur felusgan wiwlwys wiwlan,
 Rhwng Crist a'i Eglwys hardd y Drych ;
 Tyred yspryd bendigedig.

Ennyn Resyn yn ein ferch,
 Canwn i ti a'th Grist yn ystîg.

Am dy fwynder i dy ferch,

Pur wesusau y priodfab,

A gyffwrddo am geneu gwael ;

Ac a ennillo 'n ferch a'n Cariad,

Attati

Attati ein prynwr hael ;

Mel a Menyn fu'n ei feithrin, *Esa. 7. 15.*
Yn fwyn ddwyfyn feinion bêr.

Mae pob *pocyn* fydd oddi wrthyn, *Cusan*
Yn wir Doccyn Cariad Ner.

Fe dywalltwyd Gras yn helaeth,
Fel glân Gyflaeth ar ei fin.

Mel a llaeth fydd yn ei Enau,
Acwa Fite fel y Gwin ; dwfr y bywyd,

Câr Gogoned fi Cusaned.

Ymgaredigced a mi'n llon :

Cytrannu Gras a selio Cariad

Mae Cufaniad f' Arglwydd Jon.

Fel Gwlith a'r lysiau mae ei Enau,
Yn defnynnu Dilieu Mêl.

Efrwd o Nectar mawr ei thrydar,

O Enau'm Cydmar i a ddel ;

Fe lawenodd fy myscarodd,

Pan edrychodd ar ei wen.

Cusan oneft yn lle ernest,

Ti a'i rhoddeist i Ddyn gwren.

Enwaeda'ngwefus gyda a'm hyftlys,

Fel y bo gweddus i ti gwrdd.

A min fudr gwael Bechadur ;

Felly aberthir ar dy fwrdd,

Lloi'r Gwefuseu Cûr Calonneu,

Am ddioddef ar y Groes,

Meddig *Gilead* Mâb yr hael dad. *Jer. 8. 22.*

Dros fy mhryniad chwerw loes.

Dysc fi i brisio Cariad Crist.

I'r Enaid trist trwm Galon ;

Gwerth-

5. Gwerthfawroccach na'r Aur prin,
 A gwell na'r Gwin o helbon,
 Gwin esyd allan Rinwedd gwa'd.
 an Ffrwyth cariad rhâd Jehofa, *Ezec. 27. 18.*
 A Gwaed y Grawn hwn yn ein mysc,
 Fe gochei wisc o Bozra. *Ef. 63. 1.*

d. Gwin fydd yn llonni Duw a Dyn,
 Yw ferch f' anwylddyn beunydd;
 A pheri'r Galon drom ei thro;
 I lammu o lawenydd.

Gwin sy'n dottio pen y gwann,
 A'i hyfo 'n anghymmedrol:
 Ond Cariad Crist fydd yn cryfhau,
 Pob rhai a'i hyfo 'n hollol.

Gwin nid yw ddiod i bob Brawd,
 Ac sy'n dylawd iw gaffel
 Ond cariad Crist fydd Seler rydd;
 I'r gwann a'r prydd a'r isel.
 Gwin fydd a'i waddod ymhob lle,
 Ac Yd fy a'i ofgleu ganddo:
 Ond gwlybwr Cariad oll o'i fron,
 Nid oes ond purion ynddo.

Fe drodd y Dwr yn Win mewn gwledd
 Bu'n beredd Ddyfroedd Mara. *Exo. 5. 23.*
 Ei ferch y fydd yn troi pob Nant.
 Yn wynfyd plant ail Adda. *arall*

Car fi fy mhrynwr hael yn rhad.
 Tywallt dy gariad ynof,
 Na ad im ollwng dy Râs byth,
 Tra fo 'nof nhwyth yn angof.

Pâr im dy garu Brynwr cun.

Er dy fwyn dy hun yn bennaf :
 Llunia im galon wrth dy fôdd,
 I'th garu 'n rhôdd tra gallaf.

Dy Gariad Jôn fy fel y Tân,
 Yn yffu f' aflan Nwydau :
 Lliferiant yw i Ddyfroedd gwres,
 Fy rhodres am holl Chwantau.

Dy serch amfyn oi Bechod taer,
 Lle bo fe baer ei dreulio :

Fel Eli cryf y mae'n Jachau,
 Pob rhai fy'n meddu arno.

Y Cariad hyn cymmhelled fi,
 I'th addol di 'n bennaf :

Gad weld fy ffydd i trwy'r Gras hyn,
 Hwn yw'r Gorchymmyn mwyaf.

Gwrth'nebant fy 'Ngelynyon drwg,
 Bont ar eu gwg Ellyllont

Dy gariad a orchfyga 'n siwr,
 Bob gwrthwynebw'r creulon.

F' anwylyd hardd yr olwg, *Ad. 2.*
 Tro ymmaith d' ŵg dychrynlyd :
 O edrych arnafi ath wen,
 Sy firiol lawen hyfryd.

Ymmaith tyn di dy faethau,
 Sydd yn f' arennau 'n glynni :
 Tro ymmaith dy drem ddig
 Na fydd ry farug i mi.

Ymwel a mi a'th ffafar,
 Sy garuaidd hawddgar hyfryd :
 Dyre'n agos na fydd ymhell,
 Dy Râs fydd well na Bywyd.

Llewyrch

Llewyrch dy wyneb-pryd dod,
 I d'wynu 'n wastod arnaf.
 Cusan dy fin a gair dy rad,
 Arwyddion Cariad attaf.

Tywalltwyd Gras yn helaeth,
 A'r d' enau prydferth manol :
 Yn d'eneu di y fun deg foes,
 Mae geirieu 'r oes dragwyddol,
 Selia 'th Gariad fy gywir,
 A Chusan pybyr d' enau :
 A chyfleiddia fi yn rhâd,
 Fy Jôr am Cariad inneu,

Dy afel ynof dal yn dynn,
 Dwg f' Enaid yn dy fonwes :
 Golchaf dy draed am dagreu hallt,
 Sychaf am Gwallt yn gynnes,
 Mor ber aroglus ar ei hynt.
 Yw arwynt dy Rafusau,
 Fel Aloes Myrr a Chafia 'n chwai
 O'th Ifori dai tra goleu.

Blodau Gerddi na Llyfiau per,
 Nis gallant Ner gyftadlu ;
 Nac Olew Aaron na Blwch Mair,
 A'th Râs a gair d' oleuni,
 Y Llangcesau fy wrth dy glun,
 A welant fun hardd eglur,
 A ddeuant attad bôb yn ferch,
 Yn fawr eu ferch y gwelir,
 Enaint dy wisc sydd ar eu pen,
 A red yn gymmen drostynt.
 Ei hyfryd fawr a leinw 'r tŷ ;
 Nes llonni dy holl gerynt,

Fel Enaint tywalltedig yw,
 Dy enw gwiw ei goffa :
 Fe dynn wryfon heirdd heb nam,
 I'th garu am y Cynta.

Tywallt dy Enaint Arglwydd hael
 Gad i'n dy gael yn gymmar ;
 Nyni fwgdarthwn fawl a chlôd,
 I't am dy fod mor haddgar,

Dyfod ni's gall neb attati, *Ad. 4.*
 Heb gael el dynnu gennyt :
 O tynn fi 'n rhwydd ath nerth yn frau
 Na ad im droi oddiwrthyt.

Tyn di a gallu mawr dy was,
 Tyn fi a'th Râs yn ystig
 Tyn fi a Rhaffau dirion Dad
 A rhwymau Cariad unig.

Tynniad ni thyrr hi ddim yn hawdd
 Yw Cariad nawdd fy Llywydd,
 Fel Rhaff dair Caingc sy'n wydyn iawn ;
 Ei fron sy'n llawn llawenydd,
 Wele fi'n dwad yn awr i'th Gor,
 Tydi yw Jor fy Mywyd ;
 Wele fi'n rhedeg attad Ner,
 Canys geirieu per sydd gennyd,

Y Byd a'r Cnawd sy'n tynnu 'n ol ;
 Y fath un ffol aroso ;

A dyno 'n ol medd Duw ein Naf *Ad. 5.*
 Nid ymhyfrydaf ynddo

Y Tynfaen a dynn atto'r Dûr.

A'r Ogr clir i Bwyfîl ;

A swynion ferch fy Mhrynwr gwâr,

Am tyn a ffâr ei'fengyl.

Cyni

Cyniweres at fy Nghâr,
 Sydd yn ben rhi Nefoedd a Dâr.
 Bryfiais o ddifrif ger ei fron.
 Derbyniodd fi yn llawen llon.
 Pan ganfu ef fy ffrwst o bell,
 Daeth i'm Cyfarfod heb gymmell:
 Pan Glywodd wrth y Drws ty oer-nad
 Fe ddaeth ei hûn heb anfon Cennad.

A llawenydd glan priodfab,
 Am Briodferch yn llawn Cudab,
 Yr oedd yn sawr am dano gantho.
 A bost fy ngweld yn dwad atto.
 Fe figlei'm llaw fe barei im fwccwr,
 Fe archei im ddwad i mewn i'r Parlwr.
 Fe ai om blaen ei hun mewn Urddas.
 Fe wnai i mi Groesaw mwyn Cyweithas

Fe am dygai iw Stafelloedd goreu,
 Fe'm rhoddei yno i lawr i eisteu,
 Beth bynnac mae fy Nhŷ yn ildo,
 Chwi ellwch fod yn eon arno.
 Fe barei ladd y Llo pascedig,
 A thrin im Swpper Wîn a Chanhig,
 Fe ymwregyfei ei hun yn gymmen,
 I'm gwafnaethu yn dra llawen.
 Wrth fod felly byddei f' enaid.

Ar Dwr yn sefyll yn ei Lygaid,
 Mewn Stafelloedd gwir Dangnheddes,
 Y cefais orphwys yn ei gartref,
 Oi Store y cefais fy niwallu,
 Nes im gwympo pa drwm i gyscu.

Er fy mod yn drist ar brydiau,

N

Ad. 4.
 Medra

Medra er hynny *fod* yn llon,
 Yn fy Mhriod nefol weithian,
 Sy'n fy ngalw ger ei *fron*,
 Medra ganfod Heulwen eglur,
 Yn yr Wybr ar y gwlaw ;
 Cymmyfc Gwenydd fydd im cystudd,
 Mae i mi gyffur gyd â braw,

Fel clindarddad drain dan Grochan,
 Yw digrifwch drygddyn hyf.
 Mae *fe'n* *darfod* fel y graian,
 Sydd yn treulio gan y *llif* ;
 Gwell yw galar i ni'n gynnar,
 Hau mewn dagreu'n foreu iawn
 Na chael cur ac och ddiweddar,
 Wedi chwareu hyd Brydhnawn.

D' wyneb Canaid o fy Fnaid.
 Gwych Gogonaid lleinw fi ;
 A llawenydd Cariad tanbaid.
 Nis bwyfi yn llawn o honoti.
 Yn *fwy* firiol na rhai bydol.
 Au Hyd au Gwîn yn amlhau ;
 Rhai edrychant yn ei gwrthol,
 Fél Gwraig *Lot* oedd dan ei bai.

Er colli'r ffrwyth i gyd ar gwinwydd.
 Er torri or Gorlan yr holl Braidd ;
 Er na fodeuo y ffygyswydd.
 A methu ar faesydd yr holl Haidd.
 Byddaf lawen hwylus f' awen,
 Yn fy Mhriod uchod fri,
 Rhof yn gymmen glod heb orphen,
 Im Jachawdwr un Ben Rhi.

Chwychwi

Chwychwi yr yspydion mad, *Ad. 4.*
 Sy'n trigo yngwlad goleuni,
 A wnaed yn fflammeu tan o'u bron,
 Cenadon i Dduw Celi.

Chwychwi yn oreu rhai a wyr.
 Rinweddau llwyr gwir gariad:
 Heb faich o Gnawd ich rhwyströ yn nes
 I brofi ei wres yn wastad.

Y Cnawd y fydd yn faich o blwm,
 Llwytho'n drwm yr Enaid,
 Gwir Gariad f' Arglwydd hael o'r Nef,
 A lesteir ef ei amgyffred.
 Er hynny bydd i mine son,
 Am Gariad Jôn dan gofio,
 Ai weithredoedd rhoi ar led,
 Tra caffwy ged oddiwrtho.

O mor wrefog ydyw naws,
 Dy gariad hynaws Arglwydd,
 Cofawn e'n fwy na Gwin bob tro;
 Sy'n peri anghof ebrwydd,
 Heb hyn fe heneiddia'r Gwin,
 Mewn myllter hin fe wyddis;
 Ond Cariad Crist fy fawr ei rym;
 Ni chyll ef ddim ol Relis.

A Chofstrelau'r Gwin a dyrr,
 Fe allr ei ddispyddo,
 Eithr anwyldra Christ a fydd,
 Yn dragywydd heb beidio,
 Dy hoffi gai di gan bob rhai,
 Y fydd ddifai ac union;
 Oneft a chywir da didwyll,

Ad. 4.

Yn dda eu pwyll a chyfion.

Calonnau'r rhai fy dan eu nôd,
Ddi ymmod yn dy Ddeddfeu,
A gadwant dy ffyrdd di or trwch
Wyt eu Hyfrydwch hwynteu
Lle mae rhai drwg yn traethu gwawd,
Yn erbyn ein brawd hynaf,
Ac yn enllibio'th blaid a'th Ran,
Y Genedl annuwiolaf.

Y rhai ffugiol dwedant yn deg,
Llawn ynt o hocced gwenwyn,
Cusan a brad fydd ymhob lle,
Er eu holl chwedleu addfwyn;
Y Genedl gyfiawn Nêr a'th gar,
Y rhai'n a bar dy berchi,
Da ganddynt am dy Ddydd a'th Dŷ,
A'th eiriau sy'n eu llonni

A fynni wybod Arglwydd hael, *Ad. 5.*
pa fath un wael ei hagwedd:
Wyfi dy torwyn bur ddinam,
Sy'n disgwyl am dy Etifedd,
Fy Nghyfeillefau clywch ar led,
Caerfalem Ferched cyflym
Sy'n dwad oddi yma a thraw yn wir.
Ar rhai o Randir Sinim, *Esa. 49. 12.*

Fe am diweddiwyd i un Gwr.
Ys talm yn siwr fel morwyn,
Sy'n disgwyl cael Cynnylgaeth dda,
Gan y *Messia* addfwyn.
Oddi allan gwelwch fi yn ddu,
Yr Haul fy wedi 'm llosgi,

Fy wyneb i fydd irad iawn,
Am Gwedd yn llawn o frychni.

Er hynny hardd wyf ynddo e,
Yr hwn am Care'n fwynaf,
Fe dannei 'i wisc drosot yn rhwydd,
I guddio ngwradwydd mwyaf.
Wyf wynn o fewn trwy rym ei Rad,
Fe'm golchei ai waed yn bur-wyn ;
Gwaith Edeu a nodwydd cawn yn Grys,
Im dwyn i Llys y Brenin.

Y drwg ar ddraig a drodd fy lliw,
A'r blaid a'r cryw Uffernol ;
Fel Pebyll *Cedar* noeth fy hynt
Ar wlaw a Gwynt aruthrol,
Er hynny Gwely *Salomon*,
A'i lenni o'i bron nis gallant ;
Gymmaru â mi fy'n fawr fy nhraul,
Mor deg a'r Haul fy ffyniant.

Nid wyf ond Gwrthddrych sawl blin.
Ynnof fy hun i'th ateb: Ad. 6,

Eich golwg trowch oddiwrthifi,
Y fydd yn bygddu f' wyneb,
Darfu i'r Haul fy rhuddo i gyd,
Erlidiau'r byd a gefes,
Yr wyf yn gorwedd yn y llwch,
Yn llawn o dristwch gormes.

Fy rhan fydd oddiwrth Blant fy Mam
Gwnan a mi gam heb orphwys ;
Brodur mewn rhan nid Plant i ti,
Dan honni bod o'th Eglwys.
Addoliad gau y maent yn ddal,

A'u bryd iw gynnal heddyw;
 Sy'n groes i'th Air a'th arch Duw Nêr,
 Tradlodiad Ofer ydyw.

Mynnant i'm weld au Llygeid dall,
 Maent yn rhy ffelgall gorhyf:
 Rhwymo Nghydwybod i a wnant,
 Os pallaf farrant wrthyf,
 Yn ofer y gwas'naethant Jor,
 Ascell o Gor yr Anghrist:
 Ydyw y rhai 'n gan ddyscu 'n ffraeth,
 Ryw gam Ddyscyblaeth athrist.

Par i mi fod o un Duw tri,
 Yn d'achos di yn gywir,
 N'ad fi i blygu ir Ddelw Aur,
 Serch cael drwg air fy Mrodur.

Brodur i mi mewn proffes wan,
 A llawer Gwinllan ganthyn,
 Mynnant fynghael yn Gar a ffrynd
 A pheidio mynd oddiwrthyn,
 Ni allaf hyn serch cael eu gwg
 Canys ffigys drwg fydd ynddynt
 Ai grawn fy fur a gwinwydd siom
 O faesydd Sodom ydynt.

Na a ad im fod yn gaeth Duw Jôn
 Iw eu Gwyddorion ffugiol.
 Dyfarna bob côel Grefydd byd,
 Fel peth diosfryd hollol.
 Wyf waeth fy ngyflwr Arglwydd Ne,
 Wrth roddi lle i eïtron,
 Ac yn cyttuno a'u ffordd wael,
 Yr wyf yn cael colledion.

Fy Ngwinllan fydd yn llefcau'n drwm,
 Pob pren a mwfwm garw,
 Fy rhadau fydd yn nychi o'u bron,
 Planhigion ym mron marw,
 Fel Cancr yw'r Addoliad gau,
 Gwenwyno mae holl Gynnyrch :
 Locustiaid yw'r Defodau ffol,
 Sy ansynhwyrol hygyrch ;

Dy Ddeddfau di a luddiant i'm,
 Yn Winllan drym ei chadw,
 Gwrteithia f' enaid Arglwydd mau,
 N' ad im Rhinweddau farw.

O F' anwylyd hardd ei wedd,
 Yr hwn wyt garueidd gymmar ;
 Mae gennyt bobl rydd a phur,
 I'th foli a chywir lasar.

Dy Air a'th Ordinhadau'n ddir,
 Mewn purdeb gwir a gadwant ;
 Oddiwrth y rhain dy Ddefaid pryn,
 Yr wyt yn derbyn mwyniant.

Ar uchel *fryn* yr wyt o Dad,
 Yn eu porfalad hwyntau,
 Eu troi hwy'r wyt i bosfa fras,
 Gweirglodydd glas a chaeau
 Dy Eglwys lan dy hawddgar ferch,
 Sy'n cael dy serth di beunydd,
 Corlan yr hon fy'n ddi ymgel,
 Yn bod ar *Israel* fynydd.

Cwmwl y Dydd a cholofn y nos,
 I Ddiddos rhag yr Ormes,
 Trigfanau'r Gauaf Cyscod hâf,

I'w cadw'n *bráf* a chynnes,
 O arwein fi. yn ffordd y rhai'n,
 Dwg fi yn fain iw Rhosfa.
 Lle mae dy Braidd di hanner dydd,
 Yn amser Cystudd trymma.

Na ad im wydroi Arglwydd byth,
 Tu ac-at y rhith Grifnogion :
 Y rhai nid ynt ond Gweision llôg,
 Yn Synagogue anghyfion.
 Cymryd arnynt hwy y maent,
 Eu bod yn Geraint ffyddlon,
 Mewn enw'n wâg ond yn eu Gwaith,
 Eu twyll fy faith iw calon.

Or un deg a mwyn dros fyth, *Ad. 8.*
 Y deccaf ymhlith Gwragedd,
 Os mynni gyd a nî yn awr ;
 Or bwyso i lawr a gorwedd.
 Dos i'r Mynydd tra hyfryd,
 Lle mae rhai ddeiryd i mi,
 Yn holl Gorlonnau or *Sion fryn* ;
 Oll yn gyttun yn pori.

Y Cwmwl tyfion dilyn ddyn,
 A gwel eu troedyn helaeth ;
 A chanlyn ol fy Mhraid difai,
 Eu Siampl a'u Hathrawiaeth.
 Cais yr hen ffordd dda a gwyl,
 Y llwybr Cul a chyfyng.
 Ffordd newydd fywiol yw dan go ?
 I bawb a'i rhodio'n ddur fing.

Cenfydd di fy unig braidd,
 Yr hwn ni faidd droseddu ;

Sy'n Cadw mewn Cyfundeb llen :

Ac wrth y pen yn glynu.

Y rhai'n fy'dd gymmen jawn dros ben,
Mewn trefn *efangylol*

Wedi eu galw i gyd o'i bodd,

Yn Gyn' lleidfaodd neilltuol.

At y Bugeilieid dos rhagod,

Sy a'u pebyll mynnod undeb,

Yn eu porthi hwynt yn ddiwall;

A Deall a Doethineb.

Eu siarter hwynt ydyw fy Ngair,

O'r hwn y Cair Cyfrwyddyd.

Fy Nghyfraith yw eu Rheol wiw,

8. Fy *Efengyl* yw ei Bywyd.

O dilyn di trwy ddirfawr chwant,

Y rhai'm dilynant inneu;

Unwch a hwynt chwi gewch yn dda;

Orphwysfa i'ch Eneidieu.

Tra Ardderchog a chyweithas, *Ad. 9.*

Mewn mawr urddas yw'r fun hardd,

Traethu ei hagwedd ar Gynghanedd,

Yn gyfannedd ni's gall Bardd.

Golwg wych-lan y fydd arni,

Fel cwmpeini Claerwych kann,

Y mae priod rhial iddi,

Er nad yw hi ei hun ond gwann,

Yngherbydeu *Pharo* Frenin *Exod. 14.*

Y mae byddin *fawr o feirch*;

Y rhai gedwir mewn Dolydd dir,

Neu a borthir oll ar Geirch,

Golwg hardd yw'r rhain er hynny,

Sy'n Ni all gymmaru a'r *fun* swyn, *Sydd*

Sydd yn glodfawr dros ben mesur,
Hardd-wych eglur ar y twyn.

Y Meirch yngherbyd *Pharo* hoenus,
Sydd yn *drefnus* iawn dros ben,
Cymmaint ydynt dosparth fy arnynt,
Fel y wedd sydd dan y *fenn*,
Cerbyd *Pharo* wedi 'i addurno,
Mae'n discleirio yn ddiwael,
Etto nid yw'n agos tebyg,
I'm hanwylyd yn ddi ffael.

O gwelwch anwyl *ferch* fy Nhad, *Ad. 10.*
Mae ar ei Jad Goron-bleth ;
Rheftri o Dlyseu f' ar eu grudd,
Hi garia'r Dydd ar Unwe'th.
Cadwyni Aur pur mwnwgl gwyn,
Ai Gwisc yn dyn am dani,
A chalon pawb a'i gwel hi a'i dwg,
Mor hoff yw'r olwg arni.

Grudd yw eisteddle tegwch merch,
A chyfle *ferch* iw channol,
Ai thlyseu ddengys *fod* i gyd,
Ei glendid yn fenthycciol.

Pob Gwaith y gwelwyf *ferch* fy Nhad,
Sy wedi ei rhad fabwysio,
Yr *wyf* yn gweld' ar ei holl blant,
Ogoniant yn disgleirio.
Ei thlyseu yw fy rhadau gwiw,
Sy'n newid lliw ei hwyneb :
Cadwyn f' ordinhadeu n' llon,
Ai ceidw o'i bron mewn undeb.
Nyni y Tad ar Mab heb ffael. *Ad. 11.*
Ar yspryd hael Cyttunwn : *1th*

I'th drwsio'n deg o'r Nefol lys,
 A rhoi i ti dacclus Addw'n.
 Fy Nhad a ran yn helaeth iawn,
 Atto ni awn i drigo;
 Di gei heb rhoddion mawr bob Dydd,
 O oreu i gilydd ganddo.

Ni a wnawn i't Dlyfeu o Aur pur,
 Di a'u cei fel Dur dan warant;
 A Boglynnau yngwydd y syr,
 O Arian pur y Marsiant.

10. Gwnawn it Afalau crynion Aur,
 Yn lly'n i'th droir yn elwig,
 Gweithiwn y rha'n, yn deg eu drych,
 Mewn Arian gwych cerfiedig.

Mae amryw ddoniau'r yspryd glan,
 Y rhai a gan eu rhannu,
 I bob un *fel* y bo'n rhaid,
 O ffyddlawn *Ddefaid* Jesu,
 Yn Nhŷ fy *Nhad* mae goreu fir, *Ad. 12.*
 Ac all un tir ei roddi,
 Ar moetheu goreu ac ellir gwrdd,
 Sydd ar ei *fwrdd* i'n porthi.

ad, Yn ei dy llawn gwnaeth i ni Wledd,
 Rhown Aberth hedd arbennig:
 Gwledd Pascedigion dreision in,
 A gloyw win puredig.

Arlwyodd *twrdd* ei *fwyd* fy *fras*.
 Fel Affer addas seigieu; *Gen. 49. 20.*
 Eisteddei i lawr ei hun ymhlith,
 Y pur wehelyth goreu,

11. Wrth wenu ar ei Saint pur *foes*,
 1'th A dangos iddynt ffafar; Ymhlith

Ymhlith y lleill *fy Nardus i*,
 Sydd yn arogl i n' gynnar,
 Ei wyddfod sydd yn tynnu ma's.
 Rinwedd pob Gras dan ennyn,
 Ffydd Gobaith, Cariad, mwynder, hedd,
 Tristwch, Amynedd, Deffyn.

Ei enaint *ef* sydd ar *fy mben*,
 Yn ennyn f' awen atto:
 Ei hyfryd Arogl y sydd yn llyn.
 I'm ffroeneu yn perffumo,
 Fel hyn y Llysiu pereidd mwyn,
 Sydd ar y twyn mewn Gerddi,
 Yn arogl ar ol gwres.

A Gwlaw a thes yn peri.
 Llith or *Myrrb* pereiddia i gael. *Ad. 13.*

Yw'r Jesu hael i'm Calon!
Cysc fy Anwylyd dros y Nos,
 Gan aros rhwng *fy nwy-fron*.
 Cyffurus ydyw sawr y Gwm,
 Ar Myrrh yn drwm yn droppian,
 Fel cod o hwn yw Cariad Crist,
 Sydd wrth *fy mrest* yn hongian.

Bydded d' arogl arnaf Ner,
 Fel Myrrha per i'm Bronneu,
 Trig gydâ mi ar hyd y nôs,
 Ymmaith na ddos i un lle.
 Y Nos a ddaw yn ol y Dydd,
 Yspeid o Gystudd chwerw;
 O ni chai'r Myrrh hwn yn fy mrest,
 Byddaf yn athrist farw.

Chwerw yw blas y Myrrh or llwyn,
 Ac Arogl mwyn sydd iddo;

Ar Myrr y Cadd fy Mhrynwr gwar,
Wrth fynd i'r Dda'r ei iro.

O bid y Myrra hwn ar glawr,
A'i hyfryd fawr ef arnaf:

Par im arogl ymhob parth,
Ei Arogl darth pereiddiaf.

Triacl *Gilead Balsam* da,

Ad. 14.

Yw'r sawl a gara im monwes,

Torfeydd Tema dont dan wau, *Job. 6. 19.*

Idd ei fawrhau yn gynnes

Ei bresen am gwna lly'n yn ffres,

Fel Cyfod Sypreswydden,

Neu gangeu r' Gwydd a ddwg yn dda,

Y Muscadela'n gymmen.

13. Engedi arail jaw'n y dôn. *Ezec. 47. 10.*

Gelwyd *Hazazon Tamar*: *2 Chr. 20. 2.*

Cangheneu o Balsam Camphyr oedd.

Yn eu Gwinllanoedd hawddgar.

Nid un or rhain mor felus im,

Ac yw man drym ei olwg,

Cusenwch ef fy wyn a choch,

Cyn trotho arnoch Gilwg.

Adfywia ei Arogl fi bob tro

Wrth fyned heibio i'm Henaid,

Yr hwn sy'n gorwedd mewn gwir hedd,

Dan ei hawddgaredd Canaid.

Teg iawn ydwyt wrth fy modd,

Cetaist fi'n rhodd yn briod,

Tebyg i'r Cwrel ar y Brynn,

A'th bryd mor wynn a'r manod,

14. Mi a'th gereis di f' anwylyd hoff,

Er dy fod yn gloff fel *Jacob*

Mith

Mi'th olcheis di am Gwaed yn lan,
A phorphor wlan ac Iffob.

Blaen ffrwyth fy nghreaduriaid maeth,
Rhywogaeth etholedig ;

Caersalem wen yn wraig a gaf,
Y llu Cyntaf anedig.

Yngolchfa 'r dwr trwy allu'r Gair,
Dartu i fab Mair dy buro :

Dewifodd di mewn Cystudd bair,
Ac yno y cair dy lunio.

Fy ngwinllan wyt am Maes am Gardd,
Mith gadwa' yn hardd heb nurddo,

D' wrteithio gei yn dda a'th drin,
Ni's bych yn rhin yn ffrwytho.

Fy nghlomen ydyw Seion fry,
Heb Grychni na brÿchewyn,

Sy degwch bro llawenydd Gwlad,
Dymuniad yr holl werin.

Y wraig fy wedi ei gwisgo a'r haul,
Mae'n fawr ei thraul a'i chynnyrch,

Pabell fy nhad a'i lys a'i dÿ,
A ddaifu 'n ffrï iddo chwenych,

Fy maeres syber fy ar bob ôd,
Fel Colomennod Dyffryn,

Mewn Galar chwerw yn ddistwr,
Ar llygeid ar Dwr ynddyn.

Mae gennyf gâr a ddaw wrth fynd
Bu i mi 'n ffrynd hyd farw,

O Gariad at fy anwyl Gar,
Fy 'myscar fydd yn llanw.

Teccach ei bryd na'r fer na'r haul,
Y neb a'i ceiff fe ai ceidw,

Mae'n

Mae'n ddisclair fel y boreu wawr,
Mi clywaf yn awr yn galw.

Mor hardd mor brydferth yw dy wedd
cyfrodedd yw dy foliant,
Tydi yw priod dy Eglwys,
Gatholig lwys, pob gwirfant:
Un ford a gwely w'snaetha'r tro,
I ni gael trigo 'n gyttun,
mawrhawn ei gilydd mewn un tŷ,
Ein cariad sy'n ennyn.

Aelwyd sy'n frwd a llawn yw'r bwrdd,
Ar Gwely Cwrdd sydd ire'dd,
mewn glan Briodas byddaf un,
Ag ef ei hun hyd ddiwedd,
Gwrandawed clustiau diweir fi,
ffrwythlon yw'r gwely rhyngon,
Ymddwyn yr wyf ac escor plant,
I' gael trwy chwant y Goron.

Sancteiddrwydd Jor a weddei 'th dŷ,
wyf yn dy garu 'n wastod,
Gwyn fyd preswyl wyr dy dŷ glan,
I'th foli byddan barod.

Mewn hyfryd lais dy Glod caf ran,
Cereis fy nhrigtan ynddo,
Danteithion gwych a lifrei bras,
Ar Arfeu a gaf iw gwisgo.

Yn ty fy ai sylfaen ar y Roc,
Mawr Stôr a Stoc fy ynghadw,
Yn y Stafelloedd llawn o Lôg,
Eownd a diyscog ydyw,

Y tŷ fy wedi ei fiko 'n rhydd,
O burion gwydd cederwydd,

Y rhai'n ydyw Swmmerau 'r mur,
A'r Distiau o bur ffynnidwydd.

Dodwyd ar werthfawr Gongl faen,
Bob haen o'r cerrig naddu,
I wneuthur tŷ Duw Israel,
Yn Demel cyfaneddu,
colofn gwir a sylfaen gwaith,
Yw'r ty a faith o lygaid,
Sy i'r conglsaen scrifen y llech,
Rhad Rhad i Bechaduriaid.

Dat. i.

Laut Deo.

Hymnau.

R Hedwn ar frys at ael y brynn, *i Cor.*
A hynny 'n synn heb flino, *9. 24.*
I' weled hyfryd tanneu'r wlad,
Tir Gilead o Ben Nebo. *Deut. 34.*

Gwaftadedd maith y Dyffryndir
Sy'n ffrwythlon pur di anial,
A llais y Durtur ar y twyn
Ar haf mor fwyn yn eynnal,
Yno mae'r Goron hyfryd wiw,
Ar wisc fymudliw alant.
Dinas y Palmwydd sy'no heb *drai*
Iw rhoi bob rhai orchfychant.

Cyngwyftl sydd ymhen y daith,
Bydd bri ar waith goreu deg.
Gogoniant o dragywyddol bwys,
A geir yn ddwys ond rhedeg.

O rhedwn ni yr yrfa hon,
Mae Aeth i'm bron rhag Colli,
O mynnwn afael ar y nôd,
Serch gorfod bod mewn cledi.

Bydd

Bydd gwyn ein Byd os ni a gawn,
 Fe dal yn iawn ein llafur,
 Ni bydd edifar i ni'r gwaith,
 Y wobr faith hi roddir.

O Arglwydd tynn ni ar dy ôl,
 Y Gamp ar Gôl iw hennill,
 I ganlyn Crist i'r Nefoedd frŷ,
 Bydded i ti ein cynnull.

Arall,

FY Enaid fu mewn blinder maith,
 Wrth ddilyn gwaith ei Alwad,
 Ac yn lluddiedig dan ei bwn,
 Ai groen yn dwnn yn wastad,

Gan bwys ei waith yngwres y dydd,
 Fal Jacob bydd ar yffu, *Gen. 31. 40.*
 Ei fferru mae oer lwydrew 'r nôs,
 Nis ydyw yn agos trengu.

Pan ddelo pryd gorphwysfa llon,
 A mynd ger bron yr Arglwydd,
 Yn ôl tristwch fe dry'r rhôd,
 I lân Gydwybod ufydd.

Daw Dŷdd i'r Cyfion goleu gwres,
 Ceir gweled Têr ar lennydd,
 Er cael Gorthrymder mawr tros dro,
 Cant hwy fod etto 'n ddedwydd.

Daw Hâf yn ol Gaiaf i rai,
 Yn ol llif daw 'traï ar Ddyfwr,
 Gorphwysfa yn ol llafur blin,
 Melus yw hun y gweithiwr.

Arall

Bydd **T**Rigolion Air Emanuel,
 nesewch chwi fel i'ch gelwir, O

Gwir Ddinasfyddion Sion frynn,
Gwrandewch chwi hyn er cyffur.

Eich galw 'r ydys heddyw 'n hwyl,
Ar uchel wyl gyfarfod:

I Lŷs y Brenin ger ei fron,
I wneuthur llon Disteddffod:

Pob Moetheu rheiol ydyw 'r Sîr,
Y Tir a elwir Peula, *Esa. 62. 4.*

O Fynydd Hermon gwlith a gawn,
nid Syppieu grawn Gomorah. *Deut. 32.*

Fy Arglwydd Jôr ith garu 'n rhodd,
O'i wir fodd a fu farw,

Ein gwir oen Pasc yw'n Haberth hedd,

O dewch ir Wledd fe'n Ceidw,

Ei gywir Gnawd fy twyd yn wir,

Gwaed yr Oen pur fy Ddiod,

Mewn modd ysprydol y mae'n rhaid,

Eu derbyn paid ai gwrthod.

Lle byddo 'r gelain idd ei chael

Nid ym ond gwael a diddym,

Yno 'r ymgascl yn ddioed

Yr holl Eryrod Cyflym.

Arall.

GWrandewch chwi gwyn yr *Arglwydd Nef*
Sydd ganddo ef ich erbyn,
Fe fyn ei le ai wrando ar frys,
Mae yn ei Lŷs yn canlyn.

Tynnodd ei Fil ai fawl ai ham,
Ni chymmer gam gan un dyn;
Fe wna 'r anuwïol oll yn farn,
Fe draetha farn i'r cyndyn.

Hwy

Hwy a endeitir wrth y Pôl,
Daw'r Cwest yn ôl au Ferdid,
Ceir hwy'n euog cymmein hun,
Ni ddiaingc un ai fywyd.

Fe gwyd i fynu yr hwyl ddu,
Oer gri a ddechreu'r blinder
Y telltith Rôl ar Dalent blwm,
4. Au gwasg yn drwm i'r dynder.

Fe ddifa ei gleddyf yn ddiffael,
32. Fel Cleddyf *Saul* a *Gedeon*, 1 *Sa.* 10, *Bar.* 7;
Fe fwytti Gig 'a'i faethau gad,
Yngwaed y Lladdedigion.

Fe fydd y Gyfraith ar ei rann,
A'r Swyddog dan ei ffrewyll,
Hwy euog farnir wrth y barr,
Pw llusco i'r Carchar tywyll.

O plygwn am ein beieu syth,
Twyll Rhagrith Anwybodaeth;
Yspeilio tyngu celwydd tra,
Aflendid a Llofruddiaeth.

Dodwn ein harfau i lawr yn drwch;
Cwmpwn mewn llwch a Lludw;
O llefwn ar ein Harglwydd hael,
Nef A cheifiwn gael ein cadw.

Arall ar Rbuf. 12. 11.

Arwain yr wyt mewn Colofn dân,
Dy Blant i Ganaan Nefol;
Tân yffol wyt i'r rhai'th gasant,
Dy blant a gant dy ganmol.

A Bedydd Tân bedyddio a wnai,
Y Cyfryw rai a gedwi:

Ennyn di ni âr tân o zel,
I gaffel dy fawrygu.

Rho d' yspryd i'n a ddaeth ryw bryd,
Yn danllyd fel tafodau:

Ar dy Ddyscyblion ennyn a gwres.
Dy eirias ein Calonnau.

Cwrdd a'n Gwefuseu a marwor pur,
Oddiar dy dra-phur Allor ;
par i'r wreichionen godi'n fflam,

Pa'm y Ceiff dim ei dyor.
Bid Goleu a gwres oddi wrth ein Gwaith,
Cyfrwydda ein taith hyd attad,
Diwyd a Gwrefog llawn o Zel,
Mae hyn yn Sêl mabwyfiad.

Aarall ar Luc. 14. 18.

YR wyt yn galw pawb o'i bron,
Dewch atta' i yn llon gyffurus,
Parod ym ninnau i'th wrthod di,
pob un yn rhoddi escus.

Mae un yn newydd brynu tir,
Nis gall yn wir mor dyfod :
Arall sy'n profi'r Ychen glân,
Ni chaiff yr awran arfod.

Mae arall newydd briodi Gwraig
Anghosio Graig ei Jechyd,
Dymuno cael ei esculo'n awr,
Rhag dywad i'r Neithiawr hyfryd.

Mai'n amser trafferth ninneu ar feth,
Gan lawer penbleth gofid :
Ni allaf ddwad yn awrer dim,
Rhowch Bardwn i'm a rhydd-did.

Fel hyn mae Dynion yn ffol iawn,
Yn gwrthod Dawn yr Arglwydd,
Yn rhoddi nag i'r Brenin mawr.

Gwae hwy o'r awr gan aflydd,
Na ad in Arglwydd yn ein fwrth,
Roddi Gwrth-ddadleuon;
Nac ymrefymmu a Chig a Gwa'd,
Yngwlad y pererinion, Amen.

Arall Mat. 21. 43.

YR Efengyl hyfryd ar farch gwyn,
Sydd ar bob Bryn yn teithio,
Gwledydd y Dwyrain ffordd y bu,
Dartu iddi 'n hŷ Gongcwerio.

Trwy'r holl Ddaiar mae ei fain,
Yn mynd yn fain i gerdded:
Oddiwrth rai a'i hammharchei'n drwch,
Trwy ddiystyrwch enbed,

Lle ni chai groeso ni erys ddim,
Cerydda yn llym ynfydion:

A fathrant Berlau tan eu Traed,
A thywallt gwaed y Gwirion.

Esmwythach sydd ar y farn drom,
I Sodom a Gomorrah.

Nag i ddirmygwyr 'Fengyl Crist,
Ymhoenau trist Gehena.

Codi Machludo gyda'r Haul,
A bwrw ei thraul a'i Lluoedd,
Dwad i'r Gorllewin at y rhai,
Y daeth terfynau'r Oesoedd.

Cwmwl ac Arch Emanuel,
O'r Demel ymadawfon.

Holl Ganwyll-brenni *Affia* o hyd,
Yn llwyr i gyd diffodd'son.

Helaetha le ein Pabell ni,
Dy Deyrnas di bid ynom,
Na th'wylla'n Canwyll hyd nis bo,
I Ddydd i wawtio arnom,

Arall ar Efa. 58.

PWy gredodd ein hymadrodd ni,
P'le mae'r rhai hynny weithian
I bwy dadcuddiwyd braich Duw hael,
Sy'n cael ei hestyn allan.

Fe dardd ef fel blagurun pur,
Neu wreiddyn mewn tir anial.
Di ystur yw o gnawdol dras,
Fal Gwas y mae'n ymgynal,
Dirmygus yw a llawn o gur,
A dolur a gofidiau,
Traingwyddo yr ym wrth weld ei dro,
Dan guddio ein hwynebau.

Cymmerth ein gwendid ni yn rhodd,
Fe brofodd ein diffygion,
Fe gadd ei faeddu yn ein plaid,
A'i daro'n enbaid ddigon,

Archollwyd drylliwyd er ein mwyn,
Dan ddwyn ein Hanwireddau,
Cosp ein Heddwch arno a roed,
Jachaed ni trwy ei gleisiau.

Nyni a gyrwydrasom oll
Aethom ar goll fel Defed,
Ynteu'n dychwelodd ni yn ol,
Fe dalodd ein holl Ddyled.

Cystuddiwyd

Cystuddiwyd ef trwŷ ddirfawr boen,
 Fel Oen yn mynd i'r Lladdfa,
 Fel Dafad dan Law'r Cneifiwr drud
 Yr oedd e'n fud rhyfedda.

Cynamerwyd ef o garchar gudd,
 Or Bedd yn rhydd ddaeth allan,
 Pwy all yn dda o'r Nef ir llawr.
 Ei Oes yn awre datcan,

Gyda'r rhai drwg y gwnaeth ei fêdd
 A'i ddiwedd gyd â'r gwychion,
 Am nad oedd ynddo dwyll na chas
 Er hynny cas Archollion.

Pan rodd iw Dad ei Enaid gwyn,
 Yn Aberth llyn dros bechod.
 Fe wel ei Hâd ai ewyllys da,
 Ganddo y lwydda yn wastod.

Wrth weld ei gur diwellir ef,
 Pan gottont lef hyd atto,
 Fe gaiff fodlonrhwydd yn y iawn,
 Gwna ei Blant yn gyfiawn trwyddo.
 Am hynny haeddei ranu'n dda,
 Yr yspail gyda'r gwerin,
 Canys rhodd ei Einioes dros rai ffol,
 Cododd ei eiriol droftyn.

Arall ar Sacrament Supper yr Arglwydd.

NESewch Bobl fel y gwêdd,
 I Wlêdd y pererinion
 Ymdeithwyr ym tuâ Sion Frynw
 Yno mae'n tynn yn union.

Trwy Ddyffryn Baca y mae'n taith
 Mae'r ffordd yn gron-faith i ni, *Pf. 84.*

Ffynhonneu pur a phyllau Gwlaw,
 Sy yma a thraw ar hyd-ddi.

Ar Frynniau Bether weithieu yr ym
 A Dyffryn Cystod Angeu, *Can. 24.*

Weithiau ar bennau brynau llonn,
 Senir a Hermon oleu. *Deut. 3. 8, 9.*

Pabell ein Duw fy gyd â ni,
 Ei drigfa fy yn Sion,
 Arlwyodd Fwrdd i ni o'i ddawn,
 Sy gyflawn o fendithion.

Yn y Mynydd hwn gwnaeth i ni wledd
 O Aberth hedd arbennig,
 Gwledd Pascedigion breision i'n
 A gloyw Win puredig.

Mae i chwî groesaw a mawr lŵydd
 Gan ein gwîr Arglwydd tirion,
 Bwyttewch ac yfwch Win a Llaeth
 Yfwch yn helaeth ddigon.

Coffawn ein Prynwr hoff a wnaeth,
 Yn helaeth Ryfeddodau,
 Ymlawenhawn yn ei ŵydd,
 Efe yw'n Harglwydd ninnau.

Hymn ar ol Swpper yr Arglwydd

Y Gwaredigion dewch yn nes,
 A gawsoch les ysprydol :
 Motwch eich prynwr Tywyfog hêdd,
 O dyma 'r Wledd i'w ganmol.

Bendigaid yw yr hwn a ddaeth,
 A Jechydwriaeth union :
 Tu ac atrom Ddynion 'wyllys da;
 Holana yngoruchafion.

Hyn

Hyn a scrifenwyd hyn oedd raid,
 I'n Prynwyr Cannaid farw
 I'n prynu o bob Llwyth ac Jaith,
 Yn llawen daeth i'n Cadw.

Ei goffa yr ŷm ni heddyw i gyd,
 Yr hwn mor ddrud a'n prynodd,
 Ei waed oedd iawn o Uffern drifft,
 Fe a'n dugodd Crist i'r Nefoedd.

O dyma 'r Oen a laddwyd gynt,
 Ei wrthiau ydynt fawrion,
 Oen sy'n dileu pechodau'r Bŷd.
 Ef yw 'r anwylyd tirion.

Trwy 'i gleisiau cawsom ein Jachau,
 Gorchfygodd Angeu a Satan;
 Cododd o feirw 'r trydydd dydd,
 O'r Bêdd yn rhydd daeth allan.

Arall.

CAnlyniad Cryf ar echwyn maith,
 Bob cam o'n taith sy'n herbyn,
 Ynghwrt Cyfiawnder colli Tir,
 A wnawn yn wir trwy ymddiffyn.

Pob Bil a roi'r i mewn i'r Llŷs,
 Lle yr ym dan wys i ateb;
 Scrifennir Bil a farna yn ffrî,
 A'n cyfri ni yn ddihareb.

Ym dan ein Rheft ymâ bob rhai,
 Am hyn gwae gwae Bechadur,
 Ein bwrw i'n Colli y fydd raid,
 Heb gail dim plaid na chyffur.

Goreu i ni remoso 'r Câs,
 Gwrt rhydd Râs ac ypo:

Gofod ein hawl i mewn yn glau,
Cawn yn ddiau wych dyccio,

O ceifiwn *Writ* i godi'r Cwyn,
Cawn Dwrnei mwyn i bledio ;
O flaen y Faingc lle mae rhydd Râs,
Mewn Urddas yn cael Llywio.

Mae'r Faingc yn eistedd na'dwn fod,
Un Eisteddfod yn segur.

Na fydded i'r Cwrt uchel maith,
Fod heb ddim gwaith iw wneuthur.

Arall Rbuf, 8. 1.

TRuan a thost a noeth a Thlawd.
Yw Cyflwr Brawd a fyddo.

Heb ran ynghrist yr hwn ni chas,
Ddim nerth a grâs oddiwrtho.

Anghenrhaid yw cael Crist yn blaid,
I bob Dŷn mae'n rhaid wrtho,

Efe yw'r werthfawroccaf rôdd,
Nid lle'n un modd fod hebddo.

Efe bieu'r blaen ar bawb o gwyl,
Fe ymhlith deng mil fydd bennaf ;
Ennillodd y maes fe bieu'r Dydd,
Pa le mae'ch ffydd Plant Addaf.

O mynnwch hawl ynghrist er dim,
Tro nerth a grym yn para,
Undeb ag ef a wna rai ffol,
Yn Bobol o'r dedwydda.

Arall. Luc. 14.

GWych ydyw'r Wlêdd o Arglwydd *mau*
A'th Ddoniau fydd yn hylwydd,
Arlwyio Bwrdd yr wyt i'th blant,
A'th garant yn dragywydd, Yma

Yma y mae pob ffrwythau da,
Y Manna fydd guddiedig ;
Ar hyfryd fwyd Gwin Mêl a Llaeth,
Firwyth odiaeth Pren y bywyd

Gwyn ei fyd a drig yn dy dŷ.
Hwy gant eu porthi 'n ddieu,
Ni chaiff fod arnynt 'Arglwydd Ner,
Na phrinder na dim eifieu.

Llawn brasder yw dy dŷ a'th wledd,
Parodrwydd rhyfedd i' ynddo,
O bob Dainteithion nos a Dydd,
Dy fwrdd y fydd yn gyfrdo.

Arwein dy Braidd yr wyt heb gel,
Ar lan dwr tawel ifod,
Lle y mae Cyscod rhag y tes,
Ac rhag yr ormes wascod.

Bras yw dy fwyd fel Affer gynt,
Dy Dorthieu ydynt amal, Gen. 49. 20.
Da i'n eu cael hwynt wrth ein rhaid,
Oddiwrthyn paid a'i hattal.

Galw yn rhad yr wyt bob tro,
Pwy bynnac fynno deued.
Ni bydd ar rhai ddelo yn llynn,
na newyn na dim fyched.

O Cwrdd ac arwein cymmell ni,
Ddwad i'n diwallu attad,
Na'd neb o honom fod yn ol,
Yr ym yn eiriol arnad.

Cynnal ni âg Afaleu per,
Pren irder a Diddanwch,
Rho-i'n Botteleu Arglwydd Jon,
O Afon dy hyfrydwch.

Gad

Gad Arglwydd i'n heneidieu ni,
Gael ei llenwi a Bralder,
Neithiar yr oen dy ddefaid man,
Ynghorlan *Israel* Swpper.

Arall.

DEffro 'n foreu mynd i maes,
Ar wawr yn las a hela;
Gyrru 'th Gennadeu maes ar lled,
Gan dd'wedyd tyrred atta'.

Gyrru dy weision hyd yr hwyr,
I'n Gwawdd yn llwyr i'r wen-wledd;
Hoff gennyf weld dy dŷ yn llawn,
Ynddo ni a gawn ddigonedd.

Cyflogi gweithwyr glân o Clywn *Mat. 20.*
A'u dwyn i mewn i'th winllan.
Galw dy ddefaid ymhob lle,
Au dwyn hwy adre i'th Gorlan.

Hyrio llafurwyr mwyn bob tro,
I' weithio i'th Gynhauaf,
Gwynion yw 'r meusydd tal a gewch,
Os gweithiwch yn ffyddlonaf.

Fy llafur fy ymron mynd ar goll,
Deuwch bob un oll a chryman;
Crynohewch fy ngwenith i'r un lle,
Tefwch yr Efreu allan.

Tro holl lwyth lefi, Arglwydd Ion,
Cyslegra feibion *Aaron: Deu. 10. 8.*
I wisco Ephod sanctaidd drym. *Heb. 5. 4.*
Ac ūrim ar eu calon. *Exod. 28. 39.*

Arall.

Addaf fy ar fy mryd yn rhwydd,
Am fydd y gwilyddion, Ar

Ar ben y tyreu hardd y fydd,
O gwmpas gwelydd Sion, *Esa. 62. 6.*

Ceidweid fy ar y Marieu gwych,
O amgylch i *Gaersalem*;
Rhai yn eu gwaith ynt Ddydd a nos,
Yn dangos beth a ddylem.

Mynych warcheir y ddinas hon,
Gan ei gelynion Aethlyd,
Tynwch ei Marieu hyd y llawr,
Gwnaethant y mawr Ddiofryd.

Deffrowch y Dinafyddion trwch,
Na chyswch ar yr Hwylbren,
Rhydd fain yr Utcorn nos a dydd,
I'n lawer rhybudd amgen.

Mae'r gaer yn dda o fewn o faes,
O gwmpas i'th Breswylfod;
A Gwiliedyddion ar y Mur,
Lle mae ein tir cyfarfod.

Uchel y ple a chryf y plaid,
llawn llygaid mewn ac allan;
Un llaw sy'n gweithio ar y wal,
Ar llall sy'n dal y Darian.

Ar y mynyddoedd hardd yw traed,
Rhai a gad yn Efangylu,
Tangneddyf Duw a'i gariad pur,
I'r rhai sy'n Cywir gredù.

Mangr yr rhai'n fel Lili gwyn,
Sy'n Nyffryn Gweledigaeth: *E/ay. 22. 1.*
Traethant a welant yn ddiffael,
Ynghylch cael Jechydwriaeth.

Arall.

BRodyr ym o ysprydol dras, *Eph. 6. 23.*
 At gyfreith gras mae hyder;
 Cyfrifer gennym hyn a'r goedd,
 'Myfcaroedd o anwylder.

I bwy y gweddei Cariad pur,
 Well nag i frodyr anwyl;
 Plant yr un Tad 'tifeddion ner,
 Cyhoedder hyn yn rhygyl.

Caerfalem ferch yw'n cydsam ni
 Ar ei Broneu hi i'n maethwyd;
 Un pen a phriod sy i'n i gyd,
 Un corph o'r Byd i'n galwyd,

Parhaed Brawdgarwch yn ein plith,
 Cawn yn ddilyth y Goron;
 O gwna ddaioni Arglwydd cu,
 I bawb o deulu Sion.

Arall 1 *Cor. 15. 14.*

MAwrygwn Jor ein nerth mewn hwyl,
 Ar uchel wyl Gyfarfod,
 Efe orchfygodd cofiwn hyn,
 Ein marwol elyn hynod.

Cododd ein Brawd o farw i fyw,
 Deheulaw Duw a'i nerthodd,
 Sathrodd y Sargh tynnodd ein chol,
 A rhol ein Beieu blottodd.

I' Angeu bu yn drange o'i fodd,
 Llyngcodd mewn Buddugoliaeth;
 O'r Graian daeth heb rwym yn rhydd,
 Yspeilydd pob Twysogaeth.

Fe dafodd Borth y Nefodd wenn,
 I lled y pen I bob dyn,

(38)
A gretto yn yr Arglwydd hael,
Fe geiff heb ffael ei dderbyn.

Deffrodd o'i Gwsc fel Adda gynt,
A'i wraig ar hynt o'i ystlys;
Fel *Joseph* daeth o'r Carchar gwyl,
Fel *Jonah* o'r Morfil dyrus.

Fel *Isaac* rwym ar Allor wiw,
Gollyngodd Duw fe'n *Simon*,
Fe ddug y Barr ar pyst yn llynn,
I' Ben y Bryn fel *Sampson*.

Barn. 29.

Ein *Silo* Cododd i'r Net aeth,
Ymddangos gwnaeth i *Simon*,
Clôd Urddas mawl Gogonedd fiwr,
Bid byth i'n prynwr cyfion.

Bydd byd yn dda ar *Israel* dir,
Tangneddyf gwir esmwythyd;
Pob un a'i winwydd uwch ei ben,
A'i ffygiswydden hefyd.

Yn nyddieu *Silo* y bydd hyn.
Pob pant a bryn yn ffrwythlon;
Difera'r Netoedd hyfryd wlith,
Yn dryfrith ar Ben Hermon.

Eu Haul hwy nid a mwy i lawr,
Hi saif ar glawr yn *Gibeon*.
A'u lloer a crys yn lle gwir,
Yn Nyffryn-dir *Ajalon*.

Josbua. 10. 12.

Eu ffynnon mewn tir gwych i gyd,
Eu hawddfyd fydd ryw odiaeth;
Eu Celloedd fydd mor llawn a gwiw,
Yn Cynnwys pob rhyw luniaeth.
Mewn Gwiscoedd gwynnion rhodiant hwy
A'u taith trwy Ddyffryn Baca,
Cyfiawnder Ion yw'r dillad glan,
Mor wychlan a'u gorchguddia.

Arall.

O *Israel* dy *Gaelben* i'r,
A syrthiodd mewn tir areil,

Mae

Tafodfaeth deg,
Am y ffordd ydych chi'n ddiwael,
Am y ffordd ydych chi'n ffeintieu glân,
Am y ffordd ydych chi'n ffordd mór Rhial,
Am y ffordd ydych chi'n Cyfammod dwys,
Am y ffordd ydych chi'n ffordd fe' th' ffordd ffordd.
P' ffordd rhodfaeth y Gair glân,
Tafodfaeth Canaan
Ordinfaeth pur a gwyn,
P' ffordd dda i fyw yn ddeddfol.

Gwyn a thydi'n well na neb,
Mae eill heb lewyrchu,
Yn Nghofen mae Goleuni gwiw,
Ar lleill fy'n byw'n y fagddu.

Dy ffynon fydd wr yd a gwin,
A Duw'n dy drin yn dadol,
Dy fro fy lawn o laeth a Mel,
Diwallfa uchel radol.

Cyngor y Tîd a faif yn dda,
Er gwaetha' pawb o'r werin,
Yn dim erioed'r oedd yn ei fryd.

Ceidwad byd yn Brenin
Felly se ddodei'r Brenin hyn,
Sion frynn i lywio,

Hywdraetha hyd ddiwedd byd,
Felly dwg i gyd hyd atto.

Pob rhyw Ddaiffoedd eill rhoed,
Felly oen ddechew-law undeb,

Mae ei Frenhiniaeth yn parhau,
Hyd ddyddian tragwyddoldeb.

Ei deyrnas ef disgwiliwn hyn,

Yn Salem cyn pen deffoedd,
Felly utgorn Brenin hwn i'n plith,
Felly hysio byth orfoledd.

Gen. 4

Jo. i. 4

Triuni Gwlad

hla

Gen. 4

. i. 4

Gina

9128 Mr.